

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΛΑΟΥ.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ'. — ΟΤΚΩΒΡΙΟΣ 1855.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ.

"Ελεγόν ποτε τινές ὅτι ἡ εἰς τὰ ἤθη τοῦ Περικλέους, τοῦ μεγάλου τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῦ, φαινομένη σεμνότης, ἦτο κατὰ προσποίησιν· παρὼν Ζήνων ὁ φιλόσοφος, «Ἐπεθύμουν, εἶπε, καὶ ὑμεῖς νὰ ἐνομίζετε ἐνδοξον τὸ νὰ μεταχειρίζεσθε τοιαύτην προσποίησιν» ἐννοῶν βέβαια, ὅτι ἡ προσποίησις ἐπὶ τῶν καλῶν εἶναι ἀδύνατον μὲ τὸν καιρὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ μὴν γενήσῃ ζήλον καὶ συνήθειαν τοῦ πράττειν τὸ ἀγαθόν.

Τῆς συμβουλῆς ταύτης μεγίστην χρεῖαν ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον, διότι ἡ εἰς τὸ ἀρτισύστατον ἡμῶν κράτος εἰσαχθεῖσα, καὶ γιγαντιαίοις βήμασι προοδεύουσα διαφθορά, ἐπέφερεν εἰς τινὰς τὸ ἀποτέλεσμα, ὅχι μόνον νὰ μὴν ἀποστρέφονται τὰς αἰσχρὰς πράξεις, ἀλλ' οὐδέ κἀν νὰ προσποιῶνται ὅτι τὰς ἀποστρέφονται, περιφρονοῦντες οὕτω τὴν κοινὴν ὑπόληψιν, καὶ ἀναφαινόμενοι μάλιστα προστάται τῆς παρανομίας καὶ τῆς ἀδικίας, αἰσχρῶς ἐνεργουμένων. Εὐρέθησαν ἐν ταῖς ἰδίαις ἡμῶν Βουλαῖς πρόσωπα, ἀποτρέψαντα τὴν ἐξουσίαν ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρήσῃ ἐπονείδιστα καὶ ἀξιοποινα ἔργα, τὰς κατὰ τὰς ἐκλογὰς ἀναιδῶς καὶ ἀσυστόλως ἐνεργουμένας καλπονοθεύσεις καὶ ἄλλας αἰσχρὰς πράξεις, δι' ὧν ἤρπαγῆσαν τὰ ἱερώτερα δικαιώματα ἀπὸ τοὺς πολίτας τῆς ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ.

Ἐὰν δὲν ἦναι δυνατόν νὰ ἐμπνεύσωμεν εἰς ἅπαντας τὸ αἶσθημα τῆς ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, ὅπερ εἶναι τὸ

σημαντικώτερον μέσον τῆς ὑπάρξεως καὶ προόδου τῶν ἀρτισυστάτων κοινωνιῶν, τοῦλάχιστον ἄς εὐχρηθῶμεν τὴν προσποίησιν, καθ' ὃν τρόπον ἀπεδίδοτο αὐτῇ εἰς τὸν Περικλέα παρὰ τῶν ἐχθρῶν του, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν, δι' ὃν ἐσυμβούλευεν αὐτὴν ὁ Ζήνων εἰς ἅπαντας. Προσποιούμενοι ὅτι ἀσπαζόμεθα τὴν ἀρετὴν, ὅτι ἀποδεχόμεθα τὰς ἀγαθὰς πράξεις, καὶ ἂν δὲν κατορθώσωμεν ὅ,τι ἔλεγεν ὁ Ζήνων, τὸ νὰ ἐπιφέρωμεν κατ' ὀλίγον ὀλίγον τὴν μίμησιν τῶν καλῶν ἔργων, τοῦλάχιστον, μὴ πράττοντες ἀναιδῶς καὶ ἀυστόλως τὸ αἰσχρὸν, καὶ προσπαθοῦντες νὰ ὑποκρύπτωμεν τὴν τοιαύτην διάθεσιν ἡμῶν, θέλομεν δεικνύει, ἂν καὶ κατ' ἐπιφάνειαν μόνον, ὅτι σεβόμεθα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν δικαιοσύνην, καὶ φειδόμεθα τῆς κοινῆς ὑπολήψεως δεικνύοντες ὅτι θηρεύομεν ταύτην, ἂν καὶ διὰ τῆς προσποιήσεως.

Καὶ εἰς τὴν προσποίησιν ταύτην τὸ κέρδος δὲν εἶναι μικρόν. Διὰ τῆς προσποιήσεως φαίνεται αἰδῶς τις, ἥτις ὑποχρεοῖ τὸν προσποιούμενον νὰ μὴν πράττῃ τὰ αἰσχρὰ, καὶ οὕτως ἀποφεύγομεν τὴν ἀναίδειαν, ἥτις εἶναι τὸ μεγαλῆτερον πάντων τῶν νοσημάτων τῆς κοινωνίας.

Τὴν μίμησιν τῶν καλῶν, ὅσα εἰς τοὺς ἡμετέρους προγόνους εὐρίσκομεν, θέλοντες νὰ ἐμπνεύσωμεν καὶ εἰς τὴν παρούσαν γενεάν, καὶ μάλιστα εἰς τὴν νεολαίαν, εἰς ἣν πρέπει νὰ στηρίζωνται αἱ μεγαλῆτεραι ἐλπίδες τοῦ ἔθνους, ἐνησχολήθημεν πρὸ καιροῦ φέροντες εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ τοὺς βίους τῶν ἐνδοξῶν ἀνδρῶν τῆς ἀρχαιότητος, καὶ ἐκ τῶν μεταγενεστέρων, ὅσους ἐνομίσαμεν ἀρμοδίους πρὸς μίμησιν.

Ἐπιθυμοῦμεν ἐκ καρδίας ὥστε ἡ μίμησις νὰ ᾖναι εὐλικρινής, διότι τότε ἡ πρόοδος τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν ἀρχαίαν δόξαν καὶ λαμπρότητα καθίσταται βεβαιότερα, ἂν μολαυτὰ τὸ αἰσθημα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐμπνευσθῇ εἰς ἅπαντας, τοῦλάχιστον, ἄς ὑπάρξῃ ἡ μίμησις καὶ κατὰ προσποίησιν. Ἐὰν διὰ τοῦ μέσου τούτου δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχωμεν ὅσα πρέπει καὶ ὅσα προσδοκῶμεν εἰς τὸ μέλλον ἀγαθὰ, τοῦλάχιστον, δὲν θέλομεν ὑποπέσει εἰς ὅσα κακὰ συνεπιφέρει μεθ' αὐτῆς ἡ πολιτικὴ ἀναίδεια.

Περικλῆς ὁ Ξανθίππου, ἐκ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, κατήγετο καὶ πατρόθεν καὶ μητρόθεν ἀπὸ ἐνδόξους προγόνους, διότι ὁ μὲν πατὴρ αὐτοῦ Ξανθίππος ἦτο στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀρχηγὸς εἰς τὴν ἐν Μυκάλῃ μάχην, εἰς ἣν ἐνίκησε τοὺς στρατηγοὺς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ἡ δὲ μήτηρ αὐτοῦ Ἀγαρίστη ἦτον ἐγγόνη τοῦ Κλεισθέους, ὅστις, διώξας τοὺς Πεισιρρατίδας, κατέλυσε τὴν τυραννίαν αὐτῶν, ἔθηκε νόμους, καὶ ἐσύστησε πολίτευμα συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς ὁμόνοιαν καὶ σωτηρίαν τῶν πολιτῶν.

Ἡ μορφή τοῦ Περικλέους ἦτο καθ' ὅλα ἀμειπτος, εἶχεν ὅμως τὴν κεφαλὴν ἀσύμμετρον καὶ μακρουλήν, διὰ τοῦτο καὶ εἰς ὅλας τὰς εἰκόνας αὐτοῦ παριστάνεται μὲ περικεφαλαίαν, διὰ νὰ μὴν φαίνεται τὸ ἐλάττωμα τοῦτο. Ἦκουσεν ὁ Περικλῆς μαθήματα ἀπὸ διαφόρων διδασκάλους, ἀλλ' ὅστις πλειότερον ἐνησχολήθη εἰς τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ ὅστις πλειότερον συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσῃ ὁ Περικλῆς ἐμβρίθειαν φρονημάτων καὶ ἀξίωμα ἦθους, ἦτον Ἀναξαγόρας ὁ Κλαζομένος, τὸν ὁποῖον οἱ τῆς ἐποχῆς

αὐτοῦ ἄνθρωποι ἐπωνόμασαν Νοῦν, εἴτε διὰ τὰς μεγά-
λας καὶ βαθείας αὐτοῦ φιλοσοφικὰς γνώσεις, εἴτε διότι
ἐθεώρει τὸν νοῦν ὡς ἀρχὴν διακοσμήσεως τοῦ παντός.

Ὁ Περικλῆς οὔτε εἰς γέλωτα ἐκινεῖτο ποτὲ, καὶ τὸ
βάδισμα αὐτοῦ ἦτον ὁμαλὸν καὶ ὁμοιόμορφον, ἡ δὲ
ἐνδυμασία του συνισταμένη, καὶ ὁμιλῶν δὲν μετέβαλλε
τὴν φωνὴν του ἀπὸ πάθος. Πρὸ πάντων ὅμως, τοσοῦ-
τον μεγάλη καὶ εὐρεία ἦτον ἡ ὑπομονὴ αὐτοῦ, ὥστε
ὑβρίζομενός ποτε ἀπὸ τινα βδελυρὸν καὶ ἀκόλαστον
ἄνθρωπον, ὑπέμεινεν ὀλόκληρον ἡμέραν ἐν τῇ ἀγορᾷ
ἀκούων ἐν σιωπῇ τὰ κατ' αὐτοῦ λεγόμενα, καὶ ἐνεργῶν
συγχρόνως κατεπειγούσας τινὰς ὑποθέσεις του. Τελευ-
ταῖον, γενομένης ἑσπέρας, ἐνῶ μετέβαινε οὗτος εἰς
τὴν οἰκίαν του, ὁ ἄνθρωπος ἠκολούθει κατόπιν του λέ-
γῶν ἀπείρους βλασφημίας κατ' αὐτοῦ. Μέλλων δὲ νὰ
εἰσέλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ Περικλῆς, καὶ παρατη-
ρήσας ὅτι ἦτον ἤδη σκότος, διέτρεξεν ἓνα τῶν ὑπηρε-
τῶν του νὰ λάβῃ φῶς καὶ νὰ συνοδεύσῃ τὸν ἄνθρωπον
μέχρι τῆς οἰκίας του. Τοιαύτη πραότης, τοιαύτη ἀνε-
ξικακία, τίς δύναται νὰ μὴν ὁμολογήσῃ ὅτι εἶναι ἀξία
τῆς εὐαγγελικῆς ἠθικῆς ;

Ἀπὸ τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Ἀναξαγόρου ἀπήλαυσε
καὶ ἄλλο ἀγαθὸν ὁ Περικλῆς, τὸ νὰ μὴν κυριεύεται
ἀπὸ τὰς ἐπικρατούσας εἰς τὴν ἐποχὴν του δεισιδαιμο-
νίας. Ἐνῶ ἦτο ποτὲ ἕτοιμος πρὸς ἐκστρατείαν καὶ
ἐπρόκειτο νὰ ἐπιβιασθῇ εἰς τὸ πλοῖον, ἐγένετο ἔκλει-
ψις τοῦ ἡλίου. Ὅλοι οἱ στρατιῶται, καὶ οἱ σημαν-
τικώτεροι τῆς μετ' αὐτοῦ στρατιᾶς, θεωροῦντες ὡς ἀ-
παίσιον τὸ σημεῖον, δὲν ἦσαν πρόθυμοι νὰ ἐπιβιασθῶ-
σιν· ὁ δὲ Περικλῆς, ὑψώσας τὴν χλαμίδα του, καὶ ἀπο-

ποτεινόμενος πρὸς τὸν κυβερνήτην τοῦ πλοίου. «Τί πα-
ράδοξον, εἶπε, συμβαίνει, ἂν δὲν δύνασαι νὰ με ἰδῆς
ὑπαρχούσης μεταξύ ἡμῶν τῆς χλαμίδος ;» Ἀναπτύξας
δὲ, ὅσον ἦτον δυνατόν, τοὺς λόγους τοῦ φαινομένου τού-
του, ἔπεισε καὶ τὸν κυβερνήτην καὶ τὴν ἐπίλοιπον στρα-
τιὰν νὰ ἐπιβῶσιν ἀφόβως εἰς τὰ πλοῖα καὶ ν' ἀναχω-
ρήσωσιν.

Ὁ Περικλῆς δὲν ἐτόλμησε κατ' ἀρχὰς νὰ ἐπιχει-
ρήσῃ τὰ πολιτικὰ φοβούμενος ἀφ' ἑνὸς μὲν, διότι ὁμοίαι-
ζε τὸν Πεισίστρατον καὶ κατὰ τὸ εἶδος, καὶ κατὰ τὴν
γλυκύτητα τῆς φωνῆς καὶ κατὰ τὴν ταχύτητα τῆς
γλώσσης, ἀφ' ἑτέρου δὲ, διότι ὢν πλούσιος, καὶ κατα-
γόμενος ἐκ γένους λαμπροῦ, περιστοιχούμενος καὶ
ἀπὸ φίλους δυνατοῦς, ὑπώπτευε μὴ φθονηθῆ καὶ ὑπο-
πέτῃ εἰς τὴν ποινὴν τοῦ ἐξοστρακισμοῦ (α). διὰ τοῦτο
ἐνησχαλεῖτο τὸν πλειότερον καιρὸν εἰς τὰς ἐκστρατείας,
καὶ ἀνεδεικνύετο εἰς ταύτας ἀνδρείως ἐνταυτῷ καὶ φι-
λοκίνδυνος. Ἀφοῦ ὅμως ἀπέθανεν ὁ Ἀριστείδης, καὶ
ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπεβλήθη, ὁ δὲ Κίμων διέμενεν ὡς ἐπὶ

(α) Ἐξοστρακισμὸς ἐλέγετο εἶδος τι ἐξορίας, τὸ ὅπεσον ἐ-
νήργει ὁ λαὸς ἐναντίον ἐνὸς τῶν καθ' ὑπερβολὴν ἐξεχόντων πο-
λιτῶν διὰ τὸν φόβον τῆς τυραννίας καὶ πρὸς ἀποφυγὴν κοι-
νῶν διενέξεων, ἐπιφερουσῶν διαίρεσιν εἰς τοὺς πολίτας. Ἐνηρ-
γεῖτο δὲ ὡς ἐξῆς. Ἐκαστος τῶν πολιτῶν ἔγραφεν ἐπὶ ὄστρακου
(κεραμιδίου) τὸ ὄνομα τοῦ πολίτου, τὸν ὅποιον ἤθελε νὰ ἐξο-
ρίσῃσι, καὶ ἔρριπτεν αὐτὸ εἰς τόπον ἐπὶ τούτῳ ὠρισμένον·
ὅταν δὲ τὸ ποσὸν τῶν ὄστράκων ἔρθανεν εἰς ὠρισμένον τινὰ
ἀριθμὸν, ἐξωρίζετο ὁ ἐγγεγραμμένος εἰς ταῦτα πολίτης διὰ
μίαν δεκαετίαν. Συνέβαινεν ὅμως ἐπίσης διὰ κοινὰς ἀνάγκας
νὰ ἀνακαλῶσι τὸν ἐξοστρακισθέντα.

τὸ πλεῖστον εἰς ἐκστρατείας ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος, ὁ Περικλῆς ἐδόθη τότε εἰς τὰ πολιτικὰ προστεθείς εἰς τὴν μερίδα τοῦ δήμου, καὶ τοι μὴ ὦν ἐκ φύσεως δημοτικός, ὡς ἀνήκων εἰς τὴν τῶν πλουσίων καὶ ὀλιγαρχικῶν μερίδα διὰ τὸν πλοῦτον καὶ τὸ γένος του. Φοβούμενος δὲ μὴ δῶση ὑπόνοιαν ὅτι ἐπιθυμεῖ τυραννίαν, καὶ βλέπων ἀφ' ἑτέρου τὸν Κίμωννα, ὄντα ἀριστοκρατικὸν καὶ ἀγαπώμενον καὶ τιμώμενον παρὰ τῶν ὀλιγαρχικῶν, κατέφυγεν εἰς τὸν δῆμον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ κατορθώσῃ ἀσφάλειαν εἰς ἑαυτὸν καὶ ν' ἀποκτήσῃ δύναμιν κατ' ἐκείνου.

Ἐπιτερον ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἔβαλε νέαν τάξιν εἰς τὸν τρόπον τῆς ζωῆς του. Εἰς μίαν καὶ μόνην ὁδὸν τὸν ἔβλεπον πάντοτε βαδίζοντα, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὸ βουλευτήριον ἀπέφευγε δὲ πάντοτε τὰς εἰς δεῖπνα προσκλήσεις, καὶ τὰς περὶ τὰ τοιαῦτα συνειλιζόμενας φιλοφρονήσεις. Τοσοῦτον δὲ ἐπέμεινε εἰς τὴν ἀπόφασιν ταύτην, ὥστε εἰς τὸ μακρύτερον τοῦ πολιτικοῦ του βίου στάδιον ποτὲ δὲν μετέβη εἰς δεῖπνον οὐδενὸς τῶν φίλων του· μόνον εἰς τοὺς γάμους Εὐρυπτολέμου τοῦ ἀνεψιοῦ του ἐπῆγε, καὶ ἐκεῖ ἐστάθη μόνον μέχρι τῶν σπονδῶν καὶ ἀνεχώρησε. Δὲν ἤρκει δὲ τοῦτο, ἀλλὰ θέλων νὰ μὴ προξενήσῃ εἰς τὸν δῆμον κόρον τῆς πρὸ αὐτὸν εὐνοίας, δὲν ὠμίλει συνεχῶς καὶ διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἐκδιαλειμμάτων μόνον, καὶ προκειμένης σημαντικῆς ὑποθέσεως, τὰς ἄλλας δὲ ὑποθέσεις ἄφινε νὰ ἐνεργῶνται παρὰ τῶν φίλων του.

Εἴτε ἐκ τοῦ τρόπου τούτου, εἴτε διὰ τὴν μετὰ τοῦ Ἀναξαγόρου συνδιαίτησιν, τοσαύτην ῥητορικὴν ἱκανό-

τητα καὶ γλαφυρότητα ἀπέκτησεν ὁ Περικλῆς, ὥστε τὸν ὠνόμασαν Ὀλύμπιον, βροντῶντα, καὶ ἀστράπτοντα καὶ φέροντα τὸν κεραυνὸν ἐπὶ τῆς γλώττης του. Τοσοῦτην δὲ πειθῶ ἐνέπνεε διὰ τῶν λόγων του, ὥστε Θουκυδίδης ὁ Μιλήσιος, ἐρωτώμενος ποτὲ παρὰ τοῦ Ἀρχιδάμου, τίς ἐκ τῶν δύο, αὐτοῦ καὶ τοῦ Περικλέους, παλαιεὶ καλλήτερον. « Ὅταν, εἶπεν, ἐγὼ παλαιῶν ῥίπτω αὐτὸν, οὗτος λέγων ὅτι δὲν ἔπεσε, μεταβάλλει τὴν γνώμην τῶν παρόντων καὶ ὑπερισχύει. » Τοσοῦτον δὲ προσεκτικὸς ἦτον εἰς τοὺς λόγους του, ὥστε διευθυνόμενος πρὸς τὸ βῆμα ἤρχετο νὰ μὴ διαφύγῃ αὐτὸν κανεὶς λόγος ἀνάρμοστος εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν.

Μ' ὅλας τὰς ὑπὲρ τοῦ δήμου προσπάθειάς του ὁ Περικλῆς δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Κίμωνος ὡς πρὸς τὴν ἀπόλαυσιν τῆς εὐνοίας τοῦ λαοῦ, διότι ὁ Κίμων, ἔχων ἀφθονίαν πλοῦτου καὶ χρημάτων, εἶδεν συνδρομὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἐπρομήθευε δεῖπνον εἰς τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην, προσέφερεν ἐנדύματα εἰς τοὺς γεροντωτέρους, καὶ, ἀφαιρέτας τοὺς φραγμοὺς τῶν κτημάτων του, ἐσυγχώρει εἰς ἅπαντας νὰ λαμβάνωσιν ἀπὸ τὰ ἐν αὐτοῖς ὀπωρικά. Θέλων δὲ νὰ ὑπερβῇ τὸν Κίμωννα τιμώμενον καὶ ἀγαπώμενον δι' αὐτὰ κατέφυγεν εἰς τὸ νὰ δημαγωγῆσῃ τὸν ὄχλον χορηγῆσας αὐτῷ ὠφελήματα ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων, ἀναθέτας αὐτῷ πολλὰς δίκας, αἵτινες πρότερον ἀνήκον εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, καὶ προσδιορίσας μισθὸν εἰς τοὺς λαμβάνοντας μέρος εἰς αὐτάς· τὸ δὲ μεγαλύτερον, διένεμε τὰ ἐκ τῶν φόρων τῶν συμμάχων χρήματα εἰς τὸν λαὸν διὰ νὰ ἐξοδεύῃ οὗτος εἰς τὰ θεάτρα.

Διὰ τῶν μέσων τούτων, ὧν τινα δὲν εἶναι ἐπαινετά, κατώρθωσεν ὥστε ἡ μὲν δύναμις τοῦ Ἀρείου Πάγου νὰ καταλυθῆ, κατὰ μέγα μέρος, ὁ δὲ Κίμων νὰ κατηγορηθῆ ὡς φιλολάκων καὶ νὰ ἐξορισθῆ. Τοσοῦτον ὁ Περικλῆς ὑπερίσχυσε τότε πλησίον τοῦ λαοῦ!

Ἐπειδὴ ὁμως μετὰ τινα καιρὸν, ἐπελθόντων τῶν Λακεδαιμονίων εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὁ Κίμων ἐδραμεν ὁμοῦ μετὰ τοὺς φυλέτας του εἰς τὰ ὄπλα, θέλων ν' ἀποδείξῃ δι' ἔργων ψευδῆ τὴν κατ' αὐτοῦ ἐπὶ λακωνισμῶ κατηγορίαν τῶν ἐναντίων του, οἱ φίλοι τοῦ Περικλέους ἀπέβαλαν τῆς μάχης τὸν Κίμωνα ὡς φυγάδα. Μολονότι δὲ ὁ Περικλῆς ἠγωνίσθη λαμπρότατα εἰς τὴν μάχην ταύτην, καὶ ἐρρίψοκινδύνευσε καὶ τὸν ἴδιον ἑαυτόν του, δὲν κατώρθωσε νὰ νικήσῃ. Ἡ συμβᾶσα λοιπὸν ἦττα ἀφ' ἐνός, καὶ ὁ κατὰ τὴν μάχην ταύτην θάνατος ὄλων σχεδὸν τῶν ἐπὶ λακωνισμῶ κατηγορουμένων φίλων τοῦ Κίμωνος ἐπέφεραν μετάνοιαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ πόθον τοῦ Κίμωνος, καθόσον μάλιστα ὑπώπτεον νέον ἀγῶνα κατὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔαρ. Ταῦτα αἰσθανθεῖς ὁ Περικλῆς ἔσπευσε πρὸς χάριν τοῦ λαοῦ νὰ προσκαλέσῃ τὸν Κίμωνα ἀπὸ τὴν ἐξορίαν, γράψας ὁ ἴδιος τὸ περὶ τῆς ἐπανόδου αὐτοῦ ψήφισμα.

Ἀποθανόντος μετὰ ταῦτα τοῦ Κίμωνος εἰς τὴν κατὰ τὴν Κύπρον ἐστρατείαν, θέλοντες οἱ ἀριστοκρατικοὶ νὰ ἀντιτάξωσιν τινα πρὸς τὴν δύναμιν τοῦ Περικλέους, κατασταθεῖσαν ἤδη ὡς μοναρχίαν σχεδὸν, ἀνύψωσαν τὸν Θουκυδίδην, ἄνδρα συνετὸν καὶ συγγενῆ τοῦ Κίμωνος, διὰ νὰ ἀντιπαραταχθῆ πρὸς τὸν Περικλέα. Οὗτος, ὢν πολιτικώτερος τοῦ Κίμωνος καὶ γυ-

μνασμένος καλῆτερον εἰς τὰ ῥητορικὰ, ἀντετάττετο πρὸς τὸν Περικλέα ἐπὶ τοῦ βήματος, καὶ συγκεντρῶσας περὶ ἑαυτὸν τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς ὀνομαζομένους τότε, ἐσχημάτισε δύναμιν, ἧτις ἀντεστάθμιζε πρὸς τὴν τοῦ Περικλέους, καὶ κατέστησεν εἰς δύο ὄλους τοὺς πολίτας, ὥστε οἱ μὲν νὰ ὀνομασθῶσι δῆμος, οἱ δὲ ὀλιγαρχικοί. Διὰ νὰ ἀντικρούσῃ λοιπὸν τὴν δύναμιν τῶν περὶ Θουκυδίδην ὁ Περικλῆς, κατέφυγεν εἰς πολλὰς πρὸς τὸν δῆμον περιποιήσεις, καὶ χορηγήσεις ὠφελειῶν. ἔπεμπε κατ' ἔτος ἐξήκοντα τριῆρεις εἰς ἐκστρατείαν, καὶ διετήρει διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐπὶ ὀκτῶ μῆνας τοὺς πολίτας ὑπὸ μισθὸν, γυμνάζων συγχρόνως αὐτοὺς καὶ εἰς τὴν κατὰ θάλασσαν ἐκστρατείαν. Ἐπέμψε δὲ καὶ εἰς διαφόρους ἀποικίας πολλοὺς, ὡς εἰς Χερρόνησον, εἰς Νάξον, εἰς Ἄνδρον εἰς Θράκην, εἰς Ἰταλίαν καὶ ἄλλαχοῦ. Ἐπραττε δὲ ὅλα ταῦτα ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ νὰ ἐλαφρώσῃ τὴν πόλιν ἀπὸ λαὸν γινόμενον πολυπράγμονα δι' ἀργίαν, νὰ θεραπεύσῃ τὰς ἀνάγκας τοῦ δήμου, καὶ τέλος νὰ θέσῃ τοὺς ἀποικιζομένους ὡς φρουρὰν εἰς τοὺς συμμάχους διὰ νὰ μὴ νεωτερίζωσιν.

Ὅτι ὁμως ἔδωκε μεγάλην ἀφορμὴν λόγων μεταξὺ νῶν ἐναντίων του, ἦτον ἡ κατασκευὴ τῶν μεγάλων καὶ πολυτελῶν ἀφιερωμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξωδεύοντο τὰ ἐκ τῶν φόρων τῶν συμμάχων συναγόμενα χρήματα. Κατέκρινον δὲ τὸ πρᾶγμα προτείνοντες ὅτι τὰ χρήματα ταῦτα ἐδίδοτο παρὰ τῶν συμμάχων διὰ τὸν πρὸς τοὺς βυρβάρους πόλεμον, καὶ ὄχι πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν. Ἄλλ' ὁ Περικλῆς δικαιο-λογούμενος ἔλεγεν ὅτι τὰ χρήματα δὲν ἀνήκουσιν εἰς

τούς δίδοντας ἀλλ' εἰς τοὺς λαμβάνοντας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἀγωνιζόμενοι αὐτοὶ μόνοι ὑπὲρ τῶν συμμάχων δὲν ὀφείλουσαν κἀνενα λόγον πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς χρήσεως τῶν χρημάτων. Ποία δὲ καλῆτέρα παρὰ ταύτην ἠδύνατο νὰ γενῆ χρήσις, καθ' ἣν ἡ μὲν πόλις καλλωπίζεται μὲ λαμπρὰ καὶ πολυτελῆ ἀφιερώματα, αἱ δὲ τέχναι πᾶσαι προάγονται, ὁ δὲ λαὸς ἐργαζόμενος δύναται νὰ εὐρίσκη πόρον ζωῆς πρὸς θεραπείαν τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ; Ἀλλ' ἡ κυριωτέρα αἰτία δι' ἣν ἐγένετο τοῦτο, ἦτο τὸ νὰ χορηγῶνται μέσα ὠφελείας εἰς τὸν λαὸν τῶν Ἀθηνῶν, ὥστε νὰ διατηρῆ οὗτος πάντοτε τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην.

Ἀλλὰ μ' ὅλα ταῦτα, ὁ Θουκυδίδης ἐπέμενε κατηγορῶν καὶ φωνάζων κατ' αὐτοῦ, ὅτι κατασπαταλᾷ τὰ δημόσια χρήματα, τὴν δὲ κατηγορίαν ταύτην ὑπεστήριζον καὶ πολλοὶ ἄλλοι τῶν ῥητόρων ἀπὸ τοῦ θήματος, ὥστε ὁ Περικλῆς ἠρώτησε τὸν δῆμον ἐκκλησιάζοντα, ἂν φαίνωνται αὐτῷ πολλὰ τὰ ἐξοδευθέντα χρήματα. Ἀποκριθέντων δὲ ὅτι εἶναι πάμπολα. — « Δέχομαι ἐγὼ, εἶπεν, ὥστε ὅλα ταῦτα νὰ περάσωσιν εἰς ἐδικόν μου λογαριασμόν, ἀλλὰ νὰ ἐπιγράψω εἰς ὅλα τὰ ἀναθήματα τὸ ἐδικόν μου ὄνομα. » Ἀκούσας ὁ λαὸς τὴν πρότασιν ταύτην, εἴτε διότι ἐθαύμασε τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε διότι ἐφιλοτιμεῖτο νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν ἐκ τῶν ἔργων τούτων δόξαν, ἐφώνησαν διὰ μιᾶς ὅλοι προτείνοντες νὰ γίνωνται τὰ ἐξοδα ἐκ τῶν δημοσίων χρημάτων. Κατορθώσας τοῦτο ἐπέπεσε κατὰ τοῦ Θουκυδίδου, καὶ κατάρθρωσεν, ἂν καὶ μὲ κίνδυνον, νὰ ἐξοστρακίσῃ αὐτὸν καὶ νὰ διαλύσῃ τὴν μετ' αὐτοῦ μερίδα, οὔσαν ἐναντίαν του.

Καταστρέψας οὕτω τὴν ἀντίπαλον ἐαυτῷ μερίδα ὁ Περικλῆς, κατάρθρωσεν ὥστε ὅλα τὰ πράγματα τῶν Ἀθηνῶν καὶ πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ νὰ περιέλθωσιν εἰς χεῖράς του· αὐτὸς δὲ κατασταθεὶς μόνος ἀρχῶν δὲν ἦτο πλέον, ὡς πρότερον, δημαγωγικὸς καὶ παρασυρόμενος τρόπον τινὰ ἀπὸ τὰς ὀρέξεις τοῦ λαοῦ, ἀλλ' ἐξ ἐναντίας, πότε μὲν πείθων, πότε δὲ καὶ θιάζων τὸν δῆμον, ἐδιοίκησεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὴν πολιτείαν, ὡς ὁ καλὸς κυβερνήτης διευθύνει τὸ πλοῖόν του. Ἀλλὰ τὸ νὰ μένωσι πάντοτε καὶ εἰς πάντα εὐπειθεῖς οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἦτον ἀποτέλεσμα τῆς εὐγλωττίας του, ἀλλὰ τῆς ἐμπιστοσύνης, τὴν ὁποίαν εἶχον ἅπαντες εἰς αὐτὸν, ὡς πρὸς ἄνδρα ἐξέχοντα κατὰ τὴν φρόνησιν καὶ δόξαν, καὶ ὡς ἐντελῶς ἀδωροδόκητον· διότι, ἂν καὶ ἔλαβε δύναμιν καὶ ἐξουσίαν καὶ βασιλέων ἀνωτέρων, δὲν ᾤξῃσεν οὐδὲ κατὰ μίαν δραχμὴν τὴν περιουσίαν του.

Δὲν ἡμέλει ὅμως ὁ Περικλῆς τὴν ἐκτῆς βελτιώσεως τῆς περιουσίας του καὶ ἐκ τῆς οἰκονομίας αὐξήσιν τοῦ πλοῦτου του. Ὡς μέτρον δὲ οἰκονομίας εἶχε παραδεχθῆ, τὸ νὰ πωλῆ τοὺς καρπούς του ἅμα συλλεγομένους, ν' ἀγοράζῃ δὲ ὕστερον ἀπὸ τὴν ἀγορὰν ὅλα νὰ ἀναγκαῖά του. Ταῦτο τὸ μέτρον ἐθεώρει ὡς μᾶλλον οἰκονομικόν, διότι ἀπέφευγε τὴν ἐν τῇ οἰκίᾳ γινομένην τῶν πραγμάτων σπατάλην, εἰς ἣν δὲν εἶχε καιρὸν νὰ ἐφορᾷ, εἰς δὲ τὴν ἐκ τῆς ἀγορᾶς προμήθειαν τῶν πραγμάτων, γινομένην καθ' ἡμέραν, καὶ κατ' ὀλίγον, καὶ εἰς ὠρισμένα ποσὰ, δὲν ἦτον εὐκόλος ἡ κατάχρησις. Ἀλλὰ τὸ μέτρον τοῦτο ἐλύπει κατ' ὑπερβολὴν τοὺς υἱοὺς τοῦ Περικλέους, μὴ εὐχαριστομένους.

νά γίνωνται με τσαύτην ἀκρίθειαν τὰ ἔξοδα, καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς σοβαρὰς δυσαρεσκείας· ἀλλ' ὅταν τις φροντίζη ὥστε νὰ ἐπαρκῶσι τὰ εἰσοδήματά του εἰς τὰς ἀνάγκας του, καὶ νὰ μὴν θιάζεται νὰ καταφεύγῃ εἰς δάνεια, ἢ δωροδοκίας, τῶν ὁποίων ἀμφοτέρων αἱ συνέπειαι εἶναι ἐπιβλαβεῖς καὶ δυσάρεστοι, δὲν πράττει βεβαίως ἔργον ἄξιον κατακρίσεως, ὥστε τὰ παράπονα τῶν υἱῶν τοῦ Περικλέους δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν εὐλογα.

Ὁ Περικλῆς θέλων νὰ συνδέσῃ τοὺς Ἕλληνας διὰ κοινοῦ τινὸς δεσμοῦ, καὶ νὰ καταστήσῃ κέντρον τὰς Ἀθήνας, ὅπερ ἤθελε καταστήσει τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἔνδοξον καὶ ἰσχυρὰν, ἔγραψε ψήφισμα νὰ συνέλθωσιν εἰς Ἀθήνας ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν Ἑλλήνων, εἰς ὁποιοῦνδήποτε μέρος γῆς καὶ ἂν κατοικῶσι, διὰ νὰ σκεφθῶσι περὶ τῶν ἱερῶν, ἅτινα κατέκαυσαν οἱ βάρβαροι, καὶ περὶ θυσιῶν, τὰς ὁποίας ὀφείλουσιν οἱ Ἕλληνες νὰ προσφέρωσιν εἰς τοὺς θεοὺς, ὑποσχεθέντες ταύτας ὅταν εἶχον τὸν πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμον, καὶ προσέτι πῶς νὰ κατασταθῇ εἰς ἅπαντας ἐλευθέρα ἡ θαλασσοπλοία, καὶ νὰ ὑπάρχῃ γενικὴ καὶ διαρκὴς εἰρήνη. Τὸ μέτρον τοῦτο δὲν ἐτελεσφόρησεν, ἀντιπραξάντων τῶν Λακεδαιμονίων, οὐχ' ἦττον ὅμως ἀποδεικνύει τὴν μεγαλοφροσύνην καὶ πολιτικὴν σύνεσιν τοῦ Περικλέους.

Ὡς στρατιωτικὸς ἐξεταζόμενος ὁ Περικλῆς ἐθαυμάζετο πρὸ πάντων διὰ τὴν ἀσφάλειαν, τὴν ὁποίαν ἐφρόντιζε νὰ διατηρῇ πάντοτε εἰς τὴν ὑπ' αὐτῷ στρατιάν, μὴ παραδεχόμενος νὰ συγκροτήσῃ ἐκουσίως μάχην καὶ νὰ κινδυνεύσῃ, ἐὰν ἦτον ἀδελγὸς ἢ ἐκβασίς αὐτῆς, καὶ μὴ πικραζόμενος ἀπὸ τὸ πικράδειγμα τῶν

διὰ μεγάλα ἔργα θαυμασθέντων στρατηγῶν διὰ τοῦτο συχνὰ ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὅτι καθόσον ἀπὸ αὐτὸν κρέματα, θέλουν μένει διὰ παντὸς ἀθάνατοι. Εἰς τὸ σύστημα τοῦτο στηριζόμενος ἀπέτρεπε ποτὲ τὸν Τολμίδην, προθυμοποιούμενον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Βοιωτίαν, ἐνῶ δὲν ἦτον ἀρμόδιος καιρὸς. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος διὰ τὰς προλαβούσας εἰς τὰ πολεμικὰ ἐπιτυχίας του, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἀποκτήσει ἐξ αὐτῶν φήμην ἐπέμενε, καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς ἀρίστους καὶ φιλοτιμωτάτους ἐκ τῶν νέων νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν, ὁ Περικλῆς, μὴ δυνάμενος ἄλλως νὰ τὸν πείσῃ, τοῦ εἶπε τὸν ἀξιωματικόν λόγον· «Ἐὰν εἰς ἐμέ δὲν πειθεσῇ, τοῦλάχιστον περίμεινε νὰ συμβουλευθῇς τὸν σοφώτατον σύμβουλον, τὸν χρόνον.» Ὁ λόγος οὗτος δὲν ἔκαμε τότε ἀμέσως τὴν ἀνήκουσαν ἐντύπωσιν, ἀκολούθως ὅμως, ἐλθούσης εἰδήσεως ὅτι ὁ Τολμίδης, νικηθεὶς εἰς μεγάλην μάχην κατὰ τὴν Κορώνειαν, ἀπέθανεν ὁμοῦ με πολλοὺς ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πολιτῶν, ἡ γνώμη αὕτη ἔφερε μεγάλην δόξαν καὶ ὑπόληψιν εἰς τὸν Περικλέα, ὡς ἄνθρωπον φρόνιμον ἐνταυτῷ καὶ φιλοπολίτην.

Ἐκ τῶν στρατηγικῶν ἔργων τοῦ Περικλέους τὰ σημαντικώτερα καὶ θαυμαστότερα εἶναι τὰ ἀκόλουθα. Ἐκστρατεύσας εἰς Χερρόνησον ἔφερε χιλίους ἀποίκους Ἀθηναίους, καὶ κατασκευάσας τεῖχος εἰς τὸν Ἴσθμὸν ἀπὸ τὴν μίαν θάλασσαν ἕως τὴν ἄλλην καὶ ἄλλα ὀχυρώματα ἐξησφάλισεν αὐτὴν ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν περιοικούντων Θρακῶν, καὶ ἀπὸ τὰς ἐπικρατούσας ληστείας. Ἐτοιμάσας στόλον ἀπὸ ἑκατὸν τριήρης περιήλθεν ὅλην τὴν Πελοπόννησον, ὅχι μόνον λεηλατήσας

τάς παραλίους πόλεις, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλὰς τῶν μεσογείων προχωρήσας ἠνάγκασε διὰ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις στρατιωτῶν τοὺς πολίτας νὰ κλεισθῶσιν ἐντὸς τῶν τειχῶν, τοὺς δὲ Σικυωνίους ἀντιπαρκαταθέντας ἐν Νεμέᾳ ἐνίκησεν εἰς σημαντικὴν μάχην. Παραλαβὼν δὲ στρατιώτας ἀπὸ τὴν Ἀχαίαν, οὖσαν φίλην, διέβη εἰς τὴν ἀντικρυ στερεάν, καὶ κατέδραμε τὴν Ἀκαρνανίαν, πολιορκήσας τοὺς Οἰνεάδας, καὶ προξενήσας σημαντικὰς ζημίας εἰς τοὺς ἀγρούς.

Προπαρασκευάσας δὲ μέγαν καὶ λαμπρὸν στόλον εἰσέπλευσεν εἰς τὸν Πόντον, καὶ εἰς μὲν τὰς ἐλληνικὰς πόλεις ἐχορήγησε συνδρομὴν, ὁποίας ἐκάστη εἶχεν ἀνάγκην, φερόμενος φιλανθρώπως, εἰς δὲ τὰ θάρβαρα ἔθνη καὶ τοὺς βασιλεῖς αὐτῶν ἐπέδειξε τὸ μέγεθος τῶν δυνάμεων αὐτοῦ, διὰ τῶν ὁποίων κατέστη κύριος ὅλης τῆς θαλάσσης. Εἰς δὲ τοὺς Σινωπεῖς, ἔχοντας πόλεμον μετὰ τοῦ τυράννου Τημισήλεω, ἄφησε στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν Λάμαχον καὶ πλοῖα. Διωθέντος δὲ τοῦ τυράννου, ἐπεμψεν ἑξακοσίους ἐθελοντὰς νὰ συγκατοικήσωσι μὲ τοὺς Σινωπεῖς, λαμβάνοντες εἰς διανομὴν τὰς οἰκίας καὶ τοὺς ἀγρούς τοῦ τυράννου καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ. Ἀπέκρουσεν ὅμως ὁ Περικλῆς ὅλας τὰς ἐπικινδύνους ἐπιθυμίας τῶν συμπολιτῶν του, ὡς τὸ νὰ ἐκστρατεύσῃσι πάλιν εἰς Αἴγυπτον, νὰ ἐπιχειρήσωσι κατὰ τῆς Σικελίας πόλεμον, εἰς ὃν οἱ περὶ τὸν Ἀλκιβιάδην μετὰ ταῦτα παρέσυρον τοὺς Ἀθηναίους καὶ κατεστράφησαν, καὶ νὰ ὀνειρεύωνται τινὲς τὴν κατάκτησιν τῆς Τυρρηνίας καὶ Καρχηδόνας. Ἐκστρατεύσας καὶ εἰς Δελφοὺς, ἀπέδωκε πάλιν τὸ μαντεῖον εἰς τοὺς Φωκεῖς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους τὸ εἶχον ἀφαιρέσει

πρότερον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ παραδόσει αὐτὸ εἰς τοὺς Δελφοὺς.

Ἐπειδὴ δὲ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐξ ἀντιζηλίας ἐφέροντο πάντοτε ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὁ Περικλῆς δὲν ἐπεχείρει μακρινὰς ἐκστρατείας, ἔχων πάντοτε πρόνοιαν νὰ μὴν κινδυνεύσῃ ἡ πόλις ἐκ μέρους τῶν Λακεδαιμονίων. Εὐρισκόμενος δὲ ποτε εἰς τινα κατὰ τῆς Εὐβοίας ἐκστρατείαν, καὶ μαθὼν ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ὑπὸ τὸν Βασιλέα αὐτῶν Πλειστῶνακτα εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἐπέστρεψεν ἀμέσως· ἀλλὰ μὴ ἔχων ἰκανὴν δύναμιν νὰ συγκροτήσῃ μάχην μετ' αὐτῶν, συνεννόηθη μὲ τὸν Κλεαρίδην, ὅστις ἦτο σύμβουλος τοῦ νέου βασιλέως, καὶ τὸν ἐπεισε διὰ χρημάτων νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς ἀναχώρησιν τῶν Πελοποννησίων. Ἄλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀγανακτήσιντες διὰ τὴν ἀναχώρησιν, τὸν μὲν Πλειστῶνακτα κατεδίκασαν εἰς μεγίστην χρηματικὴν ποινὴν, τὴν ὁποίαν μὴ δυνάμενος νὰ ἐκπληρώσῃ, ἔφυγεν ἐκ τῆς Λακεδαίμονος, τὸν δὲν Κλεαρίδην, φυγόντα, κατεδίκασαν εἰς θάνατον. Ἀπαλλαγείς ἀπὸ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην ὁ Περικλῆς ἐπέστρεψεν εἰς Εὐβοίαν, κατέστρεψε διαφόρους πόλεις, ἐδίωξεν ἀπὸ τὴν Χαλκίδα τοὺς σημαντικωτέρους τῶν πολιτῶν, ὀνομαζομένους ἵπποβότας, καὶ ἐξέβαλεν ὅλους τοὺς Ἰστιαεῖς ἀπὸ τὸν τόπον των, διότι, αἰχμαλωτίσαντες πλοῖον ἀττικόν, ἐφόνευσαν τοὺς ἀνθρώπους· τὸν δὲ τόπον αὐτῶν ἐκατοίκισεν ἀπὸ Ἀθηναίους.

Ἀκολούθως, γενομένων σπονδῶν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ὁ Περικλῆς ἐπεχείρησε τὸν κατὰ Σαμίων πόλεμον, χάριν τῆς Ἀσπασίας, ὡς λέγεται· διότι πολεμοῦντες οἱ Σάμιοι πρὸς τοὺς Μιλητίους, καὶ

προσκαλεσθέντες παρὰ τῶν Ἀθηναίων νὰ πύσωσι τὸν πόλεμον καὶ νὰ ἀναθέσωσιν εἰς αὐτούς τὴν διάλυσιν τῆς διαφορᾶς ταύτης, δὲν ὑπήκουσαν. Ἦτον δὲ ἡ Μίλητος πατρίς τῆς Ἀσπασίας, τὴν ὁποίαν ὁ Περικλῆς ἔλαβεν εἰς γυναῖκα ἀγαπήσας αὐτὴν καλυπερβολὴν διὰ τὴν φρόνησιν καὶ σοφίαν μᾶλλον ἢ διὰ τὴν ὠραιότητα αὐτῆς. Τὸν πόλεμον τοῦτον κατέπαυσεν ὁ Περικλῆς μεταβὰς μετὰ στόλου εἰς Σάμον, καταλύσας τὴν ὀλιγαρχίαν, καὶ λαβὼν ὀμήρους πενήκοντα ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πολιτῶν, καὶ ἄλλους τόσους παῖδας ἐξ αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἐπέμφεν εἰς Ἀθήνας. Ἄν δὲ καὶ προσέφερον ἰκανὰ χρήματα καὶ οἱ ὀμηροὶ διὰ νὰ μὴ σταλῶσιν εἰς Ἀθήνας, καὶ ἄλλοι τῶν πλουσιῶν πολιτῶν διὰ νὰ μὴν κάμῃ δημοκρατίαν εἰς τὴν πόλιν ὁ Περικλῆς, οὗτος καταφρονήσας ὅλα ταῦτα, καὶ χιλιῶν εἰς δαρεικούς, τοὺς ὁποίους σατράπης τις τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν, ὁ Πισοῦθνης, τοῦ προσέφερεν αὐτῷ διὰ νὰ μὴν μεταβάλῃ τὸ πολίτευμα τῶν Σαμίων, ἐσύστησε δημοκρατίαν, καὶ ἐπέστρεψεν εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἄλλ' οἱ Σάμιοι ἀπεστάτησαν ἀμέσως, κατορθώσαντες διὰ τοῦ Πισοῦθνου νὰ κλαπῶσιν ἐκ Ἀθήνων οἱ ὀμηροὶ αὐτῶν.

Ἄμα λαβὼν τὴν εἰδησιν τῆς ἀποστασίας ὁ Περικλῆς, ἐπλευσε μετὰ στόλον κατ' αὐτῶν, ἀλλ' οὗτοι ὄχι μόνον ἔμενον ἄφοβοι καὶ προπαρασκευάζοντο ἐν τῇ πόλει, ἀλλ' ἔλαβον τὴν τόλμην καὶ νὰ ἀντικρούσωσιν αὐτὸν κατὰ θάλασσαν. Νικήσας δὲ αὐτούς εἰς σημαντικὴν ναυμαχίαν, καὶ καταδιώξας μέχρι τοῦ λιμένος ἐκυρίευσεν αὐτὸν, καὶ ἐσύστησε τακτικὴν πολιτείαν. Ἐλθούσης δὲ καὶ ἄλλης νέας δυνάμεως ἐξ Ἀθηναίων, ὁ

Περικλῆς λαβὼν ἐξήκοντα τριήρεις ἐπλευσε πρὸς Κύπρον, εἴτε διὰ νέας ἐπιχειρήσεις, εἴτε διὰ νὰ ἀντικρούσῃ φοινικικὸν τινα στόλον ἐρχόμενον πρὸς βοήθειαν τῶν Σαμίων. Ἄλλὰ κατὰ τὴν ἀπουσίαν αὐτοῦ, Μελισσος ὁ φιλόσοφος, ὢν τότε στρατηγὸς τῶν Σαμίων, θεωρήσας κατάλληλον τὸν καιρὸν, ἐπεισε τοὺς συμπολίτας τοῦ νὰ ἐπιπέσωσι κατὰ τῶν Ἀθηναίων. Νικήσαντες δὲ οἱ Σάμιοι κατὰ τὴν μάχην ταύτην, ὄχι μόνον ἄνδρας πολλοὺς αἰχμαλώτισαν, ἀλλὰ καταστρέψαντες καὶ πολλὰ πλοῖα τῶν Ἀθηναίων, κατώρθωσαν νὰ εἰσάξωσι διὰ θάλασσης εἰς τὴν πόλιν ὅσα τῶν πρὸς πόλεμον ἀναγκαίων ἐστεροῦντο πρότερον. Εἰς ὅλων δὲ τῶν αἰχμαλώτων Ἀθηναίων τὸ μέτωπον ἐστίζαν οἱ Σάμιοι γλαῦκα, διότι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον πράξει τὸ αὐτὸ πρὸς τοὺς Σαμίους στίξαντες εἰς τὸ μέτωπον ἐκάστου σάμαιναν, εἶδος τι πλοίου, οὕτως ὀνομαζόμενον.

Μαθὼν ὁ Περικλῆς τὸ δυστύχημα τοῦτο, ἔδραμεν ἀμέσως εἰς βοήθειαν, καὶ ἀντιπαραταχθέντας τοὺς Σαμίους τοὺς ἐνίκησε καὶ τοὺς ἀπέκλεισε στενωῶς ἀνεγείρας ἔξωθεν τείχος, σκοπεύων μᾶλλον μὲ τὸν καιρὸν ἢ μὲ τὴν δύναμιν τῶν ὀπλων νὰ ὑποτάξῃ αὐτούς. Συγχρόνως ὁμως βλέπων τοὺς Ἀθηναίους ἐπιθυμοῦντας τὴν διὰ μάχης ἀποπεράτωσιν τοῦ πολέμου, διαιρέσας αὐτούς εἰς ὀκτῶ μερίδας, ἄφησε τὴν μίαν εἰς ἀπραξίαν, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ ἐνησχολοῦντο εἰς τὸν πόλεμον. Μ' ὅλας δὲ τὰς προσπάθειάς καὶ τὰς μηχανὰς ὅσας ἐμεταχειρίσθη εἰς τὴν πολιορκίαν ὁ Περικλῆς, μόλις εἰς ἐννέα μῆνας κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τοὺς Σαμίους. Κατεδαφίσας ἔπειτα τὰ τείχη αὐτῶν καὶ λαβὼν τὰ πλοῖα τῶν καὶ ὀμήρους, προσδιόρισας δὲ καὶ χρη-

ματικὴν ποινὴν, ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἐνήργησε ταφὰς τῶν ἐν τῷ πολέμῳ τούτῳ πεσόντων, καὶ ἐξεφώνησε λαμπρὸν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιτάφιον. Ἡ νίκη αὕτη τοῦ Περικλέους ἐθεωρήθη ὡς μία τῶν σημαντικωτάτων, διότι οἱ Σάμιοι παρ' ὀλίγον ἦλθον ν' ἀφαιρέσωσι τὴν κατὰ θάλασσαν δύναμιν τῶν Ἀθηναίων.

Μετὰ τοῦτο, ἐπῆλθεν ὁ Πελοποννήσιακὸς πόλεμος, τοῦ ὁποίου κυριώτερα αἰτία λέγονται τὰ ἐξῆς· πρῶτον μὲν ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμφαν δέκα τριήρεις ὑπὸ τὸν υἱὸν τοῦ Κίμωνος, Λακεδαιμόνιον, πρὸς βοήθειαν τῶν Κερκυραίων, ἐπαναστάντων κατὰ τῶν Κορινθίων, τῶν ὁποίων ἦσαν ἄποικοι· δεύτερον, διότι ἀπέκλεισαν τοὺς Μεγαρεῖς ἀπ' ὅλας τὰς πόλεις καὶ τοὺς λιμένας τοὺς ὑπ' αὐτῶν κατεχομένους. Ἀμφότεροι οὗτοι, καὶ οἱ Κορίνθιοι καὶ οἱ Μεγαρεῖς, ἀνέφερον τὰ παράπονά των εἰς τοὺς Λακεδαιμόνιους· τρίτον παράπνον, ἀλλ' ὄχι φανερόν, διότι δὲν ἐτόλμων νὰ τὸ ἐκθέσωσι φανερῶς, ὑπῆρξεν ἐκ μέρους τῶν Αἰγινήτων, προτεινόντων ὅτι ἀδικοῦνται καὶ βλάπτονται παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Τελευταῖον, ἡ ἀποστασία καὶ πολιορκία τῆς Ποτιδαίας ἐκορύφωσε τὸ κακόν. Μολοντοῦτο ὁ πόλεμος οὗτος ἤθελε σβύσει εἰς τὴν ἀρχὴν του, διότι ὁ βασιλεὺς τῶν Λακεδαιμονίων Ἀρχίδαμος, ἐπιθυμῶν νὰ λυθῶσιν αἱ ὑπάρξασαι διαφοραὶ συμβίβαστικῶς, κατεπράυνε τοὺς συμμαχοὺς, ἴσως δὲ καὶ ὀλοτελῶς δὲν ἤθελε συμβῆ, ἂν οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέιθοντο νὰ ἀκυρώσωσι τὸ κατὰ Μεγαρέων ψήφισμα. Τὸ νὰ μὴ λυθῆ ὁμως τὸ ψήφισμα τοῦτο ὅλη ἡ αἰτία ἀποδίδεται εἰς τὸν Περικλέα.

Τρεῖς αἰτίαι ἀναφέρονται ὅτι παρεκίνησαν εἰς τοῦτο τὸν Περικλέα, ποῖα ὁμως τῶν τριῶν εἶναι ἀληθῆς, ὑ-

πάρχει ἄδηλον. Οἱ μὲν λέγουσιν ὅτι δὲν ἠθέλησε νὰ λύσῃ τὸ ψήφισμα τοῦτο διὰ νὰ μὴ φανῆ ἐνδίδων καὶ νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους νὰ θεωρήσωσι τοῦτο ὡς ἀρχὴν ὑποχωρήσεως, οἱ δὲ ὅτι διὰ νὰ κάμῃ ἐπίδειξιν δυνάμεως ἐπεριφρόνησε τοὺς Λακεδαιμονίους ἐναντιούμενος εἰς τὴν ἀπαίτησιν αὐτῶν. Τρίτη δὲ αἰτία λέγεται ὅτι, ὑποχρεούμενος νὰ δώσῃ λογαριασμὸν τῆς μακρᾶς του διαχειρήσεως εἰς τοὺς πρυτάνεις, ἐπέσπευσε τὸν πόλεμον· διότι εἰς τὴν περίστασιν τοῦ πολέμου ἤλπιζεν ὅτι ἡ μὲν πόλις ἤθελεν ἀποβλέπει πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν δύναμίν του, οἱ δὲ ἐχθροὶ του ἤθελον ταπεινωθῆ εἰς τρόπον ὥστε νὰ διασκεδασθῶσιν ὅλαι αἱ παρ' αὐτῶν γινόμεναι κατηγορίαι κατ' αὐτοῦ.

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπιθυμοῦντες ν' ἀπομακρύνωσι τὸν Περικλέα ἐκ τῶν Ἀθηῶν, διότι ἤλπιζον, ἀποβληθέντος τούτου, ὅτι ἤθελον εὖρει μαλακωτέρους καὶ εὐπειθεσέρους τοὺς Ἀθηναίους, ἐζήτησαν παρ' αὐτῶν νὰ ἐκβάλωσι τῆς πόλεως τὸ ἄγος (ἤτοι τὴν ὡς μιὰν ἐνεκα παρανόμου τινὸς πράξεως θεωρουμένην γενεάν) ἐλπίζοντες μὲ τοῦτο νὰ ἐξωσθῆ καὶ ὁ Περικλῆς διότι μητρόθεν ἀνῆκεν εἰς τὴν γενεάν ταύτην. Ἄλλ' ἡ αἴτησις αὕτη τῶν Λακεδαιμονίων ἐπέφερον ὅλως ἐναντίον ἀποτελέσμα. Ἡ ἐκ μέρους τῶν πολεμίων κατὰ τοῦ Περικλέους καταδρομὴ ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς πολίτας πλειοτέραν πίστιν καὶ τιμὴν πρὸς αὐτὸν, διότι ἐνόησαν καλῶς ὅτι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐνεργοῦν ταῦτα ἀπὸ φόβον καὶ μῖσος κατ' αὐτοῦ. Ὁ δὲ Περικλῆς πρὸς πλειοτέραν ἔτι ἀσφάλειαν καὶ ἀποφυγὴν τοῦ ἐκ τῆς διαβολῆς κινδύνου προεῖπεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὅτι ἂν ὁ Ἀρχί-

δαμος, λόγω τῆς ἰδιαίτερας πρὸς αὐτὸν φιλίας, δὲν καύσῃ τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς ἐπαύλεις του, παραχωρεῖ ταύτας εἰς τὴν πόλιν.

Οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲ, εἰσβαλόντες εἰς τὴν Ἀττικὴν ἐπροχώρησαν μέχρι τῶν Ἀχαρνῶν, ὅπου καὶ ἐστρατοπέδευσαν, καύσαντες ὅλα τὰ κατὰ τὸν τόπον τῆς διαβάσεως αὐτῶν γεωργικὰ ἔργα. Ἦλπιζον δὲ ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι, μὴ ὑποφέροντες τὴν καταστροφὴν ταύτην ἤθελον ἐξέλθει εἰς μάχην. Ἄλλ' ὁ Περικλῆς μὴ νομίζων καλὸν νὰ συνάψῃ μάχην πρὸς ἐξήκοντα χιλιάδας ὀπλίτας, ὅσοι ἦσαν οἱ πρῶτοι εἰσβαλόντες Πελοποννήσιοι καὶ Βοιωτοὶ, καὶ καταπραΐνων τοὺς πολίτας ὅσοι ἤθελον τὴν μάχην καὶ ἐλυποῦντο διὰ τὰς καταστροφάς. «Τὰ δένδρα, εἶπεν, ὅταν κοπῶσι, γίνωνται πάλιν ὀγλίγωνα, ἀλλ' ἀνθρώπους δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ εὐρωμεν ὅταν οὗτοι ἀπολεσθῶσι.» Μ' ὅλας δὲ τὰς προτροπὰς τῶν φίλων του, μ' ὅλας τὰς κατακρίσεις τῶν ἐχθρῶν του, καὶ μ' ὅλα τὰ σκώμματα τῶν καταγελώντων τὴν στρατηγίαν αὐτοῦ ὡς ἀνάνδρον, αὐτὸς ἐνέμεινε πάντοτε εἰς τὰς ιδέας του καὶ ἀπέφυγε τὴν μάχην, ἕως οὔ οἱ πολέμιοι ἀνεχώρησαν ἀπὸ τὴν Ἀττικὴν. Ἐπεμψεν ὁμοῦ ἐν τῷ μεταξύ στόλον κατὰ τῶν Πελοποννησίων, ἀναθεὶς εἰς ἄλλον τὴν στρατηγίαν, διότι ἐθεώρει ἀναγκαίαν τὴν κατὰ τὴν πόλιν διαμονὴν του ἕνεκα τῶν περιστάσεων.

Ἐπειδὴ ὁμοῦ οἱ πολῖται ἔπαθον ἀπὸ τὰ δεινὰ τοῦ πολέμου, ὁ Περικλῆς θέλων ν' ἀνακουφίσῃ αὐτοὺς διέειπε χρήματα, καὶ τοὺς κατέγραψεν εἰς διανομὴν γαιῶν, διότι ἐξώτας τοὺς Αἰγινήτας διαμοίρατε τὰς γαίας αὐτῶν εἰς τοὺς λαβόντας διὰ κλήρου τὸ δικαίω-

μα τοῦτο Ἀθηναίους. Ἐπαρηγοροῦντο δὲ ὅπως οὖν καὶ ἐξ ὄτων δεινῶν ἔπαθον οἱ πολέμιοι· διότι ὁ μὲν στόλος ἐλεηλάτησε πολλὰς κώμας καὶ μικρὰς πόλεις, αὐτὸς δὲ ἐκστρατεύσας εἰς τὴν Μεγαρικὴν διὰ ξηρᾶς, ἐπέφερε πανταχοῦ φθορὰν καὶ καταστροφὴν. Τὸ μέτρον τοῦτο τῆς ἀμοιβαίας καταστροφῆς ἐμελλε ν' ἀναγκάσῃ ἀμφοτέρω τὰ μέρη νὰ ἔλθωσιν εἰς ταχεῖαν διάλυσιν τῶν διενέξεων, ὡς ἐνόμιζεν ὁ Περικλῆς, ἀλλὰ δυστυχῶς, ἢ ἐπισυμβᾶσα εἰς τὴν πόλιν δεινὴ νόσος, ἣτις κατέστρεψε τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν ἐν ἡλικίᾳ ἀνδρῶν, ἐγέννησε δυσαρέσκειαν κατὰ τοῦ Περικλέους· διότι ὅλα τὰ ἐκ τῆς ἀθθενείας δεινὰ ἀπεδόθησαν εἰς αὐτὸν, ὅστις εἶχε διατάξει νὰ συσσωρευθῶσιν εἰς τὴν πόλιν ὅλοι οἱ κατοικοῦντες ἔξω εἰς τὰ χωρία καὶ τὰς ἐξοχάς, καὶ νὰ διαμείνωσιν ἐν ὥρᾳ θέρους εἰς μικρὰς καὶ πνιγρὰς κατοικίας, ἀθθενῶντες καὶ καταστρεφόμενοι ἀλληλοδιαδόχως, χωρὶς νὰ κατασταθῶσι χρήσιμοι εἰς οὐδέν.

Θέλων δὲ ὁ Περικλῆς ὅφ' ἐνὸς μὲν νὰ ἐπιφέρῃ θοερὰ πείαν τινὰ εἰς τὰ δεινὰ ταῦτα, ἀρ' ἑτέρου δὲ νὰ προσενήσῃ βλάβην εἰς τοὺς πολεμίους, ἠτοίμασεν ἑκατὸν πεντήκοντα πλοῖα, εἰς τὰ ὅποια ἐπιβιβάσας πολλοὺς ὀπλίτας καὶ ἵππους, ἀνεχώρησεν εἰς ἐκστρατείαν, ἀλλὰ δυστυχῶς, αἱ ἐλπίδες τῶν πολιτῶν καὶ ὁ φόβος τῶν πολεμίων ὑπῆρξαν πολὺ ἀνώτερα τῶν κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ταύτην πολεμικῶν πράξεων· διότι ἡ νόσος, γενομένη μεγαλητέρα εἰς τὸν στρατὸν, καὶ μεταδιδόμενη εἰς ἅπαντας, ὡς καὶ εἰς τοὺς ὀπωσδήποτε πλησιάζοντας εἰς αὐτὸν, τοσοῦτον ἀπῆλπισε καὶ ἐββέθισε τοὺς Ἀθηναίους, ὥστε ὅλοι αἱ πρὸς παρηγορίαν καὶ

ἐνθάρρυνσιν αὐτῶν προσπάθειαι τοῦ Περικλέους ἀπέ-
θησαν μάταιαι. Ἡ δὲ ἀγανάκτησις τῶν Ἀθηναίων
προέβη ὥστε νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν στρατηγίαν ἀπὸ τὸν
Περικλέα, καὶ νὰ ἀποφασίσωσι χρηματικὴν ποινὴν
κατ' αὐτοῦ.

Ἄλλὰ τὰ μὲν πολιτικὰ δυστυχήματα τοῦ Πери-
κλέους, ἂν καὶ δὲν ἦσαν εὐκαταφρόνητα, ἐμελλον ὀγλί-
γωρα νὰ μετριασθῶσιν ἢ καὶ νὰ παύσωσιν ὀλοτελῶς·
τὰ οἰκιακά του ὅμως πάθη ἦσαν καὶ μεγάλα καὶ ἀνε-
πίδεκτα θεραπείας· διότι ὁ μὲν πρωτότοκος υἱὸς αὐτοῦ
Ἐάνθιππος, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξοδεύῃ πλείοτερα τῶν ὅσα
παρεδέχετο ἡ οἰκονομία τοῦ πατρός του, ἐδανείσθη
παρὰ τινος τῶν φίλων του χρήματα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ
Περικλῆς δὲν ἠθέλησε νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ ἀποδώσῃ
ταῦτα, ὁ υἱὸς αὐτοῦ δυσαρεστηθεὶς καὶ ἀγανακτῆσας
διέδιδε πολλὰς κατηγορίας κατ' αὐτοῦ, καὶ διέμεινεν δια-
τηρῶν τὴν κατ' αὐτοῦ ἔχθραν μέχρι τῆς τελευτῆς του,
συμβάσης κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νόσου, ὅτε καὶ οἱ πλείο-
τεροι τῶν φίλων του καὶ οἱ πλησιέστεροι τῶν συγγενῶν
του ἀπέθανον· ἀλλ' ὅλα τὰ δυστυχήματα ταῦτα τὰ ὑπέ-
φερε μὲ τὴν συνήθη του γενναιότητα καὶ ἀταραξίαν·
ὅταν ὅμως, ἀποθανόντος καὶ τοῦ τελευταίου ἐκ τῶν
γνησίων τέκνων του, ὀνομαζομένου Παράλου, προσήλ-
θε νὰ προσφέρῃ αὐτῷ στέφανον ἀνθέων, δὲν ἠδυνήθη,
μ' ὅλας τὰς προσπάθειάς του, νὰ διατηρήσῃ τὴν συ-
νήθη του μεγαλοψυχίαν, ὅταν ἔρριψεν ἐπ' αὐτοῦ τὸ
βλέμμα του, ἀλλ' ἐξέπεσεν εἰς κλαυθμούς καὶ δά-
κρυα, ὅπερ ποτὲ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ βίου του
δὲν ἔπραξε.

Δὲν παρήλθε πολὺς καιρὸς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφοῦ

ἐδοκίμασαν διαφόρους στρατηγούς καὶ ῥήτορας, καὶ εἶ-
δον ὅτι οὐδεὶς εἶχεν ἀνάλογον τῆς σημαντικότητος
τῶν περιστάσεων βαρύτητα, καὶ ἀξίωμα πρὸς τοιαύτην
ἀρχὴν, ἐπόθησαν πάλιν τὸν Περικλέα, καὶ παρεκάλουν
αὐτὸς αὐτὸν πρὸ τὸ βῆμα καὶ τὴν στρατηγίαν. Ἄλλ'
οὗτος ἔμενεν ἐν τῇ οἰκίᾳ του ἕνεκα τοῦ πένθους καὶ
τῆς λύπης του ἕως οὔ, πεισθεὶς ἀπὸ τὸν Ἀλκιβιάδην
καὶ τοὺς λοιποὺς φίλους του, εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὰ
πολιτικὰ πράγματα καὶ ἐδέχθη τὴν στρατηγίαν. Ἄλλὰ
κατὰ τὴν στρατηγίαν ταύτην οὐδεμία ἀξιοσημείωτος
πράξις ἀναφέρεται, εἰμὴ ὅτι ἐζήτησε παρὰ τοῦ δήμου
νὰ λυθῇ ὅπερὶ τῶν νόθων νόμος, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ
ἴδιος εἶχεν ἐνεργῆσαι μετ' ἐπιμονῆς πρότερον. Μολο-
νότι δὲ ἕνεκα τοῦ νόμου τούτου συνέβησαν ἄλλοτε με-
γάλα διενέξεις καὶ ἐπῆλθον ὄχι μικρὰ δυστυχήματα,
διότι πέντε χιλιάδες σχεδὸν ἄνδρες, ἀποδειχθέντες ὡς
νόθοι, ἐπωλήθησαν, ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων καμφθεὶς
ἀπὸ τὴν περὶ τὰ τέκνα δυστυχίαν τοῦ Περικλέους πα-
ρεδέχθη τὴν μεταβολὴν τοῦ νόμου, καὶ ἐσυγχώρησε νὰ
καταγραφῇ ὡς γνήσιος ὁ νόθος υἱὸς αὐτοῦ ὀνομα-
σθεὶς καὶ αὐτὸς μὲ τὸ ἴδιον τοῦ πατρός ὄνομα.
Ἐφάνη δὲ ὅτι ἐτιμωρήθη ὁ Περικλῆς διὰ τὴν ὑπερο-
ψίαν καὶ μεγαλαυχίαν, ἣν ἔδειξεν ἐπὶ τῆς ἐξελέγξεως
τῶν νόθων, ἀναγκασθεὶς τρόπον τινὰ νὰ ἀκυρώσῃ νό-
μον, τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνήργησε μὲ τοσαύτην
ἐπιμονὴν ἄλλοτε.

Ἄλλ' ἡ νόσος ἐπῆλθε τέλος καὶ εἰς τὸν ἴδιον Περ-
ικλέα, ὄχι ὅμως ὀξεία ὡς εἰς πολλοὺς ἄλλους, ἀλλὰ
κατ' ὀλίγον καὶ βραδέως ἔσυρεν αὐτὸν πρὸς τὸν θά-
νατον, Ἦτον δὲ περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ὅταν οἱ

φίλοι και οι οικείοί του, καθήμενοι περι αὐτόν, ἀπρηθ-
 μουν τὰς νίκας του και ὅσα τρόπαια κατὰ τὰς δια-
 φόρους ἐκστρατείας του ἔστησε, νομίζοντες ὅτι εἶ-
 χον ἐκλείψει αἱ αἰσθήσεις του. Ἄλλ' αὐτὸς ἀκού-
 σας πάντα ταῦτα, ἀνεφώνησεν· « Ἐνθυμείθε και ἀνα-
 φέρετε πράγματα, τὰ ὅποια πολλάκις εἶναι ἔργον τῆς
 τύχης, και ἄπερ πολλοὶ ἄλλοι στρατηγοὶ ἔπραξαν τὸ
 κάλλιστον ὅμως και μέγιστον δὲν τὸ λέγετε, ὅτι οὐδεὶς
 τῶν Ἀθηναίων ἐφόρεσε δι' ἐμὲ μέλαν ἔνδυμα. »

Ἡ ἐπιείκεια, ἡ πραότης και ἡ μεγαλοφροσύνη τοῦ
 ἀνδρὸς τούτου ἐγνωρίσθη μετὰ τὸν θάνατόν του· διότι
 ὅσοι, ζῶντος αὐτοῦ, ἐβαρύνοντο τὴν δυνάμιν του, ὡς
 ἐπισκοτιζούσαν αὐτοὺς, ἅμα οὗτος ἐξέλειπε, και ἦλθον
 εἰς δοκιμασίαν ἄλλων δημαγωγῶν, ὠμολόγουν ὅτι
 οὐδεὶς ἦτο μετριώτερος ἐν ὑπερηφανείᾳ, και σε-
 μνότερος ἐν πραότητι. Ἡ δὲ ἐπίφθορος δύναμις,
 τὴν ὁποίαν ὠνόμαζον πρότερον μοναρχίαν και τυραν-
 νίαν, ὑπῆρξε στήριγμα και σωτηρία τῆς πολιτείας.
 Τόση κακία ὑπῆρχε τότε εἰς τὰ πράγματα, και τόση
 κλίσις πρὸς αὐτήν, ὥστε μόλις αὐτὸς ἠδύνατο νὰ τὴν
 καταστήσῃ ἀσθενῆ και ταπεινῆν, και νὰ μὴν ἀφήσῃ
 νὰ κατασταθῇ ἡ ἐξουσία ἀφόρητος δι' αὐτῆς.

Ἐκ τοῦ περὶ νόμων Συγγράμματος τοῦ

Α. Κ. ΠΑΠΗΛΑΖΑΦΙΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΤΕΛΕΣΙΣ ΤΟΥ Π'. ΝΟΜΟΥ, ΠΕΡΙ ΚΟΡΗ-

ΓΗΣΕΩΣ ΕΝΟΣ ΣΤΡΕΜΜΑΤΟΣ ΓΗΣ

ΕΙΣ ΕΚΑΣΤΟΝ ΓΕΩΡΓΟΝ.

Ὁ Π'. Νόμος διέταξεν ὀρθῶς, ἵνα δοθῇ δωρεὰ εἰς

ἐκάστον γεωργόν, ἐν στρέμμα γῆς διὰ νὰ τὸ νέμεται
 και καρποῦται, ὅπως βούλεται, ἀνευ φορολογίας, τὸ δὲ
 προκειμένον διάταγμα τῆς 3. Αὐγούστου 1850, ἀνα-
 φέρει διαφόρους διασαφήσεις τοῦ νόμου, ἀλλ' ὡς παρε-
 τηρήθη μέχρι τοῦδε, οὐδεὶς νόμος, οὐδὲν διάταγμα, δύ-
 ναται εἰς τὴν Ἑλλάδα νὰ ἐκτελεσθῇ, διότι περικαλύ-
 πτεται ἀπὸ τόσους τύπους, τόσα ἔξοδα και τόσην πλο-
 κῆν, ὥστε δύναται πᾶς τις νὰ εἴπῃ, ὅτι οἱ νόμοι και τὰ
 διατάγματα τὰ πρὸς ὠφέλειαν τοῦ λαοῦ ἐκδοθέντα,
 εἰσι σκιά τις και οὐδὲν ἕτερον.

Ὡς γνωρίζομεν, τὸ διάταγμα τοῦτο, και κατὰ συνέ-
 πειαν και ὁ Π'. νόμος, δὲν ἐπραγματοποιήθησαν εἰσέτι
 μολοντί παρῆλθον τέσσαρα περίπου ἔτη, και οὔτε θέ-
 λει ποτὲ πραγματοποιηθοῦν, ἐνόσω ὑπάρχει εἰς ἐνέρ-
 γειαν τὸ ἐν ἰσχύϊ τῆς φορολογίας σύστημα, και
 ἐνόσω ἡ Κυβέρνησις ἐπιμένει νὰ περιποιῆται τὸν
 λαόν, ὡς τὸν περιποιεῖται. Πολλοὶ γεωργοὶ, καθ' ἑ-
 καστον ἔτος, ἀναγκάζονται ν' ἀναφερθῶσιν εἰς τὰς
 διοικητικὰς και οικονομικὰς ἀρχὰς, κατὰ τῶν ἐνοι-
 κιαστῶν, οἵτινες δὲν λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν τὸ διά-
 ταγμα τοῦτο και τὸν Π'. Νόμον, διότι βλάπτουν τὰ
 συμφέροντά των, αἰτοῦντες ἵνα μὴ φορολογηθῇ τὸ ἐνὶ
 στρέμμα, ὅπερ ἡ Κυβέρνησις τοῖς παρεχώρησε κα-
 ὅπερ μετεσχημάτισάν τινες εἰς χαριέστατον κῆπον, και
 ὅμως τὸν ἀέρα πλήττουν, διότι οὐδὲν ἐνεργεῖται· ὅθεν
 ἀναγκάζονται νὰ πληρόνωσι τὸ ἀρειλούμενον και νὰ
 φορολογῶνται και μὲ τὸ ἐξουδεόμενον χαρτόσημον και
 μὲ πληρωμῆν συντάξεων τῶν ἀναφορῶν. Πολλοὶ γεωρ-
 γοὶ πολλάκις ἐζήτησαν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν αἱ διατάξεις
 τοῦ προκειμένου νόμου και διατάγματος και μάλιστα

ἐκεῖνοι τῶν ἄρθρων 1. 2. 7. 8. καὶ 10. ἀλλ' εἰσέτι δὲν εἰσηκούσθησαν, καὶ κύριος γινώσκει, ἕως πότε θέλουν εἰσακουσθῆ, ὅθεν ἐκ τούτων ὠφελούμενοι οἱ ἐνοικιασταὶ, καταπιέζουν τοὺς γεωργούς, πολὺ χειρὸν ἢ πρὶν τῆς ἐκδόσεως τοῦ διατάγματος τούτου καὶ τοῦ Νόμου.

Ἐκ πρώτης μελέτης τοῦ προκειμένου διατάγματος, ἕκαστος ἀπορεῖ, ἀναλογιζόμενος τὸ πολυσύνθετον καὶ τὸ δυσεφάρμοστον αὐτοῦ, καὶ βεβαίως, ἀφοῦ θέττει εἰς ἐνέργειαν ὅλας τὰς δημοτικὰς, διοικητικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἀρχὰς διὰ τὴν μικρὰν παραχώρησιν, ἀφοῦ ἀπαιτεῖ τὴν ἐνέργειαν, τόσα ἔγγραφα, τόσους κόπους, τόσας αἰτήσεις, ἐνστάσεις, καταμετρήσεις καὶ τὴν ἐργασίαν, δὲν ἔχει δίκαιον πᾶς τις νὰ εἴπῃ, ὅτι τὸ προκειμένον διάταγμα ἐποιήθη πρὸς περιγέλων μᾶλλον τῶν γεωργῶν, ἢ πρὸς βοήθειαν; Πᾶς τις δύναται νὰ γίνῃ Νομοθέτης, ἀλλὰ τὸ νομοθετεῖν ἔχει διαφοροὺς δυνάμεις, αἵτινες ἀποκαλύπτουν καὶ νοῦν, κρίσιν καὶ πείραν, ἀλλὰ καὶ ἀφροσύνην, ἀκρισίαν καὶ ἀπειρίαν. λυπούμεθα δὲ καθότι ἐνταῦθα βιαζόμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Νομοθέτης τοῦ προκειμένου Διατάγματος δὲν ὠδηγήθη ἀπὸ νοῦν καὶ φρόνησιν, ἀλλ' οὔτε ἀπὸ πείραν καὶ βεβαίως, κατοικῶν τις ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολυκυμάντου πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καὶ οὐδὲν ἄλλο καθεκάστην πράττων, ἢ νὰ τρώγῃ καὶ πίνῃ ἢ ν' ἀπέργεται εἰς τὸ γραφεῖόν του καὶ νὰ συναναστρέφεται, νὰ χαρτοπαίξῃ καὶ νὰ κοιμᾶται ἀμερίμνως, ἢ καὶ νὰ μελετᾷ ἐνίοτε τ' ἄψυχα βιβλία, καὶ νὰ μεταφράζῃ διατάγματα καὶ νόμους ξένων ἐθνῶν, οἵτινες ποσῶς δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοὺς ὁποίους περιπλέκει ἐτι μᾶλλον, θέλων ποῦ καὶ ποῦ νὰ

τοὺς μεταποιῆ κατὰ τὴν ὄρεξίν του, καὶ οὐδέποτε κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ, πῶς δύναται ν' ἀποκτήσῃ πείραν, ἀφοῦ μάλιστα δὲν καταδέχεται νὰ ἐρωτήσῃ καὶ ἄλλους, καὶ μάλιστα τοὺς ἐπιστημονικῶς καὶ πρακτικῶς εἰδήμονας τοῦ ἀντικειμένου, ὅπερ πρόκειται νὰ νομοθετήσῃ, ἀφοῦ νομίζῃ ἀγενὲς νὰ συνομιλήσῃ μὲ χωρικοὺς, ἢ βαναύσους τεχνίτας, νὰ περιέλθῃ χωρία καὶ νὰ κατοικήσῃ καὶ συμφάγῃ μάλιστα μὲ γεωργούς; Ὁ Μέγας Πέτρος, ὁ ἀναμορφωτὴς τῶν Ῥώσων, ἐγένετο ἀληθῶς Μέγας αὐτοκράτωρ, συγχρόνως καὶ Μέγας Νομοθέτης, διότι πρῶτον ἐσυγκοινωνήσῃ μὲ γεωργούς, μὲ τεχνίτας, μ' ἐπιστήμονας καὶ μὲ παντὸς ἄλλου εἶδους διαφορῶν ἐθνῶν ἀνθρώπους, καὶ εἶτα ἐγένετο Νομοθέτης τοῦ ἔθνους του, ὅπερ ἐμεγάλυνε καὶ ἐδόξασεν. Οὕτω καὶ ὑμεῖς, Νομοθέται τῆς Ἑλλάδος, ἐὰν θέλετε νὰ δοξάσῃτε ἑαυτοὺς καὶ τὸ ἔθνος σας, πρέπει νὰ καταδεχθῆτε νὰ συναναστραφῆτε, οὐχὶ μόνον μὲ τὸν μέγαν λεγόμενον κόσμον, ἀλλὰ καὶ μὲ ὅλας τὰς τάξεις τῶν πολιτῶν, οἵτινες θέλουν σὰς φωτίσει εἰς πολλὰ, τὰ ὁποῖα οὔτε κατ' ὄναρ κἂν εἶδατε, καὶ οὕτως, ἐὰν ὁ νομοθέτης τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος διατάγματος εἶχε τὴν τοιαύτην τύχην καὶ θέλησιν, ἤθελε ποιῆσαι αὐτὸ οὕτω πηγῆν εὐτυχίας καὶ ἀνακουρίσεως τῶν δυστυχῶν γεωργῶν, οἵτινες ἔφθασαν ἤδη εἰς τὴν ἀθλιεστέρην κατάστασιν.

Καθ' ἡμᾶς, ἐὰν ἡ Κυβέρνησις ἐπιθυμῇ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ II. Νόμου, πρέπει νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ προκειμένον διάταγμα καὶ τὸ μεταβάλῃ ἄλλως· ἐπειδὴ δὲ ἐκρίναμεν δίκαιον νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς νόμους καὶ τὰ διατάγματά μας, ὅσον μᾶς συγχωροῦν οἱ δυνάμεις μας,

δὲν νομίζομεν ἄπω σκοποῦ, ἐὰν πικραθῶμεν καὶ τὴν μεταβολὴν, ἣν κρίνομεν κατάλληλον, πιστεύοντες ὅτι ἐκτελοῦμεν ἔργον ἱερόν καὶ ὠφέλιμον τῇ πατρίδι.

Εἶπομεν πολλαχοῦ, καὶ θέλομεν ἀλλαχοῦ ἐξακολουθήσει νὰ εἴπωμεν, ὅτι οἱ Δήμαρχοι, ὡς οἱ δημοτικοὶ νόμοι ὑφίστανται, εἶναι οἱ λυμεῶνες τῆς κοινωνίας μας, ὅθεν εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐνεργήσωσι τὸν νόμον τοῦτον, ἂν καὶ ἡ Κυβέρνησις δὲν θέσῃ τὴν μεγίστην προσοχὴν διὰ τοῦτο πρέπει, διὰ τοῦ νέου διατάγματος, νὰ διορισθῇ εἰς ἕκαστον δήμον εἰδικὴ τις ἐπιτροπὴ, ἀνεξάρτητος τῶν δημαρχικῶν ἐπεμβάσεων, εἴτε ἀπὸ χωρικοὺς, εἴτε ἀπὸ πολίτας, φρονίμους ὅμως, ἀγαθοὺς καὶ ἀπαθεῖς, οἵτινες ἀπερχόμενοι εἰς ὅλα τὰ χωρία αὐτοπροσώπως νὰ προσκαλέσωσι τοὺς γεωργοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐρωτήσωσι διὰ νὰ ἐκφρασθῶσιν ἰδιαιτέρως ἕκαστος, περὶ τοῦ ἀγροῦ ἢ γηπέδου τοῦ ἐνὸς στρέμματος, ὅπερ ἐπιθυμεῖ ν' ἀποκτήσῃ ἐντὸς ἢ ἐκτὸς τοῦ Δήμου των, τοῦτο δὲ, ἐὰν δὲν παραδεχθῇ ἢ διανομὴ τῆς γῆς, ἣτις θέλει κτασθῆσαι τὸ διάταγμα τοῦτο περιττόν· ἢ προφορικὴ αὕτη ἐκφρασις ἐνὸς ἐκάστου νὰ καταχωρῆται εὐθὺς εἰς ἐπὶ τούτῳ πεποιημένον βιβλίον, τὸ ὁποῖον μετὰ τὸ πέρασ τῆς διαγραφῆς, καὶ ἐντὸς ῥητῆς προθεσμίας, νὰ στέλῃται πρὸς τὴν Νομαρχίαν. Ὁ Νομάρχης παραγγέλλει τὸν Ἐφορον, ἵνα ἀπέλθῃ μετὰ τοῦ Γεωγράφου καὶ τῶν ἐπιτροπῶν, ἐντὸς ῥητοῦ χρόνου, εἰς τὰ χωρία καὶ καταμετρήσωσι τὰ γηπέδα, ἅπερ εὐθὺς νὰ παραδώσωσιν πρὸς τοὺς γεωργοὺς, μὲ ῥητῶς ἐκπεφρασμένα ὄρια, γεγραμμένα εἰς ἔγγραφον παραχωρητήριον, σύντομον καὶ περιεκτικὸν τῶν ἰδιωμάτων τοῦ παραχωρουμένου, τοῦ ὁποίου τὸ πρωτότυπον εἰς τεκτικὰ πρωτό-

τυπία, εἰς βιβλία συρραμένα, νὰ παρακατατίθενται εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς Ἐφορίας, ἂν αἱ Ἐφορίαι ὑπάρξωσιν, ἄλλως εἰς τὸ τῆς Νομαρχίας. Τούτων δὲ γενομένων καὶ ὁ Π. Νόμος ἐνεργεῖται, καὶ οἱ γεωργοὶ σώζονται πολλῶν πειρατηρίων, καὶ οἱ ἐνοικιασταὶ δὲν δύνανται νὰ βασανίζωσι καὶ ἀδικῶσι τοὺς γεωργοὺς.

ΠΕΡΙ ΦΑΛΑΓΓΙΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΩΝ.

(Ἐκ τοῦ αὐτοῦ).

Διὰ τοῦ ἀπὸ 20 Μαΐου 1834 διατάγματος, ἡ τότε κυβέρνησις ἐβουλήθη ἀξίως ἑαυτῆς νὰ περιθάλψῃ καὶ βραβεύσῃ τοὺς ἀξιωματικοὺς, ὑπαξιωματικοὺς καὶ στρατιώτας καὶ ναύτας τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς θαλάσσης, τοὺς ὑπὲρ πατρίδος ἀγωνισθέντας, πρὸς δὲ καὶ τὰς χήρας αὐτῶν καὶ ὄρφανὰ, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι σέβεται τὰ δικαιώματα τῶν ἀγωνιστῶν. Εἰς τὸ διάταγμα τοῦτο ἀποφασίζονται τὰ ἐξῆς σπουδαιότατα συμφέροντα τῶν στρατιωτικῶν καὶ ναυτικῶν, δηλαδή ὄλων σχεδὸν τῶν ἐλλήνων, καθότι τις τῶν ἐλλήνων δὲν ἐπολέμησε κατὰ γῆν τε καὶ θάλασσαν ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ 1. Δωρεὰ γῆς καλλιεργησίμου ἐθνικῆς ἀναλόγως τῆς θέσεως τοῦ ζῶντος, ἢ ἀποθανόντος στρατιωτικοῦ, ἀξίας δραχμῶν 1200—7000 εἰς καρποφόρον χώραν, κατ' ἐγκρισιν τῆς κυβερνήσεως· 2. Δωρεὰ ἐπίσης δύο στρεμμάτων γῆς, πρὸς κατασκευὴν οἴκου καὶ φύτευσιν κήπου· ἢ δωρεὰ ὅμως αὕτη ἀραιρεῖται, εἰς τοὺς ἀποκατασταθέντας ἀξιωματικοὺς ὀρισμένως εἰς δήμον τινα καὶ ἔχοντας ὁποιαδήποτε ἰδιοκτησίαν, δύνανται ὅμως οὗτοι νὰ λάβωσιν ἐνταῦθα, τὴν δωρηθεῖσαν ἄλλην γῆν. 3. Αἱ γυναῖκες αὗται θέλουν

χρησιμεύσει αποκλειστικῶς πρὸς στερέωσιν καὶ αὐξησιν τῆς οἰκιακῆς των ἀποκαταστάσεως, ὅθεν θέλουν καλλιιεργεῖσθαι, δὲν θέλουν ἐκποιεῖσθαι, ἢ δίδεσθαι πρὸς ἐμφύτευσιν, ἢ ἐπιβαρύνεσθαι μὲ οἰαδῆποτε βάρη, καὶ θέλουν φορολογεῖσθαι μὲ τέσσαρα μόνον τοῖς 0)0 κατ' ἔτος. 4. Ἐὰν οἱ νέοι κύριοι παραμελήσωσι τὴν καλλιέργειαν, θέλουν καλλιιεργεῖσθαι παρὰ τοῦ δήμου, εἰς βάρος καὶ δι' ἐξόδων αὐτῶν. 5. Οἱ κύριοι ὑποχρεοῦνται νὰ φυτεύσωσι κατὰ διαδοχὴν τὰς γαίας των, μὲ διάφορα ὀπωροφόρα δένδρα, ἄλλως καὶ τοῦτο θέλει γίνεσθαι παρὰ τῶν δήμων, δι' ἐξόδων τῶν ἀμελούντων 6. Θέλει δοθῆ καὶ χρηματικὴ τις χορήγησις εἰς τοὺς πτωχοὺς στρατιωτικοὺς, δι' ἐξόδα τῆς πρώτης ἀποκαταστάσεως, χάριν τῆς ὁποίας, τοῖς ἀφίεται καὶ τὸ ἀπλοῦν δέκατον, κατὰ τὰ δύο πρῶτα ἔτη τῆς παραχωρήσεως, καὶ ὁ ἐτήσιος φόρος, κατὰ τὰ τρία πρῶτα ἔτη καὶ 7. Τὸ ὑπουργεῖον τῶν ἐσωτερικῶν θέλει ἀμέσως ἀρχίσει τὰς ἐργασίας τῆς καταμετρήσεως, καὶ ἀκολούθως καὶ τῆς παραδόσεως.

Τὸ διάταγμα τοῦτο ἀφορᾷ ἰδίως τοὺς πτωχοὺς στρατιωτικοὺς, ἀλλ' ὡς εἰς πάντα εἶναι γνωστὸν, ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληγες, ἀπολέσαντες τὴν μικρὰν αὐτῶν περιουσίαν, ἀποκατεστάθησαν οὕτως πτωχοὶ καὶ ἐπομένως αὐτὸ, καλ' ἡμᾶς, εἶναι γενικόν, πλην διὰ τοὺς ἀξιωματικούς· διότι κατὰ τὸ ἄρθρον, 2. ἀπαιτεῖται οὗτοι νὰ ἦναι γεγραμμένοι εἰς τὰ Μητρώα, ἐνῶ διὰ τοὺς στρατιώτας, ναύτας καὶ ὑπαξιωματικούς ἀπαιτεῖται πιστοποιητικὸν περὶ τοῦ ὅτι ἐπολέμησαν ὑπὲρ πατρίδος· βλέπομεν δὲ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἠθέλησεν ἀφ' ἐνδὸς, νὰ βραβεύσῃ τοὺς παθόντας, καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ ὠφελήσῃ

καὶ τὸ δημόσιον ταμεῖον, διὰ τῆς κατ' ἔτος σπουδαίας καὶ δραστηρίου καλλιιεργείας καὶ διὰ τῆς φυτεύσεως δένδρων ὅθεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν Ἑλλήνων διαμένει ἢ πρὸς τὴν ἀντιβασιλείαν καὶ πρὸς τοὺς τότε ὑπουργοὺς εὐγνωμοσύνη, ὅταν ἀναγινώσκωσι τὸ διάταγμα τοῦτο, ὅπερ δυστυχῶς, δὲν ἐπραγματοποιήθη, πρὸς βλάβην καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς κυβερνήσεως, ἢ ἐνεκὴν ἡμῶν τῶν ἰδίων, τῶν ἐριζόντων καὶ φθονούντων πᾶν καλόν.

Διὰ τοῦ ἀπὸ 1 ἰανουαρίου 1838 νόμου, περὶ παραχωρήσεως ἐθνικῶν γαιῶν εἰς τοὺς φαλαγγίτας, ἀποδεικνύεται ἔτι μᾶλλον πατριωτέρα ἢ κυβερνήσις· 1. διότι ἐξέτεινε τὸ ἄνω διάταγμα γενικῶς καὶ εἰς ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς τοὺς εἰς ἐνέργειαν, 2. διότι τὸ ποσὸν τῶν ἀξιωματικῶν, τὸ περιοριζόμενον μέχρι τῶν 7000 δραχμῶν, ἠῤῥησε μέχρι τῶν 8400 καὶ ἔτι πρὸς διὰ τοὺς λαμβάνοντας μισθὸν, μείζονα τῶν 140 δραχμ. κατὰ μῆνα, καὶ ἐπομένως ἐσυγχώρησε νὰ λάβωσι καὶ περισσότερας γαίας. 3. Δι' ἕκαστον φαλαγγίτην, ἐσυγχωρήθη ν' ἀνοιχθῆ πίστωσις καὶ νὰ δοθῆ γραμματίον δι' οὗ δύναται ν' ἀγοράσῃ κτήματα ἀδιάθετα, ὅπου βούλεται, καὶ 4. διότι τοῖς δίδεται καὶ ἐνὸς ἔτους μισθὸς εἰς 24 μηνιαίας ἴσας δόσεις, ὃν δύναται νὰ καταβάλωσι, πρὸς ἀγορὰν καὶ ἄλλων κτημάτων.

Ὡς ἐξάγεται ἐπίσης, ἐκ τῶν ἀπὸ 4 Μαρτίου 1838. καὶ 18 Ὁβρίου 1841 διαταγμάτων, περὶ πληρωμῆς, διὰ πιστωτικῶν γραμματίων, τῶν παρὰ τῶν φαλαγγιτῶν ἀγορασθέντων ἐθνικῶν φθαρτῶν κτημάτων καὶ γαιῶν, κλ. ἡ κυβέρνησις ἐσυγχώρησε, πατριωτικώτερον τι φερομένη, ἵνα οἱ ἀγοράσαντες κτήματα ἐθνικῶν

καὶ γαίας, ἀξιωματικοὶ τῆς φάλαγγος πληρώσωσι τὸ ἀντίτιμον, καθ' ὅσον δὲν ἐξωφλήθη ἔτι, διὰ πιστωτικῶν φαλαγγιτικῶν γραμματίων, ἢ νὰ συμψηφίζωσι τὴν τιμὴν τῆς ἀγορᾶς μετὰ τὴν ἀξίαν τῶν αὐτῶν γραμματίων.

Τοιαῦτα ἐνομοθετήσατο ἡ κυβέρνησις, ἀλλὰ τίς ἤλπιζε, τίς ἐφαναζέτο, νὰ ναυαγήσωσιν ἀπὸ ἀπραξίαν, ἐν πλήρει νηγεμίᾳ αἱ θεῖαι ἀληθῶς αὐταὶ διατάξεις, καὶ νὰ φθάσωσι, μετὰ τὸ σύνταγμα μάλιστα, εἰς τὴν μᾶλλον ἐπίφογον ἀχρησίαν, καὶ εἰς τὴν σκληροτέραν ἀδικίαν; Εἶναι βέβαιον ὅτι πρὶν τῆς μεταβολῆς τῆς 3 Ἰουλίου 1843 πολλοὶ ἀξιωματικοὶ ἔλαβον γαίας, ἀπέναντι γραμματίων καὶ ἄλλα γραμμάτια, ἀνευ γαιῶν, ἀλλ' οἱ ὑπαξιωματικοὶ, οἱ στρατιῶται καὶ ναῦται δὲν ἠδυνήθησαν νὰ λάβωσι τοιαύτας γαίας, ἢ κτήματα, διότι ἡ ἐξουσία ἀκολούθως μεταμεληθεῖσα, διὰ τὸ τόσον μέγα καλόν, ἠρνήθη νὰ ἐκπληρώσῃ, ὅ,τι ἐνομοθετήσατο, ἠρνήθη μάλιστα νὰ περιβάλῃ δεόντως τοὺς ἀληθεῖς ἀγωνιστὰς καὶ περιωρίσθῃ νὰ ἐκτείνῃ τὰ δικαιώματα καὶ νὰ θραβεύσῃ μάλιστα τινὰς ἰσχυροὺς φίλους τῆς, διὰ γαιῶν, τίτλων, βαθμῶν κλ. ἀνευ δικαιωμάτων, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ, ὅτι ἀδικεῖ τὸν λαόν καὶ τὸ δημόσιον, καὶ τὸν λαόν μὲν, διότι δὲν τῷ δίδει μέρος, ἀρ' ὅ,τι προσαπεκλήσατο, διὰ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀπέιρων θυσιῶν του, ὅπως ἀποκτᾷ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα αὐτοῦ καὶ τῆς οἰκογενείας του, καὶ διότι περιώρισε τὰ δικαιώματα αὐτοῦ εἰς ἐλάχιστόν τι καὶ τὰ ἐπεξέτεινε μόνον εἰς εὐάριθμα τινὰ ὄντα ἀδίκως· τὸ δημόσιον δὲ, διότι, ἐὰν κατὰ γράμμα ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν τὰ διατάγματα ταῦτα, ἢ γῆ ἤθελε καλλιερ-

γεῖσθαι ἐντελέστερον καὶ πληρωθῆ ἀπέιρου δενδροφυτείας· διὰ δὲ τούτου ἡ κυβέρνησις ἤθελεν ὠφελεῖσθαι σημαντικά. Ἄς ἐρωτήσωμεν ὅμως τὴν Κυβέρνησιν, οἱ ἀποκτήσαντες γῆν φαλαγγίται, ἢ ἄλλοι διὰ γραμματίων, συνεμορφώθησαν μετὰ τὰ ρηθέντα καὶ τὰ παραπλήσια αὐτῶν διατάγματα; καὶ ἂν δὲν συνεμορφώθησαν, τί διεπράξατο κατ' αὐτῶν; Ἐκ πείρας γνωρίζομεν, ὅτι οἱ ἀποκτήσαντες κτήματα καὶ μάλιστα γαίας ἐκ γραμματίων, οὐδὲν διεπράξαντο ἐπ' αὐτῶν, οὔτε δὲ ἡ κυβέρνησις ἐφρόντισε ποτέ νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν ὅ,τι προαποφασίζατο· καὶ ἐντεῦθεν διότι ἀπέραντα πεδία εἶναι ἀκαλλιεργήτα καὶ ἄδενδρα, καὶ ἐντεῦθεν διότι τὸ Δημόσιον ὑστερεῖται σημαντικὰ κεφάλαια, ὧν ἔχει ἀνάγκην, ἐπιβάλλει φόρους ἐπὶ φόρων, ἐνῶ δὲν εἶχε τούτων ἀνάγκην, ἐὰν ἡ γεωργία ἀνεπτύσσετο, ὅπως ἀπαιτεῖτο. Ἄς ἐρωτήσωμεν ἔτι αὐτήν, τί γίνονται τόσα Γραμμάτια μὴ ἐξαργυρωθέντα εἰσέτι εἰς γαίας; Γνωρίζομεν ὅτι πολλὰ τούτων σήπονται ἐν γωνίᾳ κιβωτίων, διότι δὲν συγχωρεῖται πλέον ἐκποίησις γαιῶν, πολλὰ τούτων πωλῶνται διὰ μετρητῶν καθ' ἑκάστην μετὰ ἐκπεσμόν 50—80 τοῖς 0)0, τὰ ὅποια ἀποκτῶντες εὐάριθμοι τινὲς τοκογλύφοι, συμψηφίζουσιν αὐτὰ, δυνάμει τοῦ ἀπὸ 18 Ἰουλίου 1841 διατάγματος καὶ ἐντεῦθεν προέρχονται τὰ ἐξῆς κακά. 1. Οἱ ἀποκτήσαντες αὐτὰ φαλαγγίται ἀντὶ 1,000 λόγου χάριν δραχμῶν εἰς γαίας, λαμβάνουσιν μετρητὰς 200—500 τὰς ὁποίας φθείρουν τάχιστα εἰς τὰς ἀνάγκας των· ἐὰν ἐλάμβανον γαίας, ἤθελον ἀποκτᾷ ἄρκετὰ κατ' ἔτος ἐκ τοῦ εἰσοδήματος. 2. Οἱ ἀγοράζοντες αὐτὰ ἔμποροι, τὰ συμψηφίζουσιν εἰς γαίας, ἃς ἔλαβον κατὰ προικοδότησιν, ἢ ἄλλως καὶ

οὕτως ἀπατοῦν τὴν Κυβέρνησιν καὶ πληροῦν πολλῶν χρημάτων τὸ θαλάστιον των, διότι ἐὰν ἔλαβον γαίας, ἀξίας 5,000 δρ. λόγου χάριν, πληρόνουν εἰς τὴν Κυβέρνησιν μόνον δρ. 1000—2500 ὥστε ζημιοῦται σπουδαίως τὸ Δημόσιον. 3. Οἱ ἀγοράζοντες γαίας ἀπέναντι τῶν φαλαγγιτικῶν Γραμματίων δὲν φροντίζουν ποσῶς νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὸ ἀπὸ 20 Μαΐου 1834 Β. διάταγμα, οὔτε δὲ ἡ ἐξουσία ἐνήργησέ ποτε τὰ κατ' αὐτῶν νομαθετηθέντα, ἐὰν δὲ μεταπωλήσωσιν αὐτὰς εἰς ἄλλους, τὰς πωλοῦν μὲ κέρδος, ἑκατὸν, ὡς ἔγγιστα, τοῖς ἑκατὸν, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἦναι κέρδος τοῦ δημοσίου· οὗτοι δὲ ἐπίσης δὲν φροντίζουν νὰ ἐκτελέσωσιν ὅ,τι προαπεφασίσθη διὰ τῶν ἄνω διαταγμάτων, καὶ οὕτω θαδίζομεν ὅλοι μας εἰς λαβύρινθον βορβορώδη, ὅστις γεννᾷ κατ' ἐκάστην χολερικός ἠθικὰς καὶ ὑλικὰς ἀσθενείας, αἵτινες μᾶς ἐφαρπάζουν κατ' ἐκάστην καὶ μᾶς θανατόνουν ἀώρως. Τοιαύτη ἡ κατάστασις ἔθλους, τοῦ ὁποίου αἱ κυβερνήσεις ὑπῆρξαν ὑλικαὶ καὶ μάταιοι. Ἄλλ' ἕως πότε ἡ σκοτοδίνη αὐτὴ θέλει μᾶς κυριεῦει; ἕως πότε θέλομεν ἀκολουθεῖ τὰ διαβήματα λειτουργῶν, ἐχθρῶν τῆς πατρίδος; Ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις, πρέπει νὰ συμπληρώσῃ, ὅ,τι κενὸν ἄφησαν αἱ παρελθοῦσαι, τὸ δὲ κενὸν τοῦτο ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μὴ πραγματοποιήσις καὶ τῶν προκειμένων διαταγμάτων διέφθειρε καὶ ἐπτώχυνε τὸν λαόν, καὶ ἀδίκησε πάντας τοὺς πολεμήσαντας ὑπὲρ πατρίδος, ὅτι εἶναι αἰσχος μας, οἱ ξένοι νομοθεταὶ νὰ νομοθετήσωσι τοιοῦτους ἀγαθοὺς νόμους ὑπὲρ ξένων, καὶ ἡμεῖς οἱ ἐντόπιοι ν' ἀθετῶμεν αὐτοὺς καὶ περιυβρίζομεν, ὅτι ἡ μὴ ἐνέργεια τῶν ἀποφασισθέντων ἐμῆδένισε τὴν

γεωργίαν, ἐσμίκρυνε τὸ ἐμπόριον, ἐκολώβωσε τὴν βιομηχανίαν. Τίς δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι ἡ γεωργία δὲν εἶναι ἡ πρώτη πηγὴ τοῦ πλουτισμοῦ; Διατί λοιπὸν, ἐνῶ τὰ διατάγματα ταῦτα περὶ τοῦ Δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ πλοῦτου ἐφρόντισαν, δι' ὃ καὶ ἐποιήθησαν, δὲν πραγματοποιοῦνται; Δὲν εἶναι αἰώνιον αἰσχος, νὰ βλέπωμεν σήμερον τοὺς φαλαγγίτας καὶ τοὺς ἄλλους ἀγωνιστὰς ἐπαίτας, ἡ ἀγύρτας, κλέπτας, καὶ καχοὺς; Δὲν προσαποκτῶμεν αἰώνιον ὄνειδος, διότι διὰ τῆς ἀθετήσεως τῶν διαταγμάτων τούτων, ἐπλούτισαμεν ἄτομα τινὰ καὶ ἐπτώχυναμεν ὀλόκληρον λαόν; Δὲν ἔχει πᾶς τις δίκαιον ν' ἀναθεματίζῃ πατριώτας τινὰς, σφετερισθέντας τὰ πλοῦτη τῆς Ἑλλάδος, καὶ μὴ φροντίσαντας διὰ τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τοῦ λαοῦ; Δὲν βλέπει ἡ κυβέρνησις ὅτι αἱ παρελθοῦσαι ἐξουσίαι ἀναγκάζουν αὐτὴν, ἐνεκεν τῶν ὑπαρχόντων νόμων, νὰ θυσιάζῃ κατ' ἔτος, εἰς συντάξεις κτλ. ἡμισυ σχεδὸν ἑκατομύριον δρ. ὅπερ ἠδύνατο νὰ ὠφελῆθῃ, ἐὰν ἐδίδεν ἀπαξ καὶ διὰ παντός εἰς ἔχοντας δικαιώματα συντάξεως, χάριν τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἐκδουλεύσεών των, γραμμάτια ἢ γαίας, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἠδύνατο, τὸ μὲν δημόσιον νὰ καρπωθῇ, διὰ τῆς καλλιτέρας καλλιεργείας, ἡμισυ ἔτι ἑκατομύριον δρ. οἱ δὲ λαβόντες αὐτὰ πολὺ περισσότερον ἢ ὅσον λαμβάνουν σήμερον ἐκ τῶν συντάξεων;

Ἡ ἐνεστῶσα Κυβέρνησις, ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῆς Πολιτείας μας εἰς σοβαρὰς περιστάσεις, ὀφείλει λοιπὸν νὰ ἐξοντώσῃ πᾶν ὅ,τι σοβαρωτέρας δύναται νὰ καταστήσῃ αὐτὰς καὶ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸν προκειμένον νόμον, διὰ τῆς διανομῆς τῆς γῆς, καθόσον, ὡς

εἶπομεν ἀνωτέρω, ὅλοι οἱ Ἕλληες ἐπολέμησαν, ὅθεν ὅλοι δικαιοῦνται ἀνταμοιβῆς καὶ καθόσον πρέπει πλέον ν' ἀποδείξη, ὅτι δὲν καταδέχεται ν' ἀκολουθῆ διαθήματα λειτουργῶν πεσόντων, οἵτινες πολλὰ κατὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐπραξαν.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΙΚΟΔΟΤΗΣΕΩΣ.

Συνέχεια (δρα φυλ. θ'. σελίς 710).

Ἄλλο ὅμως ὄχι ὀλιγώτερον σπουδαῖον ἀντικείμενον ὑπάρχει, πῶς νὰ προικοδοτήσωμεν τοὺς κατοίκους τῶν κοινοτήτων, ὅπου δὲν ὑπάρχουν ἐθνικαὶ γαῖαι. Ὅσον σπουδαῖον εἶναι τοῦτο, ὅσον ὠφελιμώτερον δύναται ν' ἀποβῆ, τόσον δυσκολώτερον παρίσταται, διότι ὄχι μόνον ὑπάρχουν αἱ δυσκολίαι αἱ προερχόμεναι ἐκ τῶν δεσμῶν, τῶν συνδεόντων τοὺς κατοίκους μετὰ τὴν κοινότητα εἰς τὴν ὁποίαν κατοικοῦν, τὰς ὁποίας ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ἀλλ' ὑπάρχει, πρὸ πάντων, τὸ αἶσθημα τῆς πρὸς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως ἀγάπης, τὸ ὁποῖον εἰς πολλοὺς καταστᾶ ἀκατανίκητον. Ὑπάρχουν παραδείγματα ὅτι πολλοὶ ὀρεινῶν καὶ ἀγόνων τόπων κάτοικοι, ἂν καὶ περιῆλθον πολλὰς καὶ μεγάλας ἐπικρατείας πολιτισμένων ἐθνῶν, ἂν καὶ ἐκατοίκησαν ἐπὶ πολὺ εἰς λαμπράς καὶ σημαντικὰς πόλεις τῆς Εὐρώπης, εἰς τὰ ἔσχατα ὅμως τοῦ βίου των ἐπεθύμησαν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεώς των, καὶ νὰ παραδώσωσιν ἐκεῖ τὸ πνεῦμα ὅπου καὶ τὸ ἔλαβον. Πόσον τὸ αἶσθημα τοῦτο πρέπει νὰ θεωρηθῆ βαθύτερα ἐντυπωμένον εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἔζησαν διαρκῶς ἐντὸς τῶν κοινοτήτων των καὶ ποτὲ δὲν ἐξῆλθον ἀπ' αὐτάς!

Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ πολεμήσωμεν καὶ νὰ θεραπεύσωμεν ὅλα ταῦτα, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τὸν σκοπὸν τῆς μετοικίσεως.

Ἄν δὲ καὶ παρουσιάζονται μέγιστα δυσκολία, ἀνάγκη ὅμως ἢ κυβέρνησις νὰ λάβῃ πᾶν μέτρον συντείνον πρὸς ἐπιτυχίαν, διότι ἡ ὠφέλεια τῆς ἐκ τῶν ὀρεινῶν καὶ ἀγόνων τόπων μετοικίσεως εἰς εὐφόρους ἐθνικὰς πεδιάδας δὲν ἀποβλέπει μόνον τοὺς μετοικίζοντα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου θέλουν αὐξήσῃ αἱ πρόσδοι διὰ τῆς μετοικίσεως ταύτης. Ἀπὸ τὴν προικοδοτήσιν τῶν εἰς ἐθνικὰς γαίας κατοικοῦσῶν οἰκογενειῶν, τὸ δημόσιον δὲν θέλει ἔχει μεγάλας ὠφελείας, διότι οἱ κατοικοῦντες ταύτας τὰς καλλιεργῶσιν, καὶ ἤδη, καὶ πληρόνουσι φόρους· διαφορὰ θέλει εἶσθαι μόνον ἢ ἐκ τῆς βελτιώσεως. Ὅταν ὅμως μετοικισθῶσιν οἰκογένειαι ἀπὸ ὀρεινῶν καὶ ἀφόρους τόπους, ὅλη ἡ προερχομένη ἐκ τῆς μετοικίσεως ὠφέλεια θέλει εἶσθαι νέα. Διὰ τοῦτο νομίζομεν ὅτι ἡ κυβέρνησις, πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ μέτρου τούτου, πρέπει νὰ χορηγήσῃ εἰς ἕκαστον τῶν μετοικιζομένων ἀνὰ πεντακοσίας δραχμάς διὰ νὰ κάμῃ κατοικίαν καὶ νὰ προμηθευθῆ σπόρους καὶ τὰ ἀναγκαῖα γεωργικὰ ἐργαλεῖα.

Ἐνδέχεται νὰ εἰπωσὶ τινες, ὅτι ἡ κυβέρνησις εὐρισκομένη εἰς ἀνάγκας καὶ δυσκολίας πάντοτε δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κάμῃ τοιοῦτον ἐξοδόν. Ἀπαντῶμεν ὅτι μέτρον, οὕτω συντεῖνον πρὸς αὐξήσιν τῶν προσόδων, ὀφείλει ἢ κυβέρνησις νὰ τὸ ἐναγκαλισθῆ, ὅποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἢ ἡ οἰκονομικὴ αὐτῆς κατάστασις· ἀλλ' ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι δὲν θέλει ἀπαντήσῃ τόσας δυσκολίας, ὅσας ἐκ πρώτης ὄψεως δύναται τις νὰ φαντασθῆ.

Τὸ σχέδιον τῆς μετοικίσεως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον. Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ πρῶτον ἡ κυβέρνησις θέλει μετοικίσει πεντακοσίας οἰκογενείας, θέλει δι' αὐτὰς χρειασθῆ ποσὸν 250,000 δραχμῶν. Ἄλλὰ πεντακόσαι οἰκογένειαι, μετοικισθεῖσαι εἰς τὴν νέαν κοινότητα, θέλουσι δώσει δι' ἔγγειον φόρον ποσότητά τινα προϊόντων, θέλουσι δώσει καὶ ἕτερον ἴσον ποσὸν διὰ δόσιν τῆς προικοδοτήσεως· ἐὰν ἀναλογίσωμεν πρὸς μίαν καὶ ἡμίσειαν δραχμὴν ἕκαστον στρέμμα δι' ἔγγειον φόρον καὶ διὰ δόσιν προικοδοτήσεως, τὸ ὅλον γίνεται ἑκατὸν πενήκοντα χιλιάδες, ὥστε ἂν τὸ ἐπόμενον ἔτος μετοικισθῶσιν ἕτεραι πεντακόσαι οἰκογένειαι, ἡ κυβέρνησις δὲν θέλει χρειασθῆ 250,000 ὅσας κατὰ πρῶτον κατέβαλεν, ἀλλὰ μόνον ἑκατὸν, διότι αἱ λοιπαὶ ἑκατὸν πενήκοντα θέλουσι ἀναπληρωθῆ ἀπὸ τὸ προϊόν τῶν πεντακοσίων οἰκογενειῶν. Τὸ τρίτον ἔτος ὄχι μόνον δὲν θέλει ἐξοδεύσει ἀπ' ἑαυτῆς ἡ κυβέρνησις δι' ἄλλον τόσον ἀριθμὸν μετοικιζομένων οἰκογενειῶν, ἀλλὰ θέλει ἔχει καὶ περίσσευμα, ἐκ τῶν εἰσπράξεων τῶν μετοικιζομένων, διότι αἱ 1500 οἰκογένειαι θέλουσι ἀποφέρει πρόσοδον δρ. 450,000 ἐξ ὧν θέλει ἔχει ἐξοδα διὰ ἑνεακοσίας οἰκογενείας, καὶ οὕτω καθεξῆς θέλει προβαίνει τὸ πρᾶγμα ἐπὶ τὸ βέλτιον. Οὕτω λοιπὸν μικρὰ καταβολὴ χρημάτων θέλει ἐπιφέρει σημαντικὰ ἀποτελέσματα.

Ἐνδέχεται τινὲς νὰ νομίζουσι τὰς ἰδέας ταύτας ἀνεπίδεκτους ἐκτελέσεως, ἡμεῖς νομίζομεν τὸ ἐναντίον. Καὶ περὶ τῆς ὠφελείας καὶ περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ μέτρου τούτου εἴμεθα πληρέστερα πε-

πεισμένοι. Ἀποκτείνεται μόνον κατάλληλος τρόπος ἐκτελέσεως, καὶ περὶ τούτου θέλομεν κάμει τινὰς παρατηρήσεις.

Ἀπαιτεῖται νὰ πείσωμεν πρῶτον τοὺς κατοίκους τῶν ὄρειων καὶ ἀγόνων τόπων νὰ παραδεχθῶσι τὸ μέτρον τῆς μετοικίσεως, καὶ 2. Νὰ καταστήσωμεν τὸν συνοικισμὸν εἰς τοιαύτην καλὴν κατάστασιν, ὥστε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς παράδειγμα, εἰς τὸ νὰ δεχθῶσι καὶ ἄλλοι προθύμως τὴν μετοικίησιν.

Ἐὰν πρὸς τὸ πρῶτον λοιπὸν, ἡ κυβέρνησις, ἀναγγέλουσα τὸν συνοικισμὸν εἰς ἅπαντας, ὀφείλει νὰ προσκαλέσῃ πρὸς ἐπιχείρησιν τῆς μετοικίσεως ἀνδρας νοήμονας, τιμίους καὶ ἐναρέτους, οἵτινες ἤθελον παραδεχθῆ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς ὄργανα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἔργου· οὗτοι δὲ νὰ προσπαθήσωσι νὰ πείσωσι τοὺς κατοίκους τῶν μετοικισθησομένων τόπων διὰ νὰ παραδεχθῶσι τὸ μέτρον τῆς μετοικίσεως, ὡς μέτρον σωτήριον δι' αὐτοὺς, καὶ ὑποσχόμενον τὴν μέλλουσαν εὐημερίαν των. Ὅσοι δὲ παραδεχθῶσι τὸ μέτρον τοῦτο, ἀνάγκη νὰ ἐκποιήσωσιν ὅσας ἰδιοκτητίας ἔχουσιν εἰς τὸν τόπον, τὸν ὁποῖον θέλουσι ἐγκαταλείψει. Ἐπειδὴ δὲ τοιαύτη πώλησις ἐνδέχεται νὰ μὴν ᾖ εὐκόλος, ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ τὴν εὐκολύνῃ διὰ τοῦ ἐξῆς μέτρου. Ἐὰν ὁ μετοικῶν δὲν εὖρῃ ἀγοραστὴν τῆς περιουσίας του, ἔχοντα χρήματα, ἡ κυβέρνησις νὰ παρεμβαίνῃ εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, καὶ ν' ἀναδέχεται αὐτὴ πρὸς τὸν μετοικίζοντα νὰ συμφηρίσῃ τὸ ποσὸν τῆς ἀξίας τῶν κτημάτων εἰς ὅσα οὗτος θέλει λάβει εἰς προικοδοτήσιν εἰς τὸν νέον τόπον τοῦ συνοικισμοῦ του, τὴν ἀξίαν δὲ ταύτην θέλει λάβει παρὰ τοῦ ἀγο-

ραστοῦ τῶν κτημάτων κατὰ τὸν νόμον τῆς προικοδο-
τήσεως. Μετὰ τὸν τρόπον τοῦτον γίνεται διπλῆ ἡ ὠφέ-
λεια, καὶ εἰς τὸν μένοντα καὶ εἰς τὸν μετοικιζόμενον.
Τοιαύτας καὶ ἄλλας ὁμοίας εὐκολίας πρέπει νὰ ὑπο-
σχεθῆ ἢ κυβέρνησις πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου τού-
του. Ἀλλὰ τὰς ὑποσχέσεις τῆς, καὶ μάλιστα κατ'
ἀρχάς, πρέπει νὰ τὰς ἐκπληρώσῃ μετὰ τὴν μεγαλητέ-
ραν δυνατὴν ἀκρίβειαν, καὶ μετὰ ὅσον τὸ δυνατόν ὀλι-
γωτέρας περιπλοκὰς καὶ δυσκολίας ἐκ μέρους τῶν ὑ-
παλλήλων τῆς. Οἱ ἐκτελέσοντες τὸ ἔργον τοῦτο ὑ-
πάλληλοι πρέπει νὰ ἦναι ἀκεραίου χαρακτήρος, τίμιοι,
νοήμονες καὶ ἐνεργητικοί, ὥστε ὄχι μόνον προσκόμ-
ματα νὰ μὴν ἐπιφέρουν, ἀλλ' ἀκόμη καὶ νὰ προλαμβά-
νουν καὶ νὰ θεραπεύουν τὰς ἀνάγκας καὶ ἀπαιτήσεις
τῶν μετοικιζομένων. Λέγομεν ταῦτα, διότι πολλοὶ
τῶν ὑπαλλήλων μεταχειρίζονται τὰ πάντα ὡς μέσον
παρὰ νόμων ὠφελειῶν, καὶ λέγεται μάλιστα περὶ
τῶν προικοδοτήσεων, ὅτι διὰ τοὺς προσφέροντας ἰδιαι-
τέρας ὠφελείας ἐξεδίδοντο τὰ παραχωρητήρια, δι' ὅ-
σους δὲ δὲν ἐδίδαν τοιαύτας, δὲν ἐγίνοντο πωραχωρή-
σεις. Καὶ τῶ ὄντι ὑπάρχει μέγας ἀριθμὸς ἐκκρεμῶν
προικοδοτήσεων δέκα ἡδὴ καὶ ἐπέκεινα ἔτη.

Τὰς ὠφελείας τοῦ μέτρου τούτου, ἂν πεισθῆ ὅτι
ὑπάρχουσι τοιαῦται, ὀφείλει ἢ κυβέρνησις νὰ τὰς κά-
μῃ γνωστάς εἰς ἅπαντας, καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς
μετοικισθησομένους, διὰ τῆς δημοσιογραφίας, δι' ἐγ-
κυκλίων τῆς, δι' ἱεροκηρύκων, καὶ τελευταῖον διὰ τοῦ
ιερέως ἐκάστης κοινότητος, εἰς τρὺς ὁποίους δύναται
ν' ἀναθέσῃ καὶ τὴν σύνταξιν τῶν καταλόγων τῶν αἰ-
τούντων τὴν μετοίκησιν κατοίκων τῆς παρ' αὐτῶν ἐ-

φορευομένης κοινότητος, καὶ τὴν διεύθυνσιν αὐτῶν εἰς
τὴν προσδιορισθησομένην πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ μέτρου
τούτου ἀρχὴν.

Ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἐκλέξῃ, πρὸ πάντων εἰς
τὰς ἀρχάς, τόπους διὰ τὸν συνοικισμὸν, ἔχοντας ὅσον
ἐνεστί πλειότερα προσόντα ὑγιεινῆς καὶ εὐαρέστου κα-
τοικίας, νὰ σχεδιάσῃ τὰς ὁδοὺς τῆς συνοικισθησομένης
κοινότητος, νὰ χορηγήσῃ τὸ οἰκόπεδον καὶ περὶ αὐτὸ
ἐν στρέμμα γῆς δωρεὰν, ὡς εἶπομεν. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ
τῶν ἀλλαγῶν τοῦ κλίματος συμβαίνουν πάντοτε ἀ-
σθένειαι, ὁ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν εἰς ἣν γίνεται ὁ συνοι-
κισμὸς, ἰατρὸς ἢ ἄλλος ἐπὶ τούτῳ διοριζόμενος, ὀφεί-
λει νὰ μεταβαίνῃ συνεχῶς, καὶ νὰ διαμένῃ καὶ ἡμέρας
ικανὰς ἐκεῖ, διὰ νὰ ἐπισκεφθῆ τοὺς τυχόν ἀσθενήσαν-
τας, νὰ δώσῃ δὲ καὶ ὁδηγίας ἀναλόγους εἰς τοὺς συ-
νοικιζομένους, ἰδίως δὲ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τῆς κοινότη-
τος καὶ τὸν ἱερέα αὐτῆς, ποῖα μέτρα ὑγιεινῆς ἢ θερα-
πευτικῆς πρέπει νὰ μεταχειρίζονται οἱ κάτοικοι αὐτῆς,
καὶ ποῖοι νόσοι ἐπικρατοῦν, ποῖος ἄνεμος εἶναι ἐπιβλα-
βῆς εἰς αὐτὴν, πῶς πρέπει νὰ προφυλάττεται ἕκα-
στος κτλ.

Ὁ μεγαλήτερος κίνδυνος τῶν μετοικιζομένων εἶναι
ὁ ἐκ τῶν ἀσθενειῶν, αἰτινες συμβαίνουσιν ἐκ τῆς ἀλ-
λαγῆς τοῦ κλίματος. Ἐὰν ἐπὶ δύο τρία ἔτη ληφθῶσι
κατάλληλα μέτρα, ὥστε νὰ λάβωσιν οἱ κάτοικοι τὴν
ἀναγκαίαν συνδρομὴν, εἰς τὸ μέλλον, καὶ αἱ ἀσθένειαι
ὀλιγοστεύουν, ἢ ἐξαλείφονται, καὶ ὁ κάτοικος συνδέε-
ται μετὰ τὸν τόπον, ὥστε νὰ ἀρέσκειται πλέον εἰς αὐ-
τόν, καὶ προμηθεύεται καὶ ὅλα τὰ πρὸς τὸν βίον ἀ-
ναγκαῖα, ὥστε νὰ ζῆ ἐν ἀνέσει. Ἄμα ὁ πρῶτος οὗτος

κίνδυνος παρέλθῃ, ἢ ὑπάρξεις τοῦ συνοικισμοῦ καθίσταται τοῦ λοιποῦ βεβία.

Ἡ κοινότης ἐπί τινα ἔτη πρέπει νὰ ᾖναι αὐθύπαρκτος, νὰ διορίζῃ τὸν προϊστάμενόν της, καὶ νὰ μὴν συγχωνευθῇ εἰς τὰς δημοτικὰς ἐκλογὰς, διότι οἱ αὐτόχθονες κάτοικοι ἐνδέχεται νὰ ἔχωσιν ἀντιζηλίαν τινα κατ' αὐτῆς, καὶ νὰ ἐπιφέρωσιν ἐμπόδια εἰς τὴν πρόοδον καὶ ἀποκατάστασίν της.

Εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκάστης ἐπαρχίας πρέπει νὰ συστήθῃ παρὰ τῆς κυβερνήσεως φυτόριον διαφόρων ὀπωροφόρων καὶ ἄλλων ὠφελίμων δένδρων, ἐξ ὧν νὰ χορηγῆται δωρεὰν εἰς ἕκαστον τῶν συνοικιζομένων ποσότης τις δένδρων, πρὸ πάντων διὰ νὰ φυτεύσῃ περὶ τὴν οἰκίαν του, ὅπερ συντελεῖ τὰ μέγιστα καὶ διὰ τὴν ὑγείαν τῶν κατοίκων.

Τὰ ὅρια τῶν νεοσχηματιζομένων κοινοτήτων πρέπει νὰ ᾖναι καλῶς διακεκριμένα, διὰ νὰ μὴν ἔρχωνται εἰς διανέξεις μὲ τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ κοινοτήτων, ὅπερ αὐξάνει τὰς ἀντιπαθείας. Πρέπει δὲ νὰ ᾖναι καὶ ἀνάλογα τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνοικιζομένων, ὑποτιθεμένου ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ ἔχῃ πέντε ἀγελάδια, τρεῖς ἵππους, καὶ πενήκοντα αἰγιδοπρόβατα, ἐκτὸς τῶν ἀροτήρων βοῶν του.

Ἐὰν μεταχειρισθῶμεν τὸ μέτρον τοῦτο εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐπιτύχῃ ἐντελῶς, καὶ ἐὰν υποθέσωμεν ὅτι εἰς διάστημα δεκαετίας θέλουσιν μετοικισθῆ δεκά μόνον χιλιάδες οἰκογένειαι, θέλουσιν αὐξυνθῆ αἱ πρόσοδοι τοῦ δημοσίου, μόνον ἐξ ἐγγείων φόρων, ἐν ἡμισυ ἑκατομμύριον, ἐκτὸς τῆς τιμῆς τῶν προικοδοτούμενων κτημάτων, ἧτις δὲν εἶναι εὐκαταφρόνητος καὶ αὐτῇ. Ὅλον

δὲ τὸ ποσὸν θέλει εἶσθαι προσθήκη διότι αἱ κοινότητες, ὅθεν ἐγένετο ἡ μετοίκησις, θέλουσιν εἶδαι τοὺς αὐτοὺς φόρους καὶ εἰς τὸ μέλλον, διότι τὰ μικρὰ κτήματα τῶν μετοικισθέντων θέλουσιν καλλιεργηθῆ ἀπὸ τοὺς μένοντας.

Ὡς πρὸς τὸν τρόπον, καθ' ὃν πρέπει νὰ ἐξοφληθῇ ἡ τιμὴ τῶν προικοδοτούμενων πραγμάτων, νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ ᾖναι πολὺ συγκαταβατικὸς, διότι τὸ δημόσιον διατηροῦν ἀχρήστους τὰς προικοδοτούμενας γαίας, καὶ μὴ ἀπολαμβάνον οὐδεμίαν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν, πρέπει νὰ ἀρκεσθῇ νὰ λάβῃ τὴν τιμὴν εἰς μακρὰς δόσεις ἄνευ τόκου, ἀποβλέπον ἰδίως εἰς τὴν ἐξ ἐγγείων φόρων ὠφέλειαν, καὶ στηριζόμενον εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ γεωργὸς, ὅταν εὐημερῆ, εἶναι πάντοτε εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ δημοσίου. Ἐπὶ υποθέσει ὅτι ἡ ἀξία τῶν προικοδοτούμενων κτημάτων ἀνιστοῦται εἰς 3000 δραχμὰς, ἡμπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ νὰ πληρωθῇ εἰς τριάκοντα ἔτη, ἀνὰ ἑκατὸν δραχμὰς κατ' ἔτος, ἢ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη ἀνὰ 146 καὶ μισήν.

Ὁφείλομεν ὅμως νὰ συστήσωμεν πολὺ τὸ νὰ ἀφελθῇ ἐλεύθερον εἰς τὸν προικοδοτούμενον τὸ νὰ πωλῆ εἰς ἕτερον τὸ ὅλον ἢ μέρος τῆς προικοδοτησεώς του, διατηρουμένων πάντοτε τῶν πρὸς τὸ δημόσιον ὑποχρεώσεων, καὶ μεταβιβαζομένων τούτων εἰς τὸν νέον ἀγοραστήν.

Ὁ προικοδοτούμενος, καὶ μάλιστα ὁ ἐξ ἄλλης ἐπαρχίας μετοικιζόμενος, ἐνδέχεται νὰ υποπέσῃ εἰς δυστυχήματα, ἅτινα καθιστοῦν ἀδύνατον εἰς αὐτὸν τὴν καλλιέργειαν τῶν προικοδοτηθέντων αὐτῷ ἀγρῶν, ὧλων ἢ ἐν μέρει, ἐνδέχεται νὰ ἐπέλθωσιν αἰτίαι, δι' ἃς δὲν

δύναιτο νὰ διαμένῃ ἐντὸς τῆς κοινότητος ταύτης· εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἐὰν ἔχῃ τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ πωλήσῃ τὴν προικοδότησίν του, τὸ μὲν δημόσιον δὲν στερεῖται τίποτε, αὐτὸς ὅμως ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ παρὰ τοῦ ἀγοραστοῦ ὅσα κατέβαλεν ἤδη εἰς πληρωμὴν τοῦ δημοσίου, καὶ ν' ἀποζημιωθῇ δι' ὅσας τυχὸν ἔκαμε βελτιώσεις. Τὸ μέτρον τοῦτο δύναται νὰ συντελέσῃ μεγάλως πρὸς εὐκολίαν τοῦ συνοικισμοῦ.

Προσέτι νομιζόμεν ἀναγκαῖον, ἡ τιμὴ νὰ προσδιορισθῇ κατ' ἀγρὸν, ὃ δὲ προικοδοτούμενος νὰ δύναται νὰ δίδῃ τὴν ἐτήσιαν δόσιν του, ὄχι διὰ τὸ ὄλον ἀδιαιρέτως τῆς προικοκτησίας, ἀλλὰ δι' ἕνα ἕκαστον ἀγρὸν, ὅποιον θέλει κατὰ προτίμησιν ν' ἀπαλλάξῃ τῆς ὑποθήκης. Συμπληρώσας λοιπὸν ὁ προικοδοτούμενος διὰ τῶν ἐτησίων του δόσεων τὴν τιμὴν ἑνὸς ἀγροῦ, νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ αἰτήσῃ τὴν ἐξάλειψιν τῆς ὑποθήκης αὐτοῦ, ὥστε, ἂν διὰ φυτείας, ἢ ἄλλης σημαντικῆς βελτιώσεως, κατέστησεν αὐτὸν ἄξιον μεγαλητέρας τιμῆς, νὰ δύναται νὰ ὑποθηκέυσῃ αὐτὸν διὰ νὰ λάβῃ δάνειον, ἢ καὶ νὰ ἐκποιήσῃ αὐτὸν ἐλεύθερον ὑποθήκης, ἐὰν εὕρῃ συμφέρουσαν τιμὴν.

Ἐλπίζομεν ὅτι διὰ τῶν μέτρων τούτων ἡ κυβέρνησις θέλει διαθέσει ὠφελίμως ἱκανὰς ἐθνικὰς γαίας, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ φροντίσῃ νὰ κατασταθῶσιν ὅσον ἔνεστι πλείοτεραι ἐξ αὐτῶν προσοδοφόροι. Εἶπομεν ἄλλοτε (Βιβλιοθ. τοῦ λαοῦ φυλ. Γ'. σελ. 192.) ὅτι ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ λάβῃ πλείοτεραν πρόνοιαν διὰ τὴν καταγραφὴν καὶ ὀροθέτησιν τῶν ἐθνικῶν γαιῶν, καὶ ν' ἀποκαταστήσῃ ταύτας προσοδοφόρους. Ἐφ' ὅσον ἡ χρησιμότης εἰς τοὺς κατοικοὺς τὰς ἀναγκαίας γαίας καθ' ὅν

τρόπον προείπομεν, ὅσαι γαίαι τοῦ δημοσίου μένου ἀδιάθετοι, καὶ δὲν πρόκειται νὰ χρησιμεύσωσι πρὸς συνοικισμόν, πρέπει νὰ διατεθῶσι κατ' ἄλλον τρόπον, παρέχοντα ὠφελείας εἰς τὸ δημόσιον. Αἱ γαίαι αὗται ὀροθετημέναι καλῶς πανταχόθεν, δύναται νὰ ἐκμισθωθῶσιν ἐπὶ δεκαετίαν εἰς μισθωτὰς, καθ' ὃν τρόπον οἱ ἰδιοκτῆται ἐκμισθοῦσι τὰς ἐδικὰς των γαίας.

Ἄλλὰ ποίαν ὠφέλειαν δύναται νὰ ἔχῃ ὁ κτηματομισθωτῆς οὗτος, θέλει εἶπει τις, ἀφοῦ οἱ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος θέλουσιν ἔχει ἰδίας γαίας νὰ καλλιεργήσωσιν; Πρώτην ὠφέλειαν θέλει ἔχει ὁ κτηματομισθωτῆς ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν. Ἐχὼν τὸ δικαίωμα νὰ διαθέτῃ τὰς νομάς τοῦ κτήματος, δύναται νὰ ἐνασχοληθῇ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἢ νὰ ἐκμισθώσῃ ταύτην εἰς ποιμένας, ἐὰν δὲν ἔχῃ ἴδια ποιμνία. Τὸ κτῆμα τοῦτο, προφυλαττόμενον καλῶς διὰ νὰ μὴν βοσκηθῇ παράκαιρα καὶ παρὰ κτηνοτρόφων μὴ ἐχόντων δικαίωμα, θέλει κατασταθῇ χρήσιμον εἰς βοσκήν. Ἐὰν δὲ συμπεράνωμεν ἀπὸ τὸ ποσὸν τῆς ὠφελείας, τὴν ὁποίαν ἀπολαμβάνουν ἰδιοκτῆται λειβαδίων, μόνον διὰ τὸ ξεχείμασμα, ὅπερ ἐνίοτε ὑπερβαίνει τὴν δραχμὴν κατὰ κεφαλὴν ἐπὶ τῶν προβάτων, πρέπει νὰ σύρωμεν συμπέρασμα ὅτι, κτῆμα δυνάμενον νὰ ἔχῃ νομὴν διὰ ξεχείμασμα χιλίων προβάτων, θέλει προάγει χιλίας δραχμὰς εἰσὸδῆμα, ὅπερ καταστρέφεται ἐπὶ ματαίῳ σήμερον, παράχωρουμένων τῶν ἐθνικῶν κτημάτων εἰς διανομὴν κτηνοτρόφων, ἄνευ οὐδεμιᾶς ὠφελείας τοῦ δημοσίου, καὶ πολλάκις ἄνευ ὠφελείας καὶ τοῦ κτηνοτρόφου, διότι τὴν νομὴν ταύτην δὲν τὴν λαμβάνει δωρεὰν ἀπὸ τοῦ ἐχόντος τὸ ἔργον τῆς διανομῆς ὑπαλλήλους.

Ἐκτὸς ὁμῶς τῶν εὐκολιῶν, ὅσας διὰ τοῦ τρόπου τούτου θέλομεν προμηθεύσει εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ὅστις μισθῶται τοιοῦτον κτῆμα, δύναται νὰ κάμη καὶ καλλιέργειαν καὶ θελτιώσεις ἐν αὐτῷ, ὥστε νὰ ἐλπίζῃ ἀναλόγους ὠφελείας παρ' αὐτοῦ. Ὅστις μισθῶσθαι τοιοῦτον κτῆμα, ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν νὰ λάβῃ ὅσον ἔνεστι πλειοτέρας ὠφελείας παρ' αὐτοῦ, μάλιστα ἂν τύχῃ νὰ ἔχῃ καὶ κεφάλαια, θέλει φροντίσει νὰ κάμη ὅσον τὸ δυνατόν πλειοτέραν καλλιέργειαν. Δὲν πρέπει δὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι θέλει ἀπαντήσῃ δυσκολίας εἰς τοῦτο, διότι ὅλοι οἱ κάτοικοι θέλουν ἐνασχολεῖσθαι εἰς τὰς προικοκτησίας των. Πολλάκις ἀπὸ πολυμελεῖς οἰκογενεῖας ἀποσπῶνται νέοι τινὲς μισθούμενοι εἰς ἄλλους, ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, συνήθως, ὄλων τῶν ὄρεινῶν μερῶν οἱ κάτοικοι καταβαίνουσιν τὰς εἰς πεδιάδας ζητοῦντες ἐργασίαν, καὶ διαμένουσιν ἐν αὐταῖς ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου ἕως τὰ μέγα τῆς ἀνοιξέως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην γίνεται ἡ καλλιέργεια, ὥστε δι' αὐτῶν μισθουμένων ὁ κτηματομισθωτῆς δύναται νὰ κάμη ὅσῃν καλλιέργειαν θέλει· ἐκτὸς δὲ τούτων, εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἔρχονται καὶ ἐξ ἄλλων ἐπικρατειῶν ἄνθρωποι, ὡς ἐπτανήσιοι καὶ ὀθωμανοὶ ὑπήκοοι.

Πόσον ὠφέλιμον καὶ εἰς τὸ δημόσιον καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας δύναται ν' ἀποβῇ τὸ μέτρον τοῦτο τῆς δεκαετοῦς ἐνοικιάσεως τῶν δημοσίων κτημάτων, ἃς συμπεράνη τις ἀπὸ τὰ ἐξῆς.

Ὁ τόπος μένων ἀργός (καὶ τοῦτον ἐννοοῦμεν ἡμεῖς τὰ τεθῆ εἰς ἐνέργειαν) δὲν παράγει οὐδεμίαν ὠφέλειαν οὔτε πρὸς τὸ δημόσιον οὔτε πρὸς ἰδιώτην. Εἶπομεν ὅτι καὶ ἐκ τῆς νομῆς δὲν παράγεται οὐδεμία ὠφέλεια

οὔτε εἰς τὸ δημόσιον οὔτε εἰς τὸν ἰδιώτην. Ἐὰν ὑποθέσωμεν νὰ ἐμισθωθῇ κτῆμα ἐκ χιλίων στρεμμάτων συγκείμενον, ὁ μισθωτῆς προφυλάττων αὐτὸ καλῶς δύναται νὰ ἔχῃ ἐτησίως νομὴν διὰ χίλια πρόβατα, καὶ ἀνάλογα χονδρὰ ζῶα, ὥστε θέλει λάβει ὄφελος χιλίων περιῖπου δραχμῶν ἐκ τούτου καὶ μόνου τοῦ ἄρθρου. Ἐὰν ἐκ τῶν χιλίων στρεμμάτων καλλιεργήσῃ μόνον τὸ πέμπτον μέρος, καὶ σπεῖρῃ ἑκατὸν κοιλὰ σίτου ἐν αὐτοῖς, ἐὰν, ὑπολογιζομένης τῆς καρποφορίας μεσαιῶς, γένη τὸ ὅλον τοῦ καρποῦ ἑπτακοσία κοιλὰ, τὸ μὲν δημόσιον θέλει ἔχει ἐξ ἐγγείου φόρου κοιλὰ ἑβδομήκοντα, ἢ δραχμὰς τριακοσίας, ὁ δὲ κτηματομισθωτῆς θέλει λάβει ἀνεξόδως τοῦλάχιστον ἑκατὸν, ἦτοι δρ. 500. Ἐὰν καλλιεργήσῃ στρέμματά τινα καπνοῦ, ἐὰν ἔχῃ ὕδωρ τὸ κτῆμα διὰ νὰ σπεῖρῃ ὀρύζιον, ἢ ἀραβόσιτα κτλ. ὁ κτηματομισθωτῆς τοῦλάχιστον θέλει ἀπολαμβάνει δύο χιλιάδας δραχμῶν. Διὰ τὴν μίσθωσιν λοιπὸν κτήματος, τὸ ὅποῖον θέλει τοῦ ἀποφέρει βεβαίαν τοιαύτην ὠφέλειαν, καὶ θέλει παρέχει ἐλπίδας προόδου καὶ ἀξίσεως τῶν προσόδων, εἶναι δυνατόν νὰ μὴν προσφέρῃ διὰ μίσθωμα τῆς νομῆς τοῦλάχιστον πεντακοσίας δραχμὰς; ἐὰν προσθέσωμεν εἰς τὸ μίσθωμα τοῦτο καὶ τὸ ἐξ ἐγγείων φόρων ἔσοδον, ὅπερ δύναται ν' ἀναβῇ καὶ αὐτὸ εἰς ἄλλας πεντακοσίας, τὸ δημόσιον θέλει ἀπολαμβάνει χιλίας δραχμὰς, ἦτοι μίαν δραχμὴν κατὰ στρέμμα. Ἐὰν λοιπὸν τὸ δημόσιον διαθέτῃ οὕτω μέγαν ἀριθμὸν στρεμμάτων, θέλει ἀξίσει σημαντικὰ τὰ ἔσοδα αὐτοῦ, καὶ τοιαύτην ὠφέλειαν δὲν πρέπει νὰ τὴν περιφρονήσῃ, καὶ ἂν ἀκόμη μετριάσωμεν τὸν ὑπολογισμὸν ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἡμισυ. Πόσῃ δὲ ἄλλῃ ὠφέλεια θέλει προέλθει ἐκ τού-

του εις τὸ ἔθνος, διότι μέγας ἀριθμὸς ἀνθρώπων θέ-
λουν εὔρει ἐπωφελῆ ἑνασχολησιν, καὶ ἀποκτήσει στα-
θερὸν πόρον ζωῆς !

ἩΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ
ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ .

Ἡ ἀνέλπιστος ὑποδοχή.

Τῆς τελευταίας εἰς τὴν ἀνατολικὴν Ἑλλάδα ἐκστρα-
τείας τοῦ Καραϊσκάκη σκοπὸς ἦτο νὰ ἐμποδισθῶσιν αἱ εἰς
τὸ πολιορκοῦν τὸ φρούριον τῶν Ἀθηνῶν στρατόπεδον με-
τακομιζόμεναι ἐκ Θεσσαλίας τροφαὶ νὰ ἐμφυχωθῶσιν ἢ
νὰ βιασθῶσιν οἱ κάτοικοι νὰ ἀποσεύσωσιν ἐκ νέου τὸν
ὀθωμανικὸν ζυγὸν, καὶ νὰ κατορθωθῇ διὰ τῶν μέσων
τούτων ἢ διάλυσις τοῦ πολιορκητικοῦ στρατοπέδου·
διότι οὐδεμία ἐλπίς ὑπῆρχε νὰ προσβληθῇ κατὰ πρό-
σωπον καὶ νὰ καταστραφῇ πολυἀριθμὸς τουρκικὴ
στρατιὰ ἀπὸ τοσοῦτον ὀλίγην δύναμιν, ὅποια τότε ἦτον
ἢ ὑπὸ τὸν Καραϊσκάκην. Ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ, μετὰ
τὴν εἰς Ἀράχοβαν σημαντικὴν καττροφήν τοῦ Κεχα-
γιάμπεη καὶ Μουστάμπεη, καὶ τὴν μάχην τοῦ Τουρκο-
χωρίου καὶ τῆς Φοντάνας, ὅπου ἀφῆρσαν ὅλας τὰς
τροφὰς, ἐφόνευσαν μέρος τῆς συνοδευούσης αὐτὰς ὀθω-
μανικῆς στρατιᾶς, καὶ ὀπισθοδρόμησαν τὸ ὑπόλοιπον,
ὁ Καραϊσκάκης ἐπεμφεν εἰς διαφόρους ἐπαρχίας ἀπο-
σπάσματα στρατιωτικὰ ὑπὸ τοὺς σημαντικωτέρους
στρατιωτικούς ἀρχηγούς διὰ νὰ ἐκτελέσωσιν τὸν προεκ-
τεθέντα σκοπὸν τῆς νέας ἐπαναστάσεως. Ὑπὸ ἓνα τῶν
ἀρχηγῶν τούτων, ὅστις ἐμελλε νὰ μεταβῇ διὰ τῶν
Κραββάρων εἰς τὴν Φθιώτιδα, ἠκολούθησα καὶ ἐγώ.

*αὐτὴν τὴν
Κοιλάδα
ἢ τὴν
Ἰντζουλίαν*

Ἡ περιοδεία αὕτη ἐγένετο ἐν τῷ μέσῳ τοῦ χειμῶνος,
καὶ διὰ χωρίων, τὰ ὅποια εἶχον ἤδη ὑπαστῆ πολλῶν
εἰδῶν κινδύνους, γυμνώσεις καὶ ἀποστερήσεις, ὥστε μό-
νον ὅστις περιῆλθε κατ' ἐκείνας τὰς ἐποχὰς δύναται
νὰ συμπεράνῃ μὲ πόσας κακοπαθείας καὶ ἐλλείψεις ἐ-
γένετο τοιαύτη ὁδοιπορεία, καὶ ἐν καιρῷ μάλιστα χει-
μῶνος.

Καθ' ὁδὸν μᾶς κατέλαβε βροχὴ, ἥτις κατ' ἀρχὰς
μὲν ἦτον ὀλίγη καὶ ψιλὴ, ἀκολούθως ὅμως ἀπέβη βαγ-
δαία, καὶ τελευταῖον μετεβλήθη εἰς χιόνα. Ἐνῶ δὲ ἐ-
πλησιάζομεν εἰς ἓν χωρίον τῶν Κραββάρων, ὀνομαζό-
μενον Κλεπὰ, εἰς ἀπὸ ἐκάστην συνοδίαν (μάγγαν) στρα-
τιωτῶν, ὁμοῦ μὲ τοὺς σιτιστὰς (τζαούσηδες) ἐπροπο-
ρεύθησαν εἰς τὸ χωρίον διὰ νὰ ἐτοιμάσωσι, κατὰ τὴν
συνήθειαν, καταλύματα. Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον
ὅτε ἐνύκτωσε πλέον, ὁ δὲ ὑπηρετῶν με στρατιώτης,
τὸν ὁποῖον ἔφερον μᾶζὶ μου διὰ νὰ ἔχη καὶ τὴν φρον-
τίδα τοῦ ἡμιόνου μου, ἐφώναξε δυνατὰ τὸ ὄνομα τοῦ
προαποσταλέντος. Τὸ αὐτὸ ἐπραττον καὶ ὅλοι οἱ λοι-
ποὶ στρατιῶται, ὥστε αἱ πολλαὶ φωναὶ, τὸ σκότος τῆς
νυκτὸς, ἢ ἐπιπίπτουσα χιὼν, κατέσταινε περιεργὸν τὴν
σκηνὴν ταύτην. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θορύβου τούτου, καὶ
ὕστερον ἀπὸ πολλὰς καὶ συγκεχυμένας φωνὰς μεταξὺ
τῶν ἐρχομένων καὶ τῶν προαποσταλεμένων, ὁ ὑπηρετῆς
μου ἀνεγνώρισε τὴν φωνὴν τοῦ προαποσταλέντος ὅστις
μᾶς ἐκάλει πρὸς τὸ μέρος, ὅπου εἶχε λάβει κατάλυμα.
Ἐφθασα τέλος εἰς τὴν κατοικίαν ἀποκαμωμένος ἀπὸ
τὴν ἵππασίαν εἰς τοσοῦτον δύσβατα μέρη, ὅποια εἶναι
τὰ κράββαρα· ἢ δὲ βροχὴ, ἐπὶ τοσοῦτον εἶχε διαπερά-
σει ὅλα μου τὰ ἐνδύματα, ὥστε ἐκυριεύθη ἀπὸ πολ-

λήν ἀνησυχίαν περί τῆς υγείας μου, μὴ ἔχων ἕτερα ἐνδύματα διὰ νὰ ἐβγάλω τὰ βρεμμένα, διότι οἱ λαμβάνοντες μέρος εἰς τοιαύτας ἐκστρατείας δὲν ἔφεραν μεθ' ἑαυτῶν ἄλλα παρ' ὅσα ἐφόρου ἐνδύματα. Ἀνέβαινον λοιπὸν εἰς τὴν οἰκίαν μετὰ μεγίστην ἀθυμίαν συλλογιζόμενος πῶς ἔμελλον ν' ἀποφύγω τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον. Ἄλλ' ὅποιος ἐστάθη ὁ θαυμασμός μου ὅταν, ἅμα εἰσῆλθον εἰς τὴν θύραν τοῦ δωματίου, βλέπω ζωηροτάτην φωτίαν, καὶ δύο ὄρνιθας, ψηνομένας εἰς τὸ πλάγιον αὐτῆς· πλησίον δὲ αὐτῆς ἐν στρώματι, ἱκανῶς πασχύ, τὸ ὅποιον κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, καὶ εἰς τοιαῦτα μέρη, ἦτο σπανιώτατον θέαμα. Ἐνῶ ἐγὼ ἐθαύμαζον δι' ὅσα ἔβλεπον παρ' ἐλπίδα, καὶ ἐτερπόμεν ἐκ τῆς θέας αὐτῶν « Ἀγαπᾶς νὰ ἀλλάξῃς; μου λέγει ὁ προαποσταλεὶς στρατιώτης. — Καὶ ποῦ ὑπάρχουν τὰ ἐνδύματά μας; Ἡμεῖς δὲν ἐφροντίσαμεν νὰ τὰ πάρωμεν μαζί μας, ἀπεκρίθη εἰρωνικῶς ἐγώ. — Ἰδοὺ ἐνδύματα, λέγει, καὶ περισσότερα ἀπ' ὅσα μᾶς χρειάζονται. — Καὶ ποῖος σοῦ τὰ ἐπρομήθευσεν αὐτά; τοῦ εἶπον μετὰ θαυμασμόν μου. — Ὁ οἰκοδεσπότης, ἀποκρίνεται. Ἐγὼ ὑποπτεύσας ὅτι μεταχειρίσθη ὁ στρατιώτης κἀνὲν βίαιον μέσον διὰ νὰ προμηθευθῇ τὰ ἐνδύματα ταῦτα, ἀπέτεινα βλέμμα ἀπειλητικὸν πρὸς αὐτόν, δι' οὗ σιωπηλῶς τὸν κατέκρινον, ἂν μετεχειρίσθη τοιοῦτον μέσον. Αὐτὸς δὲ ἐννοήσας ἀμέσως. — Ποτέ μου, λέγει, δὲν μοῦ ἔτυχε νὰ καταλύσω εἰς εὐγενικώτερον οἰκοδεσπότην. Ἄμα τοῦ εἶπον ὅτι ἡ οἰκία του ἐπροσδιόρισθη κατάλυμα διὰ σέ, ἀμέσως διέταξε καὶ ἕκαμαν ὅλην τὴν ὁποίαν βλέπεῖς ἐτοιμασίαν, χωρὶς ἐγὼ νὰ προτείνω τὸ παραμικρὸν, καὶ ἔφεραν καὶ τὰ ἐνδύ-

ματα χωρὶς ἐγὼ νὰ τὰ ζητήσω· καὶ καταγίνονται ἀκόμη καὶ εἰς ἄλλας ἐτοιμασίας.

Ὁ τρόπος οὗτος τοῦ οἰκοδεσπότη μου ἀφάνη ἀνεξήγητος· μ' ὅλον τοῦτο ἐγὼ ἔσπευσα νὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὴν ἀγαθότητα αὐτοῦ. Ἄλλαξα λοιπὸν ἐνδύματα, ἐκάθησα πλησίον εἰς τὴν φωτίαν, καὶ ἤρχισα ἤδη νὰ τέρπωνμαι διττῶς ἀπὸ τὸ ψήσιμον τῶν ὄρνιθων καὶ διὰ τῆς ὄψεως καὶ διὰ τῆς ὀσμῆς· ἡ δὲ ἐπιθυμία τῆς ἀπολαύσεως αὐτῶν ἀπέβαινε ζωηροτέρα, ὅταν βλέπω τὸν οἰκοδεσπότην ἐρχόμενον πρὸ ἐμέ.

Ἦτον ἱερεὺς, ἐβδομηκοντούτης περίπου τὴν ἡλικίαν, σεβάσμιος μὲν ὡς ἐκ τῆς λευκῆς αὐτοῦ γενειάδος, ἀλλ' ὄχι σοβαρός. Μετὰ τοὺς πρώτους χαίρετισμούς, ἔσπευσα ἐγὼ νὰ προσφέρω εἰς αὐτόν τὴν εὐγνωμοσύνην μου διὰ τὴν ὁποίαν μ' ἔκαμε περιποιητικὴν ὑποδοχὴν. — Τί εἶναι ταῦτα, ὡς πρὸς ὅσα ἐγὼ ὀφείλω πρὸς σέ; λέγει ὁ ἱερεὺς. Ἄλλ' αὐτὰ τὰ λέγογεν ἀκολούθως. Κατὰ τὸ παρὸν εἶναι ὥρα νὰ δειπνήσωμεν. Καὶ ἀμέσως ἐφώνησε τοὺς οἰκείους του νὰ φέρωσι τὴν τράπεζαν. Ὅστις ἔτυχε νὰ εὐρεθῇ εἰς τοιαύτην περίστασιν, ὁποῖαν ἀνωτέρω ἐπεριγράψαμεν, αὐτὸς μόνος δύναται νὰ ἐκτιμῆσῃ τὴν ἀξίαν τοιούτης τραπεζῆς, τὴν ὁποίαν κατέστησεν ἔτι θελκτικωτέραν οἶνος ἐκλεκτός, τὸν ὅποιον ἐφύλαττεν ἐν ἀποκρύφῳ ὁ γέρων ἱερεὺς διὰ τὸν ἑαυτόν του, καὶ τὸν ὅποιον ἐθυσίασε δι' ἐμέ μετὰ τὴν ἰδίαν εὐχαρίστησιν, μετὰ τὴν ὁποίαν ἐπροσφερε τὸν μόσχον τὸν σιευτόν ὁ πατήρ τοῦ ἐπανελθόντος εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν ἀσώτου υἱοῦ.

Καὶ ὡς ἐκ τῆς ὁδοιπορείας, καὶ ὡς ἐκ τῶν παρακινήσεων τοῦ γέροντος ἱερέως, καὶ ἔφαγον καὶ ἔπιον

ὑπὲρ τὸ διπλάσιον τοῦ συνήθους. Ὅταν δὲ ἐσήκωσαν τὰ φαγητὰ, ὁ ἱερεὺς διέταξε καὶ ἔφερον ἐν ἀγκείον με μῆλα, τὰ ποτήρια καὶ τὸ κρασί, καὶ ἀφοῦ παρέπεμψε τοὺς στρατιώτας νὰ δειπνήσωσιν ὁμοῦ με τοὺς υἱούς του εἰς τράπεζαν χωριστήν, — Ἄς πῖωμεν ἀκόμη ὀλίγον, λέγει πρὸς ἐμέ, διότι καὶ οἱ δύο ἔχομεν ἀνάγκην, ἐγὼ διὰ τὰ γηρατεῖά μου, καὶ σὺ διὰ τὸν κόπον, καὶ ἐκένωσε τὸ ποτήριόν του διὰ νὰ ἐμψυχώσῃ καὶ ἐμέ, ὅστις εἶχον ἤδη ἀρχίσει νὰ μὴν τολμῶ νὰ πῖω περισσότερον. — Ἐχεις ἀνάγκην νὰ πῖης ἀκόμη, μοῦ εἶπε, διὰ νὰ κοιμηθῆς ἡσύχως καὶ νὰ ἀνανεώσῃς τὰς δυνάμεις, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ τὸν κόπον καὶ τὸ κρύος ἐξητλήθησαν. — Αὐτὸ ἤμπορεῖ νὰ γένη, τοῦ εἶπον, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη τῶρα νὰ ἐκπληρώσῃς καὶ τὴν ὑπόσχεσίν σου, διὰ νὰ μοῦ εἰπῆς πόθεν προέρχεται ἡ τόση καλωσύνη εἰς τὴν ὑποδοχὴν ταύτην. Οὔτε ἐγὼ ἀπήντησα εἰς κἀνένα ἄλλον ὁμοίαν, οὔτε σὺ μεταχειρίζεσαι βεβαίως αὐτὴν πρὸς ὅλους γενικῶς τοὺς καταλύοντας εἰς τὴν οἰκίαν σου. — Ἐγὼ νὰ σὲ εὐχαριστήσω, εἶπεν ὁ ξενοδόχος μου· καὶ ἤρχισεν οὕτως τὴν διήγησιν.

« Πρὸ δεκαπέντε περίπου ἐτῶν ἐπέχειρῃσα ἐν ταξείδιον εἰς Κωνσταντινούπολιν διὰ νὰ προμηθευθῶ χρήματα ἀπὸ τοὺς συμπαθεῖς καὶ φιλελεήμονας ἀνθρώπους, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐμελλον νὰ ἀναφέρω δυστυχήματα, συμβάντα δῆθεν εἰς ἐμέ, μ' ἄλλους, λόγους, νὰ κάμω τὸν ἐπαίτην, εἶπε με χαμηλοτέραν φωνὴν καὶ μειδιῶν πρὸς ἐμέ. Ἡ τυραννία τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καὶ ἡ ληστεία, ἀντικείμενα ἐξάκουστα κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ἦσαν τὰ μέσα τοῦ νὰ ἐλκύσω τὴν συμπάθειαν τῶν ἀνθρώπων, Μολονότι ἐγὼ δὲν εἶχον ὑποφέρει

ἄτε ἀπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, οὔτε ἀπὸ τὴν ληστείαν. Ἄν δὲ καὶ πολλοὶ δὲν ἔδιδαν πίστιν εἰς τὰς διηγήσεις ταύτας γνωρίζοντες πόσον κατεχράσθησαν αὐτῶν οἱ συμπατριῶταί μου, μολοντοῦτο εὐρίσκοντο ἀγαθοὶ καὶ συμπαθεῖς ἄνθρωποι, οἵτινες μᾶς ἐλυποῦντο καὶ μᾶς ἔδιδον ἐλεημοσύνην· γνωρίζετε δὲ ὅτι καὶ ὀλίγον διδόμενον ἀπὸ πολλοὺς γίνεται πολὺ με τὸν καιρόν. Ἀκολουθῶν τὴν πορείαν ταύτην ἔφθασα εἰς ἐν χωρίον τοῦ καταστένου, καὶ ἀκούσας περὶ τινος σημαντικῆς κυρίας ὅτι εἶναι ὑπερβολικὰ εὐλαθῆς καὶ ἐλεήμων, διευθύνθη πρὸς αὐτήν· διὰ νὰ κινήσω δὲ αὐτὴν εἰς πλειοτέραν συμπάθειαν, ἐκτὸς τῶν συνήθων μέσων τῆς τυραννίας τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ τῆς ληστείας, προσέθεσα καὶ ὅτι ὑπῆγα εἰς προσκύνησιν τοῦ ἀγίου Τάφου, καὶ ὅτι ἐπρομηθεύθη ἐκεῖ ἓνα σταυρὸν θαυματουργόν, τὸν ὁποῖον ἐπαρουσίασα εἰς αὐτὴν διὰ νὰ ἀσπασθῇ, καὶ τοῦ ὁποίου ἐμεγάλυνα καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἱερότητα καὶ τὴν θαυματουργὸν δύναμιν.»

« Αἱ γυναῖκες τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶναι ἐν γένει εὐλαβεῖς, ἀλλ' αὕτη ὑπερέβαινε πολὺ τὰς ἄλλας· δὲν εἶχεν ὅμως κρίσιν ἱκανήν, διὰ νὰ ὀδηγῆται δι' αὐτῆς εἰς τὰς πράξεις τῆς· ἅμα εἶδε τὸν σταυρὸν, καὶ ἤκουσε καὶ περὶ τῆς θαυματοποιουῦ αὐτοῦ δυνάμεως, ἐπεθύμησε νὰ τὸν ἀποκτήσῃ. Ὁ σταυρὸς ἦτον ὀρειχάλκινος, καὶ ἀπλῆς κατασκευῆς, ὥστε ἡ ὑλικὴ αὐτοῦ ἀξία δὲν ἦτο πλειότερα τῶν πέντε γροσίων· ἀλλ' ἡ κυρία, διὰ τὴν θαυματουργὸν αὐτοῦ δύναμιν, μοῦ ἐπρότεινε νὰ μοῦ προσφέρῃ πεντήκοντα ρόουμπιέδες διὰ νὰ τὸν πωλῆσω εἰς αὐτήν. Ἐγὼ δὲν ἐτόλμων νὰ κάμω τὴν παραχώρησιν διὰ νὰ μὴν φανῇ ἡ ἀπάτη μου, ἀλλ' εἰς τὴν κυρίαν

εἶπον παρακλητικῶς τρόπον τινὰ νὰ μὴν ἐπιμείνῃ εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην, διὰ νὰ μὴ στερήσῃ ἓνα ἱερέα ἀπὸ τὸ κυριώτερον κατὰ τοῦ διαβόλου ὄπλον του, καὶ τὸ σημαντικώτερον μέρος τῆς ἀπολαβῆς του. Ἄλλ' αὕτη, ὅσον ἐβλεπεν ἐμὲ ἀνιτεινόντα, τόσον ᾔφανε τὴν ἐπιθυμίαν τῆς ἀποκτήσεως. — Ἐγὼ σὲ ἱκανοποιῶ (λέγει) ὥστε νὰ μὴν σοῦ ἀποφανῇ ἡ ἔλλειψις αὕτη σοῦ προσφέρω ἑκατὸν ρομπιέδες. Ἐπειδὴ δὲ ἐβλεπεν ὅτι ἐδίσταζα νὰ συγκατατεθῶ. — Σοῦ δίδω, λέγει, ἑκατὸν πενήντα ρομπιέδες, καὶ θέλω σοῦ γνωρίζει ἀκόμη καὶ μεγίστην ὑποχρέωσιν. Ἐνῶ δὲ ἐγὼ ἐταλαντευόμην, ὄχι διὰ τὴν μεγάλην ἐπιθυμίαν τῆς διατηρήσεως τοῦ στραυροῦ, ἀλλὰ φοβούμενος τὰς συνεπείας τοιαύτης πωλήσεως, ἀμέσως πηγαίνει εἰς τὸ ἐρμάριον αὐτῆς, λαμβάνει μίαν σακκοῦλαν, θέτει εἰς αὐτὴν τὴν χεῖρά της, λαμβάνει ἐν ἀπλόχειρον ἀπὸ τὰ ἐν αὐτῇ νομίσματα καὶ θέτει ἔμπροσθέν μου ἓνα μικρὸν σωρὸν ρομπιέδων, ὧν νεωστὶ κατεσκευασμένων, καὶ πρὶν ἔτι ἐκτεθῶσιν εἰς κυκλοφορίαν καὶ ὑποστῶσι τὰς κολοβώσεις, εἰς τὰς ὁποίας ἀπληστοὶ καὶ ἀσυνείδητοι προκρούσται τῶν πόλεων τοὺς ὑποβάλλουσι κατὰ τὸ διάστημα τῆς κυκλοφορίας των. Τὸ ποσὸν τοῦτο μοῦ ἐφάνη κατὰ συμπερασμὸν νὰ ὑπερέβαινε τὸν ἀριθμὸν τῶν διακοσίων. Τὸ ζωηρὸν καὶ πυριλαμπές χρῶμά των, σοῦ ὁμολογῶ, μὲ ἐζάλισεν, ὥστε κἀνένα ἄλλον ὑπολογισμὸν περὶ τοῦ μέλλοντος δὲν ἔκαμα πλέον, ἀλλ' ἔλαβον τὰ χρήματα, τὰ ἔθεσα εἰς τὸν κόλπον μου, καὶ παρέδωκα εἰς τὴν κυρίαν τὸν σταυρὸν, εὐχόμενος ν' ἀποβῇ ἐξίσου θαυματουργὸς καὶ εἰς τὰς ἐδικὰς της, ὡς καὶ εἰς τὰς ἐδικὰς μου χεῖρας. »

« Ἄμα ἐξῆλθον τῆς οἰκίας, ἤρχισα νὰ σκέπτομαι περὶ τῆς πράξεώς μου. ἐσυλογιζόμην πόσον ἀξιοποῖνος ἦτον ἡ ἀπάτη, τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθην, καὶ πολλάκις μοῦ ἦλθε νὰ ἐπιστρέψω καὶ νὰ κάμω τὴν διόρθωσιν· ἀλλ' ἡ μαγευτικὴ δύναμις τοῦ χρυσοῦ ἀντενήργει εἰς τὴν καρδίαν μου, πλησίον τῆς ὁποίας ἦτο οὗτος τοποθετημένος, ὥστε ἀπεφάσιτα ν' ἀπομακρυνθῶ ἀμέσως τοῦ χωρίου διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον. Διευθυνόμεν ἄλλοι διὰ ξηραῶ εἰς ἐν τῶν παρακειμένων χωρίων, περιπατῶν μὲ ἐσπευσμένον μὲν βῆμα, ἀλλ' εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴν δώσω ὑπονοίας ὅτι φεύγω βιαίως. Πολὺ συχνὰ ἔστρεφον εἰς τὰ ὀπίσω τὸ πρόσωπόν μου, παρατηρῶν ἂν κάνεις δὲν ἀκολουθῇ κατόπιν μου. Ἐνῶ ἐπλησίαζα νὰ εἰσέλθω εἰς τὸ χωρίον, καὶ ἐτάχυνον μάλιστα πλείοτερον τὰ βήματά μου, ἐλπίζων ὅτι ἀποφεύγω ἤδη πάντα κίνδυνον, βλέπω τινὰ ἐρχόμενον δρομαίως κατόπιν μου. Ἡ καρδία μου ἐταράχθη, ἀλλὰ, ὑποθέτων ὅτι εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ μὴν εἶναι δι' ἐμὲ, ἐξηκολούθουν τὸν δρόμον μου, καὶ ἐσχημάτισα τὸν ἑαυτόν μου, ὥστε νὰ μὴ δώσω οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν αἰτίαν διὰ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ἔτρεχεν εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἐντοσοῦτα ὁ ἄνθρωπος τρέχων ὀγλιγωρότερα ἀπὸ ἐμὲ, μὲ ἐπλησίασεν ἱκανῶς, καὶ ἀκούω νὰ μὲ φωνάζῃ. « Δέσποτα, Δέσποτα ». Μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἀμφιβάλλω, ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη ἀπετείνετο πρὸς ἐμὲ, ἐγύρισα πρὸς τὸν ἀκολουθοῦντά με, καὶ εἶδον ὅτι μοῦ ἔκαμνε νόημα διὰ νὰ σταθῶ. Ἐστάθην διότι τίποτε ἄλλο δὲ ἠδυνάμην νὰ πράξω εἰς τὴν περίστασιν ταύτην. Ὅταν δὲ ἐπλησίασεν ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἦτο κατακόκκινος ἀπὸ τὸν βίαιον δρόμον καὶ πνιγμένος εἰς τὸν ἰδρώτα. « Παρακαλῶ

(λέγει) νὰ καθήσωμεν ὀλίγον εἰς κἀνὲν μέρος, κάτι τινὰ σὰς εἰπῶ. » Ἡ φωνὴ αὕτη ὡς σπαθίον διέτρεξεν εἰς τὰ ἐντόσθιά μου, καὶ ἐνέκρωσε τὰς δυνάμεις μου προσποιούμενος μολοντοῦτο ὄλην τὴν δυνατὴν ἀδιαφορίαν, διευθύνθη εἰς ἓν μέρος ἔξωθεν τῆς ὁδοῦ, καὶ ἐκάθησα. Ἄφου ἐκάθησεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἐσπόγγισε κατ' ἐπανάληψιν τὸν ἰδρώτά του, καὶ ἔλαβεν ὀλίγην ἀνάπαυσιν, ὥστε νὰ δύναται νὰ ὁμιλήσῃ. « Εἶμαι ἀπεσταλμένος, μοῦ λέγει, ἀπὸ ἓνα, ὅστις δὲν ἐπιθυμεῖ νὰ σὲ ἐκθέσῃ εἰς τὸ κοινὸν διὰ μίαν πράξιν, τὴν ὁποίαν σήμερον ἔκαμες. Ἐχει ὄλην τὴν ἐπιθυμίαν νὰ κάμῃ μίαν εἰρηρικὴν διόρθωσιν, ἣτις νὰ προφυλάξῃ τὴν ὑπόληψίν σου, καὶ νὰ μὴν σὲ ἐκθέσῃ εἰς κἀνένα κίνδυνον. Ἄν ὅμως ἀντιτείνῃς, καὶ θελήσῃς νὰ ἀποποιηθῆς, εἶμαι παραγγελμένος νὰ εἰδοποιήσω τὴν ὀθωμανικὴν ἀρχὴν διὰ νὰ σὲ συλλάβῃ καὶ ἡμπορεῖς νὰ στοχασθῆς, ἂν θέλῃς δυνηθῆ νὰ ἐκφύγῃς εὐκόλως τοὺς ὄνυχας τῆς ὀθωμανικῆς ἐξουσίας. » Ἐσυλλογίσθη ὀλίγον, ἂν ἔπρεπε νὰ ἀρνηθῶ τὰ πάντα, καὶ νὰ ἐπιμείνω σταθερῶς εἰς τὴν ἀρνησιν· ἀλλ' ἄφου ἀφ' ἐνὸς ἔλαβον ὑπ' ὄψιν τὴν καταδιώξιν τῆς ἐξουσίας καὶ τὰς συνεπείας αὐτῆς, ἀφ' ἐτέρου δὲ τὴν ἡμερότητα, μεθ' ἧς μοῦ ἐπροσφέρετο μία εὐλογος διόρθωσις, ἀπεφάσισα νὰ ὑπακούσω καὶ νὰ ἐπιστρέψω, ἂν καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν χρημάτων ἦτο θαλέως ριζωμένη εἰς τὴν καρδίαν μου. Ἡ ἀποτυχία τοῦ κέρδους, ἡ ποικιλία τῶν περιστάσεων, καὶ ἡ ἀγωνία περὶ τοῦ μέλλοντος τοσοῦτον μὲ εἶχον κυριεύσει, ὥστε οὐδὲ κἀν ἐρώτησα εἰς ποῖον ἔμελλε νὰ μὲ παρουσιάσῃ ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος, ἀλλ' ἠκολούθησα, σκεπτικὸς καὶ ἐν σιω-

πῇ, τὸν ὁδηγόν μου, ἕως οὗ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ χωρίον. (Ἀκολουθεῖ.)

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ ΤΗΣ ΧΡΗΣΕΩΣ ΤΟΥ
ΘΕΙΟΥ ΕΠΙ ΤΩΝ ΑΜΠΕΛΩΝ.

Ἡ ἐν τῇ Ἑλλάδι καταστροφή τῶν ἀμπέλων, καὶ κυρίως τῶν σταφιδῶν, ὅχι μόνον κατέστρεψε μέγαν ἀριθμὸν ἰδιωτῶν, τῶν ὁποίων ὅλοι οἱ πόροι συνίσταντο εἰς τὸ προϊόν τοῦτο, ἀλλ' ἐπέφερε σημαντικὴν ἐλάττωσιν καὶ εἰς τὰς προσόδους τοῦ δημοσίου, ὥστε ἡ ἀσθένεια τῶν ἀμπέλων, ἂν εἰς ἄλλα κράτη ἐπέφερε σημαντικὰς ζημίας, εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπέφερε πλήρη καὶ τελείαν καταστροφήν. Ὅσον δὲ μέγα εἶναι τὸ κακόν, τόσον πλειότερα πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἡ φροντίς τῆς θεραπείας αὐτοῦ. Ἐπιθυμοῦντες νὰ συντελέσωμεν καὶ ἡμεῖς, δημοσιεύομεν τὴν ἀκόλουθον διατριβήν, τὴν ὁποίαν ἕκαστος δύναται νὰ κρίνῃ καὶ νὰ ἐκτιμήσῃ ἐκ τῆς ἀναγνώσεως, τόσον μόνον ἡμεῖς λέγομεν, ὅτι, ἡ πείρα, ἣτις ὠδήγησε τὸν συγγραφέα εἰς τὰς παρατηρήσεις του, εἶναι ἰκανὴ αἰτία πίστεως εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ. Ἐπειτα τοσοῦτον μεγάλη πρέπει νὰ ᾔναι εἰς τὸ ἔθνος μας ἡ ἐπιθυμία τῆς ἀπομακρύνσεως τοιαύτης νόσου ἀπὸ τὸν τόπον μας, ὥστε τὰ πάντα πρέπει ν' ἀποπειραθῶμεν, διὰ νὰ ἐπιτύχωμεν τέλος τὸ μέσον ὁπερ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τὸ ἀποτέλεσμα. Ἴδου ἡ διατριβή.

Κατὰ τὰ 1854 καὶ 1855 ἀπεπειράθη ἡ πολλὰ μέσα διὰ νὰ καταπολεμήσῃ τὴν νόσον τῶν ἀμπέλων. Ἐπιτυχῶν νὰ κατορθώσῃ τοῦτο ἐπὶ 72 ἑκατοσάρων (πε-

ρίπου 350 βασιλικῶν στρεμμάτων) ἀμπέλων, αἵτινες ὡς πρὸς τὸ χῶμα, τὴν θέσιν, τὰ κλήματα, καὶ τὴν καλλιέργειαν ἔχουν ὅλας τὰς ποικιλίας ὅσας ἀπαντᾷ τις εἰς τὰς ἀμπέλους τῶν μεσημβρινῶν μερῶν (τῆς Γαλλίας), καὶ παρατηρήσας ὅτι ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐπανελήφθη θετικώτατα εἰς δύο κατὰ συνέχειαν ἔτη, ἂν καὶ ὁ τρόπος τῆς βλαστήσεως ἦτο διάφορος, ἐβεβαιώθη ἐντελῶς, ὅτι ἡ νόσος τῆς ἀμπέλου δύναται νὰ καταπολεμηθῇ ἐπιτυχῶς εἰς ὅποιανδήποτε περίστασιν καὶ ἂν ἀναφανῇ.

1. Περὶ τῶν ἀρμοδίων πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς νόσου τῶν ἀμπέλων πρακτικῶν μέσων.

Κατὰ τὰ 1854, ἕκαμα δοκιμᾶς, μὲ παραλληλισμὸν καὶ μὲ τὴν ἀπαιτουμένην εἰς μεθοδικὰς ἐρεῦνας ἐπιμέλειαν, ἐπὶ εἴκοσι δύο διαφόρων μέσων, ἀποτέλεσμα τῶν ὁποίων εἶναι πλῆθος τρόπων, ἐρμηνεϊῶν κτλ. μὲ τὰ ὁποῖα ἐπεβαρύνθησαν οἱ ἀμπελοουργοὶ, ἀφότου ἐνέσκηψεν ἡ νόσος· διαιρῶ δὲ αὐτὰς ὡς ἐξῆς.

Χημικὰ μέσα περιέχοντα 1. ἄλειμμα διὰ βύρσης (βούρτζας) μὲ ἄλας θειικόν ἢ μὲ χάλκανθον (vitriol) εἴτε ὀλοκλήρων τῶν κουρβούλων, μετὰ τὴν κάθαρσιν αὐτῶν ἀπὸ τὰς παλαιὰς φλούδας των, εἴτε μόνον τῶν κλώνων μετὰ τὸ τέλος τοῦ κλαδεύματος καὶ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν βεργῶν, ἤτοι ἀπὸ τὰς ἀρχὰς φεβρουαρίου ἕως τὰ μέσα μαρτίου, διαλυομένου θειικοῦ χαλκοῦ (sulfate de cuivre) ἐν ὕδατι κατ' ἀναλογίαν τεσσάρων πρὸς ἑκατὸν ὕδατος.

2. Πλύσιμον διὰ βύρσης εἴτε ὀλοκλήρων τῶν κουρβούλων, εἴτε μόνον τῶν κλώνων, κατὰ τὴν αὐτὴν ἀνωτέρω ἐποχὴν, μὲ ὑγρὸν τι καθαρτικόν, συνταχθὲν

παρὰ τοῦ Κ. Κωβῆ, καθηγητοῦ εἰς τὴν ἐν Μοντεπελιέρῃ σχολῇ τῆς φαρμακείας, καὶ τοῦ ὁποίου τὸ ἐνεργητικώτερον μέσον εἶναι ἡ ὀξὺ ἄρσενικοῦ, ἢ ἄλας αὐτοῦ, ἢ θειοῦχος σόδα.

3. Ἄλειμμα μὲ κατράμιον ἐξ ἀνθρακικοῦ ὀξέως ὀλοκλήρου τοῦ κλήματος, ἀφοῦ προηγουμένως ἀφαιρεθῶσιν ὅλαι αἱ φλοῦδαί. Ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο μετὰ τὸ κλάδευμα, καὶ πρὶν εἶτι ἀνοίξουν τὰ βομβούκια, κατὰ τὸν μάρτιον.

4. Πλύσιμον τῶν σταφυλῶν μὲ ὕδωρ περιέχον ἄλκαλι, ἢ σαπούμιον, κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγούστον.

5. Κάπνισμα μὲ ἀτμὸν θείου καιομένου, ἢ μὲ θειικὸν ὀξὺ· ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο, ὅταν κατὰ πρῶτον ἀρχίζουσι νὰ φουσκόνουν τὰ βομβούκια τοῦ κλήματος.

6. Τὸ θεῖον εἰς κόνιν σκορπιζόμενον ἀφότου ἀνοίγουν τὰ κλήματα ἕως νὰ φανῶσι σταφυλαί.

7. Μίγματα θείου τριμμένου μὲ ἄλλας κόνεις ἀδρανεῖς, ἢ μὲ ἀνθρακικὸν τίτανον. Θεῖον ἠνωμένον μὲ τίτανον (sulfure de calcium) σκορπιζόμενον ἐπὶ τῶν κλημάτων, ὡς καὶ τὸ ἴδιον θεῖον τριμμένον, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἀνοίγουν τὰ κλήματα ἕως νὰ φανῶσι σταφυλαί.

8. Κονιορκοῦς, σ τ ἄ κ τ α ς κ τ λ.

ΜΕΣΑ ΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑ.

9. Τὴν ἤχρησιν τοῦ πυρός, ἤτοι νὰ πέρνουσιν ἀπὸ τὰ κλήματα, ἀφοῦ κλαδευθῶσι, φλόγας ἀπὸ λαμπάδας ἐκ κατραμίου.

10. Βραστὸν ὕδωρ χυνόμενον ἐπὶ τῶν κλώνων καὶ τῶν κουρβούλων μετὰ τὸ κλάδευμα.

11. Βούρτζισμα τῶν σταφυλῶν κατὰ τὸν τρόπον τοῦ Κατάνη, κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ Αὐγουστον.

ΜΕΣΑ ΚΑΛΙΕΡΓΕΙΑΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑ.

12. Παράχωμα ὀλοκλήρου τοῦ κουρβούλου ἀπὸ τὰ μέσα ἰανουαρίου ἕως τὰ μέσα μαρτίου, μετὰ τὸ κλάδευμα.

13. Κόψιμον τῶν κορυφῶν τῶν κλημάτων εἰς διαφόρους ἐποχάς.

14. Κλάδευμα, πρῶτον, ἢ ὄψιμον.

15. Κλάδευμα ὄψιμον ὁμοῦ μετὰ χάραγμα εἰς τὸν κορμὸν μετὰ τὴν κάθαρσιν αὐτοῦ ἀπὸ τὰς φλοιδάς του, κατὰ τὸν ἰταλικὸν τρόπον.

16. Κόψιμον τῶν βλασταρίων κατὰ τὰς ὁδηγίας τοῦ Φάβρη,

17. Τὸ παράχωμα τῶν κλώνων ἐν εἶδει καταβολῶν.

18. Τὸ ἐπὶ τῆς γῆς στρώσιμον τῶν κλώνων.

19. Τὸν ἐγκεντρισμόν.

20. Καπνίσματα διαφόρων εἰδῶν,

ΜΕΣΑ ΣΥΜΜΙΚΤΑ, ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑ.

21. Παράχωμα ὀλοκλήρου τοῦ κορμοῦ καὶ συγχρότως κατὰ τὰ νῶμα τῶν κεφαλῶν.

22. Τὴν χρῆσιν, εἴτε ἐπὶ τῶν κεφαλῶν τοῦ κλήματος ἐν ὥρᾳ χειμῶνος, εἴτε ἐπὶ τῶν σταφυλῶν ἐν ὥρᾳ θέρους, κόλλας ἐκ γαιομήλων, καὶ θείου κατὰ τὴν ἐρμηγείαν τοῦ Ἑσκάλου.

Ὅλων τῶν ἀνωτέρω μέσων, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον, ἕκαμα δοκιμᾶς, ἢ δὲ ἰδέα, ἣτις διεύθυνε τὰς δοκιμᾶς μου, ἦτον ἡ ἀκόλουθος. Νὰ καταστρέψω, ὅσον ἐνδέχεται ἐντελῶς, τὰ σπέρματα τῆς νόσου, διὰ ν' ἀποφύγω τὴν πρῶτον ἐπάνοδον αὐτῆς, ἣτις καθίσταται μᾶλλον φοροποιὰ ἢ πᾶσαν νέαν προσβολὴν, ἂν τοῦτο εἶναι δυνατόν. Ἐν ἐνὶ λόγῳ, νὰ εὑρεθῶ εἰς τὴν θέσιν, καθ' ἣν εὐρίσκεται τις ὅταν πρῶτον ἐνσκήπηται ἡ νόσος, διότι κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην, ὁ καρπὸς δὲν βλάπτεται τόσον, ὡς ἐφάνη κατὰ τὰ 1851 καὶ 1852, καὶ δύναται οὕτω νὰ περιμένῃ ὥστε ἡ ἐξάλειψις τῆς νόσου νὰ ἐπέλθῃ ἀφ' ἑαυτῆς. Ἄλλ' ὅλαι αἱ προδοκίαι μου ἀπέβησαν μάταιαι. Ἡ νόσος ἀνεφάνη κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἀπὸ 9 μαΐου ἕως εἴκοσι ἰουλίου, ἀλλ' ὅπου ἀργώτερον ἐνέσκηψεν, ἐκεῖ ἡ φορὰ ἐπῆλθε μεγαλύτερα, ὥστε ἡ καρποφορία κατεστράφη ὀλοτελῶς.

Οὔτε μὲ τὸ ὄψιμον κλάδευμα, οὔτε μὲ τὸ χάραγμα, οὔτε μὲ τὸ βλαστολόγημα, οὔτε μὲ τὸ βούρτζισμα τῶν σταφυλῶν, ἢ τὸ πλύσιμον αὐτῶν, οὔτε μὲ τὰ λοιπὰ ὅμοια μέσα ἠμπόρεσα νὰ ἐπιτύχω ὠφέλειαν τινά, τὸ δὲ παράχωμα τῶν κορμῶν, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶναι ἀνωφελές, ἀποβαίνει καὶ ἀκατόρθωτον εἰς μεγάλης ἐκτάσεως ἀμπέλους.

Τὸ χαμήλωμα τῶν κλώνων ὥστε αἱ σταφυλαὶ νὰ ἐγγίξωσιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, παράγει ὠφέλειάν τινα εἰς τὰς ὀλίγον προσβληθείσας ἀμπέλους, ἀλλ' ὅπου ἡ νόσος εἶναι ἀρχαία καὶ ἰσχυρά, ὁ καρπὸς δὲν διαφεύγει τὴν διαφορὰν. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐὰν ὁ καιρὸς ἦναι ὑγρὸς κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ τρυγητοῦ, αἱ προσεγγίζουσαι εἰς τὸ ἔδαφος σταφυλαὶ σῆπνται. Καθ' ὅλας

δὲ τὰς περιστάσεις ταύτας ὁ ἐξ αὐτῶν παραγόμενος οἶνος εἶναι πολὺ μέτριος.

Οὔτε τὸ μέτρον τῆς ἐγκεντρίσεως ἐπέφερον ὠφέλειάν τινα, οὔτε τὸ μέτρον τοῦ κοπρίσματος· μάλιστα τὸ κόπρισμα αὐξάνει ἔτι μᾶλλον τὴν νόσον, διὰ τοῦτο πολὺ μέτριον πρέπει νὰ γίνεται κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς νόσου.

Ὅμοιως ἀτελεσφόρητα ἀπέβησαν καὶ τὰ μέσα τοῦ κατρανώματος καὶ τλ. Μόνον ἡ χρῆσις τοῦ θειικοῦ ὀξέος, (κατὰ τὸ ἄρθ. 5) ἐπέφερον ὥστε πὰ κλήματα νὰ ἀνθέξουν πλείοτερον εἰς τὴν νόσον, καὶ νὰ διατηρήσουν μέρος τοῦ καρποῦ αὐτῶν.

Ἡ χρῆσις ὅμως τοῦ θείου τριμμένου εἰς ψιλὴν κόνιν ἐπέφερον ἀποτέλεσμα διαρκές. Ὅσακις ἐπέθεσα τοῦτο ἐπὶ τῶν προσβεβλημένων παρὰ τῆς νόσου κλημάτων, παρετήρησα ὅτι, ἂν τὰ πράσινα μέρη τοῦ κλήματος, κλώνοι, φύλλα, καρπός, δὲν εἶχεν ἀλλοιωθῆ, ἢ βελτίωσις αὐτῶν ἦτον προφανής. Ὅταν ὅμως ἡ χρῆσις αὐτοῦ γίνεται πάρωρα, ἀφοῦ δηλαδή ἡ νόσος προχωρήσῃ πολὺ καὶ φέρει κατὰστροφὴν, δὲν πρέπει νὰ περιμένη τις ὠφέλειαν.

Ἀπὸ τὰς διαφοροὺς δοκιμὰς μου ἐβεβαιώθη ὅτι εἶναι μὲν δυνατὸν νὰ ἐξαλείψῃ τις διὰ διαφορῶν μέσων τὰ σπέρματα τῆς νόσου, ἀλλ' ἡ νόσος δὲν καταστρέφεται ὡς ἐκ τούτου, διότι, ἅμα τὸ κλῆμα ἀρχίσῃ νὰ βλαστήσῃ, πλήθος σπερμάτων, φερόμενα ἀπὸ τὸν ἄνεμον, ἐπικάθηνται εἰς τὰ πράσινα μέρη τοῦ κλήματος, καὶ εἰς ὀλίγων ἡμερῶν διάστημα, ἡ νόσος ἀναπτύσσεται καὶ καταστρέφει καὶ τὸ κλῆμα καὶ τὸν καρπὸν.

Πρὶν ἀκόμη ἡ νόσος ἀναφανῆ εἰς μέρος τι, ὁ ἄρθ

δὲν περιέχει μέγαν ἀριθμὸν σπερμάτων τοῦ ὠιδίου, τὰ δὲ ἐρχόμενα ἀκολούθως, ὡς ἐρχόμενα μακρόθεν φθάνουσι πολὺ ἄργά, εἶναι ὀλίγα, καὶ προσβάλλουν κλήματα σποράδην. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ νόσος εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς καὶ κάμνει ὀλίγην ζημίαν. Ἄλλ' ἄργότερον, ὅταν ὄλος ὁ τόπος προσβληθῇ παρὰ τῆς νόσου, ὁ δὲ ἄρθ κατὰπλυμμηρεῖται περιοδικῶς ἀπὸ σπέρματα τῆς νόσου, πρέπει νὰ καταπολεμήσῃ τις τὴν νόσον ἐπὶ τῶν χλωρῶν μερῶν τοῦ κλήματος, ὅταν αὕτη φαίνεται ὅτι εἶναι εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς. Τοῦτο δὲ κατορθοῦται ἐπιτυχέστατα διὰ τοῦ ἄνθους τοῦ θείου, ὅπερ ἔχει δύο ιδιότητας ἀναγκαίας εἰς τὸ νὰ κατασταθῇ κατ' ἐξάίρεσιν μέσον θεραπευτικόν. Ἄφ' ἑνὸς μέρους, τὸ θεῖον καταστρέφει τὸ ὠιδιον ἅμα προσεγγίσῃ εἰς αὐτὸ, ἀφ' ἑτέρου δὲ, διὰ τὴν μεγάλην λεπτότητά του, ἐπικαλύπτει ὄλους τοὺς βλαστοὺς τοῦ κλήματος, ἅμα σκροπισθῆ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ καταστρέφει οὕτω πᾶν φθοροποιὸν σπέρμα. Ἡ τιμὴ τοῦ θείου εἶναι μετρία, καὶ ἡ χρῆσις αὐτοῦ κοινοτάτη, καὶ ἀκίνδυνος.

Καὶ εἰς ὅσα κλήματα ἕκαμα τὰς ἀνωτέρω δοκιμὰς, μετεχειρίσθην τὸ θεῖον μετὰ τὴν ἀποτυχίαν αὐτῶν, καὶ ἐπέτυχον νὰ διασώσω τοὺς καρπούς, ἐνῶ ὅπου δὲν ἕκαμα χρῆσιν τοῦ θείου, οἱ καρποὶ κατεστράφησαν. Ὅπου δὲ δις καὶ τρίς μετεχειρίσθην αὐτὸ, ὄλαι αἰσταφυλαὶ διετηρήθησαν. Προσέτι δὲ οἱ κλώνοι τῶν κλημάτων, εἰς ἃ μετεχειρίσθην τὸ θεῖον, ἐγένοντο μακρεῖς, δυνατοὶ, καὶ ὠραίου χρώματος, χωρὶς νὰ φαίνωνται εἰς ταῦτα, διόλου σχεδὸν, μέλαινοι κηλίδες, ἐνῶ ἐξ ἐναντίας τῶν λοιπῶν κλημάτων οἱ κλώνοι ἦσαν μαῦροι καὶ κηλιδωμένοι.

Πεισθείς ἀπὸ τοῦ 1854 περὶ τῶν καλῶν ἀποτελεσμάτων τοῦ θείου, μετεχειρίσθην αὐτὸ κατὰ τὰ 1855 εἰς ὅλας τὰς ἀμπέλους μου, αἵτινες συνίστανται ἀπὸ διαφορῶν ποιότητων γαίας, καὶ περιέχουσι διαφορῶν εἰδῶν κλήματα, ἅτινα ἀπέχουσιν ἀλλήλων ἐν ἡμισυ μέτρον, καὶ ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι ἑκατοστὰ τοῦ μέτρου.

2. ΧΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΙΟΥ.

Μετεχειρίσθην τὸ θεῖον κατὰ τὰ 1854, ἀπὸ τὴν 18 ἀπριλίου ἕως τὴν 17 αὐγούστου, (ἀρχὰς ἀπριλίου ἕως ἀρχὰς αὐγούστου, καθ' ἡμᾶς) καὶ κατὰ τὰ 1855, ἀπὸ 19 μαΐου ἕως 4 αὐγούστου, ἐπέτυχον δὲ ἄριστα. Κατὰ τὰ 1855, εἰς τὰ μᾶλλον προσβεβλημένα ἀπὸ τὴν νόσον κλήματα, τὰ ὅποια ἀπὸ τὰ 1852 καὶ ἐξῆς δὲν ἐτρυγήθησαν, καὶ εἰς ὅσα ἐφάνησαν προσβληθέντα κατὰ τὴν 24 ἀπριλίου, εἰς ὅλα ταῦτα ἐγένετο χρῆσις τοῦ θείου εἰς τρεῖς φορές, τὴν 19 μαΐου, τὴν 5 ἰουνίου, καὶ τὴν 9 ἰουλίου, καὶ τοῦτο καὶ μόνον ἤρκεσεν· αἱ ἀμπελοὶ αὖται εἶναι εἰς ἀρίστην θλάσθησιν, ὅποια εἰς οὐδεμίαν ἄλλην ἐποχὴν ὑπῆρξεν ὁμοίᾳ· αἱ σταφυλαὶ ἤρχισαν νὰ χρωματίζωνται, ὥστε ἡ καρποφορία εἶναι ἀσφαλῆς. Καὶ ὅπου ἡ νόσος ἔκαμε τὴν μεγαλητέραν προσβολὴν, δὲν μετεχειρίσθην τὸ θεῖον πλειότερον ἀπὸ τρεῖς φορές, τὴν 9 ἰουνίου, 4 ἀπριλίου, καὶ 1. αὐγούστου. Εἰς τὰς πλειοτέρας ὁμως ἀμπέλους μου ἡ χρῆσις τοῦ θείου εἰς δύο μόνον φορές ἐφάνη ἀρκετῆ· εἰς ἄλλας μὲν τὴν 9 ἕως τὴν 11 ἰουνίου, καὶ τὴν 12 αὐγούστου, εἰς ἄλλας δὲ τὴν 26 ἕως 27 ἰουνίου, τὴν 17 ἕως 21 ἰου-

λίου. Εἰς τινὰ εἶδη κλημάτων καὶ ἡ καθάπαξ γενομένη χρῆσις τοῦ θείου ὑπῆρξεν ἀρκετῆ. Ὁ αὐτὸς τρόπος ἔφερε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα καὶ εἰς τὰ 1854 καὶ εἰς τὰ 1855, ἂν καὶ μεγίστη διαφορὰ τῆς ἀτμοσφαιρας ὑπῆρξεν εἰς τὰ δύο ταῦτα ἔτη, ὧν τὸ πρῶτον ὑπῆρξεν πολὺ ἀχρεῖον διὰ τὰς ἀμπέλους, ἐνῶ τὸ δεύτερον ὑπάρχει ἀρκετὰ καλόν.

Νομίζω λοιπὸν ὅτι ἡ χρῆσις τοῦ θείου, ἐνεργουμένη τρεῖς φορές, εἶναι ἀρκετῆ νὰ προφυλάξῃ τὰς μᾶλλον προσβεβλημένας ἀπὸ τὴν νόσον ἀμπέλους· ἀνώτατος δὲ ὅρος ἡμπορεῖ νὰ ᾖναι ἡ ἐπὶ τέσσαρας φορές χρῆσις· εἰς τινὰ εἶδη σταφυλῶν δύο μόνον φοραὶ ἀρκοῦν καὶ εἰς τινὰς μία καὶ μόνη.

"Ἄς μὴν εἶπῃ δὲ τις ὅτι ἡ ἐδική μου ἀμπελος εἶναι εἰς μέρος ὀλίγον προσβαλλόμενον ἀπὸ τὴν νόσον. Ἡ κοινότης, ὅπου ὑπάρχει καὶ ἡ ἐδική μου ἀμπελος, προσβλήθη ὑπὸ τῆς νόσου ἀπὸ τὰ 1851 καὶ 1852 ἐνῶ τὰς ἐδικὰς μου ἀμπέλους κατὰ τὰ 1854 καὶ 1855 κατάρθωσα νὰ τὰς προφυλάξω ἀπὸ τὴν νόσον, αἱ τῶν γειτόνων μου, καὶ κατὰ τὰ 1855 ἀκόμη εὐρίσκονται εἰς ὅλως ἀντίθετον κατάστασιν. Κατὰ τὰ 1854 ἐγνωστοποίησα εἰς τὴν γεωργικὴν ἑταιρίαν τῆς Ἐρώλτης τὴν ἐπιτυχίαν μου, καὶ τὴν ἐπαρακάλεσα νὰ διορίσῃ ἐπιτροπὴν διὰ νὰ θεβαιώσῃ αὐτὴν, ἀλλὰ περιστάσεις δὲν ἐσυγχώρησαν νὰ ἐνεργηθῇ ἡ αἴτησίς μου· μολοντοῦτο ἡ ἐπιτυχία μου ἐγένετο ἀξιοσημείωτος εἰς τὸν τόπον, ἢ κατὰ τὰ 1855 μάλιστα κινεῖ θαυμασμὸν εἰς ὅλους τοὺς ἐπισκεπτομένους τὰς ἀμπέλους μου γεωργούς. Ἄλλως τε, δὲν εἶμαι ἐγὼ μόνος ὁ μεταχειρισθείς τὸ θεῖον· διάφοροι τῶν κατοίκων τῆς Ἐρώλτης

καὶ εἰς διαφόρους θέσεις, ὡς καὶ εἰς διάφορα εἶδη σταφυλῶν μετεχειρίσθησαν ἐπιτυχῶς τὸ θεῖον, καὶ εἰς μικράς καὶ εἰς μεγάλας ιδιοκτησίας.

3. Περί τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν γίνεται χρῆσις τοῦ θείου. — Μεταχειρήσεις τῶν προσβεβλημένων παρὰ τῆς νόσου ἀμπέλων. — Περὶ τῶν ἀμπέλων εἰς ἃς ἐγένετο χρῆσις τοῦ θείου τὸ παρελθὸν ἔτος.

Ἐὰν αἱ γινῶμαι τῶν σημαντικωτέρων γεωργῶν εἶναι τοσοῦτον διηρημέναι περὶ τῆς θεραπευτικῆς ἐνεργείας τοῦ θείου ἐπὶ τῆς νόσου τῶν ἀμπέλων, προέρχεται τοῦτο διότι, διὰ νὰ κατορθώσῃ τις νὰ ἐπιτύχῃ πρέπει νὰ κάμῃ τὴν ἐφαρμογὴν εἰς ὠρισμένην στιγμὴν, ἣτις δὲν εἶναι πάντοτε ἡ αὐτὴ, οὔτε εἰς ἕκαστον τεμάχιον ἀμπέλου, οὔτε εἰς ἕκαστον κλῆμα. Δὲν ἐπέτυχόν τινες, διότι δὲν ἐνήργησαν ἀρμοδίως, ἢ δὲν ἐπανελάβον ὅσον ἔπρεπε τὴν χρῆσιν τοῦ θείου. Κατάλληλος καιρὸς πρὸς τὸ ἔργον τοῦτο εἶναι, ὅταν ἡ νόσος ἀναφαίνεται εἰς τὰ κλήματα· ἐὰν βραδύνουν πολὺ εἰς τοῦτο, ἢ ἂν τὸ ὠίδιον ἐπεκτανθῇ ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ κλῆμα, ἀδύνατον εἶναι νὰ ἐπιφέρωσι τὴν θεραπείαν αὐτοῦ. ἄλλ' εἰς τινα μὲν εἶδη κλημάτων, αἱ σταφυλαὶ θέλουν ὀλοτελῶς κατασπαραῖ, εἰς ἄλλα δὲ θέλουν ἀλλοιωθῆ γινόμεναι μελανόφαιοι, καὶ θέλουν σχάσει εἰς τὸν καιρὸν τῆς ὀριμότητος. Εἰς τοιαύτην περίστασιν θέλουν εἶπεῖ ὅτι τὸ θεῖον δὲν ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ ὠιδίου, ὅτι δὲν πιστεύουν, ὅτι καλῆτερον εἶναι νὰ μὴν κάμῃ τις τίποτε κτλ. Χρειαζέται μεγάλη ἐπιδεξιότης διὰ νὰ γνωρίσῃ τις πότε εἶναι ἀρμόδιος καιρὸς, μολοντοῦτο ἰδοῦ πῶς δύναται τις νὰ γνωρίσῃ αὐτὸν, καὶ ἀκολουθῶς νὰ ἐνεργήσῃ ἐπὶ τῶν κυριωτέρων εἰδῶν τῶν σταφυλῶν.

Εἰς τινα εἶδη κλημάτων, les carignant ἀναφαίνεται ἡ νόσος ἀπὸ τὸν ἀπρίλιον ἀκόμη, καὶ ἐπεκτείνεται κατὰ τὸν μάιον. Ἀνάγκη τότε νὰ κόψῃ τις ἀλύπητα ὅλα τὰ βλαστάρια, καὶ ἀμέσως νὰ κάμῃ χρῆσιν τοῦ θείου. Τὰ βλαστάρια ταῦτα ἦτο δυνατόν νὰ θεραπευθῶσιν, ἀλλ' ἐπειδὴ κυριεῖονται πολὺ ἀπὸ τὴν νόσον, μένουν πάντοτε ζουριασμένα, καὶ παράγουν ἀτήμαντον καρπὸν. Ἐὰν κατὰ τὴν χρῆσιν τοῦ θείου ὁ ἥλιος ἦναι διαρκῆς, καὶ τὸ θεῖον μείνῃ ἐπὶ 48 ὥρας ἐπὶ τῶν κλημάτων, χωρὶς νὰ ξεπλυθῇ ἀπὸ τὴν βρογχὴν, ἢ ἐπιτυχία εἶναι βεβαία, ἀλλ' αὕτη δὲν γνωρίζεται εἰμὴ μετὰ πολλὰς ἡμέρας, ὅτε τὰ προσβεβλημένα βλαστάρια χάνουν τὴν ὀσμὴν τῆς μουσχλας, ἣτις παρακολουθεῖ τὸ ὠίδιον καὶ χαρακτηρίζει τὴν νόσον. Παρατηρῶν τις μετὰ προσοχῆς τὰ νέα φύλλα βλέπει ὅτι αἱ λευκαὶ κηλίδες ἐγείναν στακτεραὶ, ὅτι δὲν ἔχουν πλέον ἐπ' αὐτῶν κόνιν, καὶ ὅτι καὶ αὐταὶ ἀπώλεσαν τὴν ὀσμὴν των. Ἡ ἀσθένεια λοιπὸν ἐκλείπει διὰ τρεῖς περίπου ἑβδομάδας. Εἰς τὸ διάστημα τοῦτο τὰ βλαστάρια αὐξάνουν, ἀλλὰ πρέπει νὰ τὰ παρατηρήσῃ μετὰ προσοχῆς· ἐὰν ἴδῃ ὅτι τὰ νέα φύλλα τῆς κορυφῆς σκεπάζονται κατὰ τὸ ὀπισθεν αὐτῶν μέρος καὶ εἰς τὰς σχισματίας ἀπὸ λευκὰς κηλίδας, πρέπει νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι ἡ νόσος ὀγλίγωρα θέλει ἐπανέλθῃ. Τότε λοιπὸν πρέπει νὰ κάμῃ γενικῶς χρῆσιν τοῦ θείου καὶ ἐπὶ τῶν σταφυλῶν, καὶ ἐπὶ τῶν φύλλων καὶ ἐπὶ τῶν κλώνων, ἐνεργῶν ὡς εἰς τὸ πρῶτον, παρατηρῶν νὰ ἦναι ὁ καιρὸς θερμὸς καὶ νὰ μὴν ξεπλύνῃ ἢ βροχῇ τὸ θεῖον ἀμέσως. Ἡ ἐνέργεια αὐτοῦ θέλει διαρκέσει τοῦλάχιστον ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδας. Ἡ ἐπιτή-

ρησις ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης καὶ ἐξῆς πρέπει νὰ ἐξακολουθῇ. Πρέπει νὰ κάμωσι καὶ τρίτην χρῆσιν τοῦ θείου καὶ τετάρτην, ἂν φανῇ ἀναγκαῖον.

Εἰς ἄλλα εἶδη κλημάτων le sarmons ἡ νόσος ἐπέργεται βραδύτερον, ἤτοι μετὰ τὰ μέσα τοῦ μαΐου ἀναφαίνονται βλαστάρια προσβεβλημένα ἀπὸ τὸ ὠίδιον, ἀλλ' ὀλίγα καὶ σποράδην. Κατὰ τὸ τέλος μαΐου πρέπει νὰ κόψῃ τις ὅλα ταῦτα, ἡ νόσος ὅμως καὶ οὕτω θέλει ἐπέλθει ἀκολούθως, εἴτε τὸν ἰούνιον, εἴτε τὸν ἰούλιον σημεῖα δὲ αὐτῆς εἶναι κιτρίνισμα τῶν φύλλων μὲ κηλίδας λευκὰς περὶ τὰς σχισματίας τῶν φύλλων καὶ τὴν κορυφὴν τῶν βλασταρίων, καὶ μὲ ὀλίγον ζάρωμα τῶν φύλλων αὐτῶν. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀπαιτεῖται γενικὴ χρῆσις τοῦ θείου, καθ' ὃν τρόπον προείπομεν. Εἰς δέκα ἡμέρας τὸ κλήμα ἀναλαμβάνει ὠραῖον χρῶμα, καὶ ἡ εἰς τὰ ἄκρα τῶν φύλλων λευκὴ κόνις ἐξαλείφεται. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἡ νόσος ἀπομακρύνεται ἐπὶ εἴκοσιν ἕως τριάκοντα ἡμέρας, μετὰ τοῦτο δὲ ἀναφαίνονται νέας προσβολῆς σημεῖα, ὅτε πρέπει νὰ γένη τὸ δεύτερον χρῆσις τοῦ θείου, εἰ δὲ ἡ νόσος φαίνεται ἐπίμονος, πρέπει ἡ ἐργασία αὕτη νὰ ἀνανεωθῇ καὶ τρίτον καὶ τέταρτον. Τὸ σκόρπισμα τοῦ θείου πρέπει νὰ γίνεται διὰ φυσηγῆρων καὶ γενικῶς ἐφ' ὅλου τοῦ κλήματος, ἤτοι νὰ προσκολληθῇ αὐτὸ εἰς ὅλα τὰ χλωρὰ μέρη αὐτῶν. Ἐὰν ὅμως ἡ δευτέρα χρῆσις τοῦ θείου ἐπιτύχῃ, ἀποβαίνει περιττὴ πᾶσα νέα χρῆσις αὐτοῦ.

Παρετήρησα μετὰ προσοχῆς καὶ παρέβαλα κατὰ τὰ 1855 τὰς ἀμπέλους, εἰς ἃς ἐγένετο χρῆσις τοῦ θείου μ' ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐγένετο, καὶ εἶδον ὅτι

καὶ εἰς τὰς μὲν καὶ εἰς τὰς δὲ ἡ νόσος ἀνεφάνη κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ μὲ τὴν αὐτὴν ἔντασιν. Κατὰ τὰ 1854, ἔκαμα χρῆσιν τοῦ θείου ἐπὶ τινῶν ἀμπέλων ἀπὸ τὴν 7 ἕως τὴν 17 τοῦ αὐγούστου, ἡ ἐργασία αὕτη ἐγένετο τόσον ἀργά, ὥστε ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς προφυλακτικὸν μέσον εἰς τὰ κλήματα, καὶ ὁμῶς τὸ ὠίδιον ἀνεφάνη εἰς τὰ βλαστάρια τῶν κλημάτων κατὰ τὸν ἐπόμενον μαῖον. Ἡ χρῆσις λοιπὸν τοῦ θείου, ἣτις ἐξαρκεῖ νὰ καταβάλλῃ τὴν νόσον τοῦ κλήματος καὶ νὰ ματαιώσῃ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς, δὲν κατορθώνει ὥστε νὰ μὴ ἐπανεέλθῃ ἡ νόσος καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ὅθεν τὸ θεῖον τὸ ὁποῖον μεταχειρίζομεθα δὲν εἶναι μέσον προφυλακτικὸν κατὰ τῆς ἀσθενείας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν γίνεται χρῆσις αὐτοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀρχὴν τῆς βλαστῆσεως. Ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι πρέπει νὰ ἐπαναλαμβάνεται συνεχῶς ἡ χρῆσις τοῦ θείου, διὰ νὰ προέλθουν ὠφέλιμα ἀποτελέσματα. Τὸ θεῖον εἶναι μέσον κατ' ἐξοχὴν καταστρεπτικὸν τοῦ ὠιδίου, ὅπερ καταστρέφεται ἅμα προσεγγίσει αὐτῶ τὸ θεῖον. Ἡ ἐνέργεια τοῦ θείου εἶναι θεραπευτικὴ, καὶ οὐδένα ἄλλον χαρακτήρα ἔχει, ὅπερ ἀκολούθως θέλομεν ἀποδείξει.

ΕΡΡΙΚΟΣ ΜΑΡΗΣ

Μέλος τῆς γεωργικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἐρῳλῆς.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΕΙΨΕΩΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΝΟΜΑΡΧΙΩΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΑΥΤΟΥ.

Δὲν ἤθελα ἐπιληφθῆ τοῦ θέματος τούτου, ἂν δὲν εἶχον τὴν ἐνδόμυχον πεποίθησιν ὅτι ὁ ὀργανισμὸς οὗτος, ὡς ἔχει ἤδη, ἐξεταζόμενος ὑπὸ τὴν διπλὴν ἐποψίν,

τοῦ δικαίου ὡς πρὸς τὸ προσωπικόν, καὶ τῶν συμφερόντων τῶν διοικουμένων, δὲν ἐμπεριεῖχεν ἐλαττώματα οὐσιώδη ἐπιβρόσῃ ἔχοντα ὡς πρὸς τὸ καλῶς ἐννοούμενον συμφέρον τῆς ἑλληνικῆς ἐπικρατείας.

Τὸ νομαρχιακὸν σύστημα, ὁποῖον παρεδέχθη κατὰ τὸ ἔτος 1833, ἅμα τῇ ἐγκαθιδρύσει τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας, περιεῖχεν ὅλα τὰ συστατικὰ εὐρωπαϊκοῦ διοικητικοῦ συστήματος, καταλλήλου να διοργανίση ἀρτισύστατον Κράτος, ἐγγυούμενον τὴν τακτικὴν διεξαγωγὴν τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν υποθέσεων. Ἐτέθη κορυφαῖος τῆς διοικητικῆς ἱεραρχίας τοῦ Νομοῦ εἰς νομάρχης, εἶχε παρ' αὐτῷ διευθυντὴν ὡς σύμβουλον καὶ συμπράκτορα, καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὡς ἀναπληρωτὴν, καὶ γραμματέα πρὸς παρασκευὴν καὶ διεκπεραιώσιν τῶν συζητηθεισῶν υποθέσεων. Ἐπειδὴ δὲ ἦσαν ἀναγκαῖα ὑποδεέστερα ὄργανα διὰ τὸ γραφικὸν μέρος τῆς ὑπηρεσίας, προσδιωρίσθη ἐν ποσὸν ἐκ δραχ. 4,900 ἐτησίως, ὡς ἐπιχορήγησις διὰ τὴν μίσθωσιν τοῦ προσωπικοῦ τούτου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐκλογή ἐξ ὀρθῆς καὶ ὑγειοῦς σκέψεως ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτόν. Τί ὑγιέστερον καὶ ὀρθότερον, προκειμένου περὶ ἀρτισυστάτου δημοσίου ὑπηρεσίας, παρὰ ν' ἀφεθῇ εἰς τὸν προϊστάμενον τῆς ὑπηρεσίας ταύτης ἡ ἐκλογή τῶν ἀρμοδιωτέρων προσώπων, τὰ ὁποῖα ἐμελλε νὰ μεταχειρισθῇ εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῆς γραφικῆς αὐτοῦ ὑπηρεσίας; Ἐκτὸς τούτου ἐνομοθετήθη καὶ ἡ σύστασις πολυμελοῦς συμβουλίου τοῦ νομαρχιακοῦ, εἰς τὴν σύσκεψιν τοῦ ὁποίου ἐμελλέ νὰ υποβάλλη τὰς σπουδαιότερας καὶ δυσχερεστερας τοῦ Νομοῦ υποθέσεις, καὶ ἐπικαλεῖσθαι τὴν γνώμοδότησίν του. Τοιοῦτος ὀργανισμὸς ὑπὸ ξενώτε-

ρα ὄρια διεῖπε καὶ τὴν ὑπηρεσίαν τῶν ἐπαρχιῶν, εἰς τὸν ὀργανισμὸν ὅμως τῶν ὁποίων, ἡ πείρα ἀπέδειξεν ἀτελείας τινὰς τὰς ὁποίας ὁ χρόνος καὶ ἡ ἐπιμέλεια ἀρχόντων πεφωτισμένων καὶ μεριμνώντων εἰλικρινῶς καὶ μετὰ πατριωτικῆς φροντίδος, ἠδύναντο εὐκόλως ν' ἀναπληρώσωσιν.

Τὸν ἀξιόλογον τοῦτον ὀργανισμὸν πολλὰ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἀγαθὰ ὑποσχόμενον, ἀπειροκαλία καὶ σπουδαρχικὴ τάσις κατῶρθωσαν νὰ καταργήσωσι κατὰ τὸ ἔτος 1836· καὶ ν' ἀντικαταστήσωσι διὰ τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, τοῦ ὁποίου τὰ πολλὰ ἐλαττώματα δὲν πρόκειται ἤδη νὰ ἐκθέσωμεν εἰς τὰ στενὰ ὄρια τῆς διατριβῆς ταύτης, καὶ τὰ ὁποῖα ταχέως κατεδείχθησαν, ἀλλὰ βραδέως ἐλήφθησαν ὑπὸ σπουδαίαν ὄψιν, ὡς πάντοτε σχεδὸν ἀκολουθεῖ, κατὰ δυστυχίαν, εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπεφασίσθη τέλος πάντων νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ νομαρχιακὸν σύστημα, καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1845 ὑπεβλήθη εἰς τὰς βουλὰς τὸ περὶ τούτων νομοσχέδιον ἀντὶ ὅμως νὰ τεθῇ εἰς ἐνέργειαν ὁ καταργηθεὶς κανονισμὸς μὲ τινὰς ἀναγκαιὰς μικρὰς μεταρρυθμίσεις, ἀπὸ πνεῦμα κακῶς ἐννοουμένης οἰκονομίας ἐξόδων, παρελείφθη ἡ θέσις τοῦ νομοδιευθυντοῦ, ἡ μισθοδοσία τοῦ νομάρχου ἠλαττώθη ἐκ 500 εἰς 400 δραχμὰς, τὰ ἐξόδα τῆς περιουσίας, ὡς καὶ τὰ τῆς γραφικῆς ἐπιχορηγήσεως ἐμηνείσθησαν, καὶ τοῦ ὑποδεεστέρου προσωπικοῦ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ κλητῆρος ὁ διορισμὸς ὑπεβλήθη εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐσωτερικῶν.

Τὰ ἀτοπήματα τῶν μεταρρυθμίσεων τούτων δὲν εἰ-

ναι δύσκολον νὰ κατανοήσωσιν οἱ ἀπειρότεροι περὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν τοιούτων ἀντικειμένων. Ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς Β. ἐξουσίας εἶχον παρέλθῃ δεκατρία ἔτη κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, ἡ ὑπηρεσία ἀνεπτύχθη πολλαπλασίως, διότι εἰς κράτος ἀρτισύστατον, ὁποῖον τὸ ἐλληνικόν, τὰ πάντα ἔχουσιν ἀνάγκην ῥυθμίσεως καὶ κανονισμοῦ, ἐπομένως οἱ νομάρχαι καθὸ ὄντες τὰ κυριώτερα ὄργανα τῆς κυβερνήσεως, συγκεντρύνουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὸ πλεῖστον μέρος τῶν δημοσίων ὑποθέσεων, ἐξ ὧν τὰς μὲν δεφίλουσι νὰ προπαρασκευάσωσι διὰ νὰ ὑποβληθῶσιν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς κυβερνήσεως, τὰς δὲ διεξάγουσιν ἰδίᾳ αὐτῶν ἀρμοδιότητι, ἠξύνθησαν, ἕνεκα τῆς φύσεως αὐτῆς τῆς ὑπηρεσίας καὶ προσετίθεντο οὐκ ὀλίγαι περὶ τὴν διεξαγωγὴν αὐτῶν, ἕνεκα τῶν μεσολαβησασῶν πολιτικῶν ἀνωμαλιῶν, δυσχέρειαι διὰ τοῦ ἰδίου ὀργανισμοῦ κατηργήθη ἡ θέσις τοῦ διευθυντοῦ, ὅστις ὡς σύμβουλος καὶ συνεργάτης ἠδύνατο, συμμεριζόμενος τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς ὑπηρεσίας νὰ συντρέχη οὐσιωδῶς εἰς τὴν ταχύτεραν μετ' ὠρίμου σκέψεως προπαρασκευὴν καὶ περαιώσιν τῶν ἀντικειμένων τῆς ὑπηρεσίας. Πρὸς ἀντιστάμισιν τρόπον τινὰ εἰς τὴν ἔλλειψιν τοῦ τοιούτου ὑπαλλήλου, ἠξύνθη κατὰ τι ὁ μισθὸς καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ γραμματέως τῆς νομαρχίας, ὡς νὰ εἶναι δυνατόν νὰ διπλασιάσῃ τοῦ ὑπαλλήλου τούτου τὰς φυσικὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἰκανότητα ἢ προσθήκῃ πεντήκοντα δραχμῶν εἰς τὴν μηνιαίαν μισθοδοσίαν του, διὰ νὰ δύναται νὰ ἐπαρκῆ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν καθηκόντων, τὰ ἅποια πρότερον διεξήγον ὄντα πρόσωπα, ἐξ ὧν ὁ ἐκλείψας διευθυντὴς ἀπαιτεῖτο νὰ εἶναι ἄνθρωπος ὑψηλοτέρας ὑψηλοῦς καὶ ἀνωτέρων

γνώσεων. Τί προέκυψεν ἐκ τῆς τοιαύτης μεταρρυθμίσεως οὐδένα λανθάνει. Ὅλαι αἱ ὑποθέσεις ἐκάστης νομαρχίας, ἐν μέρει μὲν ἕνεκα τῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, πρωτοπειρίας τῶν καταλαμβανόντων τὰς νομαρχιακὰς θέσεις, ἐν μέρει δὲ ἕνεκα τῆς ἀσχολίας αὐτῶν εἰς ἀκροάσεις καὶ ἄλλα ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα, καὶ ἄλλοτε διὰ τὴν ἀπουσίαν ἢ ἔλλειψιν προϊστιμένου, ἐπισωρεῦνται εἰς τὸν γραμματέα τῆς νομαρχίας. Εἰς τὸν ὑπάλληλον τοῦτον ὄσῃν καὶ ἂν ἀποδώσῃ τις ἰκανότητα καὶ ζήλον καταντᾷ ἀδύνατον τοῦ νὰ ἐπαρκῆσῃ μόνος εἰς τὴν ἐγκαίρον, ἀκριβῆ καὶ μετὰ ὠρίμου σκέψεως διεξαγωγὴν τοσούτων καὶ τοιούτων ὑποθέσεων τῆς ὑπηρεσίας ἂν δὲ τύχῃ μετρίως ἰκανότητος καὶ ἀμοιρεῖ ζήλου, αἱ ὑποθέσεις τῶν πολιτῶν καὶ τῆς κυβερνήσεως κακῶς διεξάγονται ἢ περιπλέκονται καὶ διακωλύονται μετὰ ζημίας ἀνυπολογίστους τοῦ κράτους καὶ τῶν πολιτῶν.

Καὶ τὰ τοῦ ὑποδεεστέρου προσωπικοῦ τῶν νομαρχιῶν οὐχ ἤττον διετέθησαν ἐλαττωματικῶς. Θέσις λογιστοῦ δὲν ὑπάρχει, ἐνῶ ἀπαιτεῖται τοιοῦτος διὰ τὴν τακτικὴν διεξαγωγὴν τῶν λογιστικῶν ἐργασιῶν τῆς νομαρχίας, καὶ διὰ νὰ ἐξελέγγῃ τοὺς δημοτικὸς εἰσπρακτορας καὶ ἐπιβλέπῃ εἰς τὴν κατάστρωσιν τῶν δημοτικῶν ἀπολογισμῶν, οἷτινες, ἕνεκα ἔλλειψεως τῆς τοιαύτης ἐπιβλέψεως, ἔμειναν ἐπὶ τοσούτον χρόνον χωρὶς νὰ καταστρωθῶσι καὶ ἐξελεγχθῶσι, καὶ ὅθεν προέκυψεν ἡ ἐνεστῶσα κρίσιμος τῶν δήμων οἰκονομικὴ κατάστασις. Οἱ γραφεῖς διοριζόμενοι οὐχὶ κατ' ἐκλογὴν πολλακίς, καὶ ἀντικατασταίνοντες συνεχῶς, δὲν πρέχουσιν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, εἰμὴ ἀνεπαρκῆ ὑπηρεσίαν. Ἐκτὸς τούτου μὴ ὑπαρχούσης βαθμολογίας μεταξύ αὐτῶν, δὲν ἀμοιβόνται οἱ εὐδοκίμοῦντες ἀλλὰ μένουσιν εἰς τὴν αὐτὴν βαθμίδα μετ' ἄλλους οὐδὲν ἔχοντας προσόν, καὶ ἐντεῦθεν τὸ κέντρον τῆς ἀμίλλης δὲν ὑπάρ-

χει και ο ζήλος, μόλις αναφνόμενος, σβένυται, δι' ελλειψιν ενθαρρυντικῶν μέσων. Τοῦ πρωτοκολλιστοῦ ἢ πολυάσχολος ὑπηρεσία και ἡ ἐμπιστευτικὴ θέσις δὲν ἀμοιβεται ποσῶς διὰ τῆς ἀσημάντου μισθοδοσίας τῶν 60 δραχμῶν, και ὁ βαθμὸς αὐτοῦ ὀλίγον διαφέρων τοῦ γραφέως δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς βαθμολογία εἰς προβιβασμόν.

Καί ταῦτα μὲν ὡς πρὸς τοὺς νομάρχας και τὸ προσωπικόν αὐτῶν καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς ἐπάρχους δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν εἰς τὸν νέον ὀργανισμόν ἢ ἀνάγκη τῆς εἰς τάξεις διαιρέσεως αὐτῶν, ἀναλόγως τῆς σημαντικότητος και τοῦ πολυασχόλου ἐκάστης ἐπαρχίας. Τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας και ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ ὥστε οἱ ἐπαρχοι, οἱ διοριζόμενοι εἰς τὰς σημαντικωτέρας ἐπαρχίας, καθὸ εὐρισκόμενοι εἰς εὐρύτερον κύκλον και περιστοιχούμενοι ἀπὸ πολυειδεῖς και δυσχερεστέρας ἀγχολίας, και μισθὸν πλειότερον ν' ἀπολαμβάνωσι και ὁ βαθμὸς αὐτῶν νὰ ἦναι ἀνώτερος, τὸ δὲ προσωπικόν τοῦ γραφείου τῶν ἀνάλογον μὲ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας ἢ τοιοῦτη εἰς τάξεις διαίρεσις συντελεῖ και καθ' ἄλλον λόγον πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας, διότι προστίθεται νέος βαθμὸς εἰς τὴν διοικητικὴν ἱεραρχίαν, μεγάλως κολοβώμενην και κατα τοῦτο, ἐπαυξανόμενων τῶν μέσων τῆς βαθμολογικῆς κλίμακος, ὅπερ συντελεῖ εἰς τὴν ἐνθαρρύνσιν τῶν εἰς κατωτέρας βαθμίδας διατελούντων, και ἐπαυξάνει τὸν ζήλον τῶν ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ κατασταθῶσιν ἄξιοι προαγωγῆς ἐκ τῆς Β' εἰς τὴν Α' τάξιν τῶν ἐπάρχων, διὰ νὰ προβῶσιν ἀκολούθως εἰς τὴν τοῦ διευθυντοῦ και οὕτω καθ' ἐξῆς. Ἐξετάσθη ἱκανῶς, ἀλλ' ἴσως ἤττον τοῦ δέοντος, ὡς πρὸς τὴν κατάδειξιν τῶν ἐλλείψεων τοῦ νομαρχιακοῦ ὀργανισμοῦ. Πρὸς θεραπείαν τούτων θεωρῶ ἀναγκαίας τὰς ἐφεξῆς μεταβρῦθμίσεις.

Α'. Οἱ μισθοὶ τῶν νομαρχιῶν ν' αὐξυνθῶσιν εἰς

δραχμὰς πεντακοσίας κατὰ μῆνα. Εἰς δὲ τοὺς νομάρχας Ἀττικῆς, Κυκλάδων και Ἀχαΐας νὰ ἀναδεχθῆ ἡ κυβέρνησις τὴν πληρωμὴν τοῦ ἐνοικίου αὐτῶν· εἰς τὰς τρεῖς ταύτας πόλεις, και ἰδίως εἰς τὰς δύο πρώτας, εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὅλα τὰ ἐξοδα εἶναι μεγάλα και δυσανάλογα μὲ τὰς κανονισμένας μισθοδοσίας, καθόσον μάλιστα οἱ νομάρχαι εἶναι ἀναγκασμένοι, ὡς ἐκ τῆς ἐνεργητικῆς αὐτῶν θέσεως, νὰ ὑποβάλλωνται εἰς παντοῦτα ἔκτακτα ἐξοδα, τῶν ὁποίων εἶναι ἀπηλλαγμένοι οἱ νομάρχαι τῶν λοιπῶν νομῶν.

Β'. Νὰ συσχηθῶσιν ἐκ νέου θέσεις διευθυντῶν λαμβανόντων τὸν τίτλον τοῦ ὑπονομάρχου και μισθὸν δρ. τριακοσίων· εἰς τοὺς ὑπονομάρχας τούτους, τοὺς διατελοῦντας ἐν τοῖς τρισὶ προμνημονευθεῖσι νομοῖς, νὰ χοραγῆται τὸ ἐνοίκιον τῆς κατοικίας τῶν μέχρι δραχ. πεντήκοντα δωρεάν.

Γ'. Ὁ γραμματεὺς τῆς νομαρχίας μὲ μισθὸν δραχ. ἑκατὸν πενήκοντα νὰ χαρακτηρισθῆ μὲ βαθμὸν ὑπουργικοῦ γραμματέως α' τάξεως, ἡ δὲ θέσις τοῦ ὑπογραμματέως νὰ καταργηθῆ.

Δ'. Νὰ συστηθῆ θέσις λογιστοῦ μὲ μισθὸν δραχμῶν ἑκατὸν τεσσαράκοντα και βαθμὸν ὑπουργικοῦ γραμματέως β' τάξεως.

Τὰ καθήκοντα τούτου θέλουν περιστρέφουσαι εἰς τὴν διεξαγωγὴν τῶν λογιστικῶν ἐργασιῶν τῆς νομαρχίας και τὸν ἐλεγχον τῆς διαχειρίσεως τῶν δημοτικῶν ὑπαλλήλων τοῦ Νομοῦ. Πρὸς τὸν σκοπὸν τούτον θέλει ἀποστέλλεσθαι ἐκάστοτε πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν ταμείων.

Ε'. Τὰ ἐξοδα τῆς περιουσίας τοῦ νομάρχου ν' αὐξυνθῶσιν εἰς δραχμὰς πεντακοσίας, και τῶν ἐπάρχων εἰς 200, και 250· ἐτησίως, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι τὸ ἤδη προσδιωρισμένον ἐπὶ τούτῳ ποσὸν εἶναι ὅλως ἀνεπαρκές, ἂν ἐπιχειρήσωσιν οὗτοι περιουσίαν ἀκριβῆ και γενικὴν, ἥτις και μόνη δύναται ν' ἀποβῆ ἐπωφελῆς.

Ἄλλως, εἶναι προτιμώτερον νὰ καταργηθῆ ἡ τοιαύτη δαπάνη, καθὼ ἐπιβαρύνουσα ἄνευ καρποῦ τινος τὸ δημόσιον ταμεῖον μὲ ἐξόδα.

ΣΓ'. Οἱ ἔπρχοι νὰ διαιρεθῶσιν εἰς δύο τάξεις α. καὶ β', καὶ εἰς μὲν τοὺς τῆς α. τάξεως νὰ προσδιορισθῆ μισθὸς δραχ. 225, εἰς δὲ τοὺς τῆς β'. δρ. 200.

Οἱ παρ' αὐτοῖς γραμματεῖς νὰ διαιρεθῶσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, καὶ εἰς μὲν τοῦ πρώτου βαθμοῦ νὰ προσδιορισθῆ μισθὸς ἐκ δρ. 130, εἰς δὲ τοὺς δευτέρου δρ. 120. μὲ βαθμὸν ὅποιον ἔχουσιν ἤδη, ἀλλὰ προηγουμένου τοῦ τῆς α. τάξεως καὶ προτιμωμένου εἰς τοὺς προβιβασμούς.

Ζ'. Τῶν πρωτοκολλιστῶν τῶν νομαρχῶν ὁ μισθὸς ν' αὐξυνηθῆ εἰς δραχ. 100 καὶ τῶν τῶν ἐπάρχων εἰς δραχμὰς 70. καὶ 80.

Οἱ γραφεῖς νὰ διαιρεθῶσιν εἰς α. καὶ β'. τάξεως καὶ εἰς ἀντιγραφεῖς, εἰς τοὺς πρώτους νὰ προσδιορισθῆ μισθὸς δρ. 60, εἰς τοὺς δευτέρους δρ. 50. καὶ εἰς τοὺς τρίτους δρ. 40.

Η'. Ἡ ἐπιχορήγησις τῶν μὲν νομαρχιῶν ν' αὐξυνηθῆ εἰς δρ. 60 (εἰς τοὺς Νομοὺς Ἀττικῆς, Κυκλάδων καὶ Ἀχαΐας εἰς δραχ. 80.) καὶ νὰ ἐνεργῆται ἡ προμήθεια ἐπὶ λογοδοσίᾳ, εἰς μὲν τὰς νομαρχίας ὑπὸ τῶν λογιστῶν, εἰς δὲ τὰ ἐπαρχεῖα ὑπὸ τοῦ γραμματέως τοῦ ἐπαρχείου.

Θ'. Ὅσάκις μεταβαίνει ὁ νομάρχης ἢ ὁ ἐπαρχος εἰς μέρος τι πρὸς ἐνέργειαν διοικητικῶν προανακρίσεων, ἢ δι' ἄλλην ἀναγκαίαν καὶ σπουδαίαν ὑπηρεσίαν, ν' ἀπολαμβάνη δι' ἐξόδα ὁδοιπορείας, ὁ μὲν πρῶτος δραχ. δώδεκα καθεκάστην, ὁ δὲ ἐπαρχος ἀνά δρ. 6. καὶ 8.

Οἱ εἰσαγγελεῖς καὶ οἱ ἀνακριταὶ λαμβάνουσι καὶ ἐπιμίσθιον διὰ τὰς τοιαύτας ἐκδρομὰς· διατὶ νὰ μὴ κανονισθῆ καὶ διὰ τοὺς διοικητικοὺς ὑπαλλήλους ἡ πληρωμὴ τῶν ὁδοιπορικῶν ἐξόδων τῶν τοῦλάχιστον, καὶ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ περιμένωσι μῆνας, ἕως οὗ ἐγκριθῆ

ἡ τοιαύτης φύσεως ἀτήμαντος δαπάνη 10—20 δραχμῶν, ἀναγκαζόμενοι νὰ ὑποβάλωσι λογαριασμὸν καὶ ἀποδείξεις, καὶ ἱκανὸν εἰσέτι χρόνον μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ περὶ πληρωμῆς ἐντάλματος; Ἐνεκα τοιούτων προσκομμάτων, πολλάκις ὑποθέσεις οὐσιώδεις μένουσιν ἐπὶ πολὺ ἐκκρεμεῖς διὰ τὰς παρεπομένας δαπάνας τῆς ὁδοιπορίας καὶ τὸ ἀβέβαιον τῆς πληρωμῆς τῶν ἐξόδων.

Ι'. Οἱ ἀναπληροῦντες τοὺς προϊσταμένους αὐτῶν διοικητικοὶ ὑπάλληλοι νὰ ἀπολαμβάνωσι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἀναπληρώσεως τὸ ἐν τρίτον τῆς μισθοδοσίας ἐκείνων οὓς ἀναπληροῦσιν.

Κ'. Οὐδεὶς τῶν διοικητικῶν ὑπαλλήλων νὰ δύναται νὰ προαχθῆ εἰμὴ κατὰ τὴν κανονισμένην ὡς ἀκολούθως ἱεραρχίαν.

Οὐδεὶς δύναται νὰ προαχθῆ, ἂν δὲν διετελέσεν ἢ δὲν διατελέσῃ, εἰς ἣν ἔλαβε θέσιν, ἐν ἔτος τοῦλάχιστον, καὶ ἂν δὲν συνιστᾶται εἰς τὸν προβιβασμὸν ἐκ τοῦ βιβλίου τῆς ποιότητος. Ὑπάλληλοι παυθέντες καὶ κριθέντες ἄξιοι νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν δὲν δύνανται νὰ καταπατήσωσι τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν ἰσοβαθμίων τῶν.

Διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν ἀνωτέρω τροποποιήσεων τακτοποιεῖται καὶ ἐξασφαλίζεται ἡ ἱεραρχία τῆς διοικητικῆς ὑπαλληλίας, ἐκλείπουσι τὰ ἀδικήματα καὶ αἱ παρεισαγωγαὶ προσώπων οὐδὲν ἄλλο προσὸν κεκτημένων, ἐκτὸς τῆς προστασίας ἰσχυρῶν, καὶ τῶν ὁπαίων ἢ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰσβολῆ ἐπέφερε μέχρι τοῦδε τὸ λυπηρὸν ἀποτέλεσμα τοῦ νὰ μὴ μορφωθῶσιν ἱκανοὶ καὶ πεφωτισμένοι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν διοικητικοὶ ὑπάλληλοι.

ΑΙΤΕΛΙΑ.

Ὑπόμνημα περὶ δημοδιδασκαλίας, ἧτοι τῆς τοῦ λαοῦ παιδείας, ὑπὸ Α. Ἰωαννίδου νομαρχικοῦ διδασκάλου.

Ἵτι ἡ ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ εἶναι σπουδαιότατον

ἀντικείμενον, ὅτι αἱ βελτιώσεις εἰς τὸ ἔργον τῆς δημοδιδασκαλίας πρέπει νὰ δειχθῶσι παρὰ τῶν ἰδίων δημοδιδασκάλων, τῶν εὐρισκομένων εἰς ἄμεσον συναφειαν μετὰ τοῦ λαοῦ, καὶ δυναμένων νὰ γνωρίζωσι τὰς ἀνάγκας των, τὰς προλήψεις των κτλ, ἀνεπτύξαμεν ταῦτα κατ' ἑκτασιν πολλάκις εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τοῦ Λαοῦ. Εὐχαρίστως ἤδη βλέπομεν ὅτι ἡ θεραπεία ἀπαιτεῖται ἀπὸ τοὺς κάλλιον παντὸς ἄλλου εἰδότας τὴν νόσον. Ὁ κύριος Ἰωαννίδης, μετερχόμενος ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰ ἔργα τοῦ νομαρχικοῦ διδασκάλου, κατέστη βεβαίως ἀρμόδιος διὰ νὰ δώσῃ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐκπαίδευσως τοῦ λαοῦ. Εὐχόμεθα ὥστε καὶ ἄλλοι τῶν συναδέλφων του νὰ κάμωσι παρατηρήσεις, καὶ νὰ προτείνωσι καὶ αὐτοί, ἂν παρέλειψέ τι οὗτος εἰς τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀντικείμενον, τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ λαοῦ. Εὐχόμεθα ὥστε οἱ λόγοι αὐτοῦ, καὶ ὄλων τῶν συμβουλευόντων τὴν ἐξουσίαν νὰ διαβιβάζωνται « εἰς ὧτα ἀκουόντων » καὶ νὰ μὴν μένωσιν οὔτοι ἄνευ ἀποτελέσματος, ὡς « φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ. » Ὅσον ὅμως καὶ ἂν ἀδιαφορήσῃ ἡ ἐξουσία, θέλει εὐρεθῆ ποτὲ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀκούσῃ, ἢ θέλουσιν εὐρεθῆ ὑπουργοὶ φιλότιμοι ἐνταυτῷ καὶ φιλοπάτριδες, ὥστε νὰ λάβωσι πρόνοιαν περὶ αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἕκαστος δυναμὸς νὰ συμβούλευσῃ τὸ καλόν, καὶ νὰ προτείνῃ μέσα εὐκολώτερα ἐκτελέσεως αὐτοῦ, πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ τὸ κάμῃ.

Εὐχῆς ἔργον ἦτον ὁ Κ. Ἰωαννίδης νὰ ἔκαμεν λόγον καὶ περὶ γυμναστικῆς τῶν παιδῶν, πράγματος τοσοῦτον ἀναγκαίου καὶ διὰ τὴν ὑγείαν καὶ διὰ τὴν καλὴν σωματικὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν.

Δὲν βλέπομεν εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κ. Ἰωαννίδου οὐδὲ πρόνοιαν ἀνάλογον περὶ τῆς ἀγωγῆς τῶν παιδῶν κατὰ τὰς ὥρας, καθ' ἃς δὲν ἐνάσχολουσιν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐὰν δὲν ληφθῇ τοιαύτη πρόνοια, ὅ,τι ἕκαστος τῶν παι-

δῶν θέλει ἀποκτᾶ ἐν τῇ σχολῇ, θέλει τὸ χάνει, μένων ἀνεπιτήρητος κατὰ τὰς λοιπὰς ὥρας τῆς ἡμέρας. Ἡμεῖς ἐξεφράσαμεν τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ ὑπάρχῃ πολυμελής τις ἐπιτροπὴ εἰς ἕκαστον δημοτικὸν σχολεῖον, ἐν δὲ τῶν μελῶν αὐτῆς νὰ ἐπισκέπτεται καθ' ἡμέραν τὸ σχολεῖον, νὰ παρευρίσκηται κατὰ τὴν ὥραν τῶν σωματικῶν ἐξασκήσεων τῶν παιδῶν, καὶ νὰ ἔχῃ ἐπιτηρητικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν παιδῶν ὅπου καὶ εἰς ὁποιάν ὥραν ἀπαντήσῃ τούτους. Ἐὰν δὲ ἕκαστος κατὰ δεκαπενθήμερίαν μόνον πρόκειται νὰ ἐκτελέσῃ τὰ ἔργα ταῦτα, δὲν θέλει δυσκολευθῆ νὰ παραδεχθῇ τοιαύτην ὑποχρέωσιν. Ἡ ἠθικὴ βελτίωσις τῆς κοινωνίας εἶναι τὸ οὐσιωδέστερον, καὶ πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς κυρίως ἐπιζητεῖται καὶ ὁ φωτισμὸς τοῦ λαοῦ. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ καταβάλωμεν ἀνάλογον φροντίδα πρὸς ἠθικὴν μόρφωσιν τῆς νεολαίας.

Ἐχομεν ὅμως ὄλως διάφορον γνώμην μετὰ τοῦ Κ. Ἰωαννίδου, καθόσον ἀφορᾷ τὴν γραμματικὴν.

Εἰς τοὺς παιδὰς τοῦ λαοῦ πρέπει νὰ δώσωμεν παιδείαν ἀνάλογον τῆς τάξεώς των. Δὲν θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ μεταβῶσιν οὔτοι εἰς σχολεῖα ἑλληνικά. Ἡ παιδεία των πρέπει νὰ ἀποπερατοῦται ἐντὸς τῶν δημοτικῶν σχολείων. Τούτου τεθέντος, τί χρησιμεύει εἰς αὐτοὺς ἡ γραμματικὴ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ὅταν δὲν πρόκειται νὰ διδαχθῶσιν αὐτῆν; πρὸς τί ὁ παραλληλισμὸς τῆς ἀρχαίας μετὰ τὴν τῆς ὁμιλουμένης; πρὸς τί ἡ ἐνασχόλησις τῶν παιδῶν εἰς τοὺς δύτικοὺς ἀριθμοὺς, εἰς ἐγκλίσεις, ὡς τὴν εὐκτικὴν κτλ. καὶ εἰς χρόνους ὡς τὸν παρακείμενον κτλ. τῶν ὁποίων ἡ χρῆσις δὲν ὑπάρχει εἰς τὴν ὁμιλουμένην;

Εἶναι ὁμολογούμενον ὅτι οὐδὲ τὸ δέκατον τῶν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα διδασκομένων παιδῶν δὲν μεταβαίνοσιν εἰς τὰ ἑλληνικά, καὶ ἐκ τούτων οὐδὲ τὸ τρίτον δὲν ἀποπερατοῦνον τὰς ἐν αὐτοῖς σπουδὰς των.

Δὲν προκύπτει λοιπὸν ἐκ τούτου ὅτι ὅλοι οὗτοι ἀπομακρύνονται τῶν σχολείων χωρὶς νὰ γνωρίζωσι κάμμιαν γραμματικὴν, διότι τὴν μὲν τῆς ἀρχαίας δὲν δύνανται νὰ τὴν διδαχθῶσι πλήρη, ἢ δὲ τῆς ὀμιλουμένης δὲν εἰσῆχθη εἰς χρῆσιν εἰμὴ ἐν παρόδῳ; Ὅστις δὲν γνωρίζει γραμματικὴν τῆς γλώσσης του δὲν δύναται νὰ γράφῃ κατὰ κανόνας, οὐδ' ἄλλην γλῶσσαν νὰ διδαχθῆ, ἂν ποτε περιστάσεις τοῦ συγχωρήσουν νὰ τελειοποιήσῃ τὰς σπουδὰς του. Νομίζω λοιπὸν ὅτι εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα πρέπει ἀπαραιτήτως νὰ διδάσκεται ἡ γραμματικὴ τῆς ὀμιλουμένης, καὶ μόνῃ αὕτῃ· καὶ ὅστις τῶν παιδῶν δὲν διδαχθῆ αὐτὴν πλήρη, νὰ μὴν λαμβάνῃ ἀπόδειξιν ὅτι ἐτελείωσε τὰς ἐν τῷ σχολείῳ τούτῳ σπουδὰς του.

Μόνῃ ἐνστασιν δύναται νὰ κάμῃ τις, ὅτι θὰ διδάσκωνται τὴν γραμματικὴν τῆς ὀμιλουμένης καὶ ὅσοι τῶν παιδῶν θέλουν μεταβῆ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα, ὅπου ἀναγκαίως θὰ μάθουν τὴν ἑλληνικὴν γραμματικὴν. Εἰς τοῦτο ἀπαντῶμεν. Ὁ ἀριθμὸς τούτων εἶναι τόσον ὀλίγος, ὡς ἀνωτέρω ἐξεθέσαμεν, ὥστε δὲν πρέπει νὰ μεταβληθῆ δι' αὐτὸν ἡ τάξις αὕτη, ἐπειδὴ δὲ μεταξὺ τῶν δύο γραμματικῶν ὑπάρχει μεγάλη ὁμοιότης, ὅσα μάθητις εἰς τὴν γραμματικὴν τῆς ὀμιλουμένης, θέλουν τοῦ χρησιμεύσει, ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων, καὶ εἰς τὴν μάθησιν τῆς ἑλληνικῆς, ὥστε ἡ γραμματικὴ τῆς ὀμιλουμένης θέλει συντελέσει εἰς τὴν ταχύτεραν ἐμάθησιν τῆς ἑλληνικῆς.

Ὁ κύριος Ἰωαννίδης εἶναι ἀξιέπαινος διὰ τὴν προθυμίαν τοῦ νὰ φανῆ ὠφέλιμος εἰς τὸν λαόν, καὶ εὐχόμεθα νὰ μιμηθῶσι καὶ ἄλλοι τὸ παράδειγμα αὐτοῦ· διὰ τῆς συζήτησεως τὰ πράγματα ἀναπτύσσονται καὶ πείθουν καὶ τοὺς δισταζόντας, ἐνῶ ἡ σιωπὴ θεωρεῖται ὡς νέκρωσις ἢ ἀδιαφορία, καὶ οὐδεμίαν ὠφέλειαν δύναται νὰ προέλθῃ ἐξ αὐτῆς.